

ЛЬВІВСЬКИЙ НАУКОВИЙ ФОРУМ

МАТЕРІАЛИ

X МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОЇ
НАУКИ ТА ОСВІТИ**

19-20 січня 2024 року

ЛЬВІВСЬКИЙ НАУКОВИЙ ФОРУМ

**МАТЕРІАЛИ
X МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ**

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОЇ
НАУКИ ТА ОСВІТИ**

19-20 січня 2024 року

**Львів
2024**

УДК 005

ББК 94.3(0)

Актуальні проблеми сучасної науки та освіти: матеріали X Міжнародної науково-практичної конференції м. Львів, 19-20 січня 2024 року. – Львів : Львівський науковий форум, 2024. – 141 с.

У даному збірнику представлені тези доповідей учасників X Міжнародної науково-практичної конференції «Актуальні проблеми сучасної науки та освіти», організованої Львівським науковим форумом. Висвітлюються Актуальні проблеми сучасної науки та освіти на сучасному етапі становлення, розглядаються сучасні наукові дискусії різних наукових напрямів.

Збірник призначений для студентів, здобувачів наукових ступенів, науковців та практиків.

Всі матеріали представлені в авторській редакції. За повноту та цілісність яких автори безпосередньо несуть відповідальність.

ЗМІСТ

БІОЛОГІЧНІ НАУКИ	7
<i>Плис М.С.</i> СОМАТИЧНІ ПАТОЛОГІЇ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ПІСЛЯ УЧАСТІ В БОЙОВИХ ДІЯХ	7
ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ	10
<i>Акімов А.В.</i> ОСНОВНІ ЗАГРОЗИ ТА ШЛЯХИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	10
<i>Романишин В.Р.</i> ГЛОБАЛЬНИЙ ІНДЕКС ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ ТА МІСЦЕ УКРАЇНИ В НЬОМУ	13
ЕКОНОМІЧНІ НАУКИ	17
<i>Бабяк А.В.</i> РЕКЛАМНІ СТРАТЕГІЇ ЗАКЛАДІВ РЕСТОРАННОГО ГОСПОДАРСТВА	17
<i>Грималюк І.І.</i> МАРКЕТИНГОВІ ТЕХНОЛОГІЇ В УПРАВЛІННІ ГОТЕЛЕМ....	19
<i>Ляховець Ю.М.</i> СТРАТЕГІЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЮ ПРОДУКЦІЇ ПІДПРИЄМСТВА	21
<i>Малик В.С.</i> ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ РОЗВИТКУ ПЕРСОНАЛУ СУЧАСНИХ ПІДПРИЄМСТВ	23
<i>Недобою С.Ю.</i> ПРОБЛЕМИ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ЗА СПЕЦІАЛЬНІСТЮ «МЕНЕДЖМЕНТ»	25
<i>Павлюк Д.В.</i> РЕАЛІЗАЦІЯ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ЗАКЛАДАМИ ОСВІТИ: ОГЛЯД ДОСВІДУ КРАЇН ЄС	27
<i>Петренко В.М.</i> ОГЛЯД СВІТОВИХ ТРЕНДІВ ТА СПЕЦИФІКИ РІТЕЙЛУ В ПЕРІОД ПАНДЕМІЇ COVID-19.....	30
<i>Пишна І.І.</i> БЕНЧМАРКІНГ ДІЯЛЬНОСТІ ЗАКЛАДІВ ГОТЕЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА	33
<i>Посулько О.В.</i> УПРАВЛІННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА ЗА РАХУНОК ВПРОВАДЖЕННЯ ЕЛЕКТРОННОГО МАРКЕТИНГУ	35
<i>Шот А.П., Пилат М.В.</i> ПРИЧИНИ ПЕРЕРОЗПОДІЛУ ПОДАТКУ НА ДОХОДИ ФІЗИЧНИХ ОСІБ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ	39
ІСТОРИЧНІ НАУКИ.....	41
<i>Сорокін А.А.</i> ПЕРЕДУМОВИ СПІВПРАЦІ НЕЗАЛЕЖНОЇ УКРАЇНИ З ПОСТСОЦІАЛІСТИЧНИМИ ДЕРЖАВАМИ ЦЕНТРАЛЬНО-СХІДНОЇ ЄВРОПИ У СВІТЛІ ЛИСТУВАННЯ ВИКОНАВЧОГО КОМІТЕТУ КИЇВСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ НАРОДНИХ ДЕПУТАТІВ (КИЇВМІСЬКВИКОНКОМУ) З ПИТАНЬ	

ТРАНСПОРТУ ТА ЗВ'ЯЗКУ ЗА 1990 Р. У СКЛАДІ ФОНДУ Р-1 ДЕРЖАВНОГО АРХІВУ М. КИЄВА	41
МЕДИЧНІ НАУКИ	44
<i>Кирик Ю.В.</i> КРОВОСИСНІ КОМАРИ CULICIDAE – ПОТЕНЦІЙНІ ПЕРЕНОСНИКИ ВЕКТОРНИХ ХВОРОБ. ЗАХОДИ ТА МЕТОДИ БОРОТЬБИ В МЕЖАХ УРБООКОСИСТЕМ.....	44
<i>Чемельова В.М.</i> ЕФЕКТИВНІСТЬ РЕАБІЛІТАЦІЙНИХ ВПРАВ У ПОКРАЩЕННІ ФІЗИЧНИХ ФУНКЦІЙ ПАЦІЄНТІВ З ІНСУЛЬТОМ	46
ПЕДАГОГІЧНІ НАУКИ	49
<i>Березова Л.С.</i> РОЛЬ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПІДГОТОВЦІ ПЕРЕКЛАДАЧІВ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ	49
<i>Нехотящий А.С.</i> ПРОБЛЕМИ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ В СФЕРІ ПРАВА В УКРАЇНІ.....	51
ПСИХОЛОГІЧНІ НАУКИ	54
<i>Kolesnychenko M.O.</i> PSYCHOLOGICAL ASPECT OF THE FORMATION OF JEALOUSY IN MARRIED COUPLES.....	54
<i>Корнута Л.М., Осадець К.О.</i> ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ЛІДЕРСТВА В ОРГАНАХ ДЕРЖАВНОЇ ПРИКОРДОННОЇ СЛУЖБИ.....	56
<i>Чмирь І.В., Корнута Л.М.</i> ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК КОМУНІКАТИВНИХ ЗДІБНОСТЕЙ СТУДЕНТІВ ТА СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОГО КЛІМАТУ НАВЧАЛЬНОЇ ГРУПИ.....	59
СОЦІОЛОГІЧНІ НАУКИ.....	62
<i>Козлова Д.С.</i> СОЦІОЛОГІЧНИЙ ОГЛЯД ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В ШКІЛЬНОМУ ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ КРАЇН ЄС	62
ТЕХНІЧНІ НАУКИ.....	64
<i>Білевський П.С.</i> ОСОБЛИВОСТІ ПРОЄКТУВАННЯ ІНТЕГРОВАНИХ АНТЕН	64
<i>Дзиндра З.-Є. О.</i> АВТОМАТИЗАЦІЯ КОНТРОЛЮ ЯКОСТІ ТА СЕРТИФІКАЦІЇ МЕДІА РЕСУРСІВ ДЛЯ СТРИМІНГОВИХ ПЛАТФОРМ	66
<i>Мельник А.Г.</i> ТЕХНОЛОГІЯ ДЕСЕРТІВ ОЗДОРОВЧОГО ПРИЗНАЧЕННЯ	69
<i>Роговий Г.</i> СИСТЕМНИЙ АНАЛІЗ ЗАХИЩЕНОСТІ ТА ОРГАНІЗАЦІЇ РЕЛЯЦІЙНИХ БАЗ ДАНИХ.....	71
<i>Шербак Ю.Ю., Дрожжін Д.Ю., Володавчик В.С.</i> КЛАСИФІКАЦІЯ ШАМПУНЬ WASH&GO З РОЖЕВОЮ ВОДОЮ ДЛЯ ІНТЕНСИВНОГО ПОМ'ЯКШЕННЯ ВОЛОССЯ ЗГІДНО УКТЗЕД ДЛЯ ЦІЛЕЙ МИТНОГО ОФОРМЛЕННЯ.....	74

ФІЛОЛОГІЧНІ НАУКИ	77
<i>Биленко А.С.</i> ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ МОТИВАЦІЇ ВИВЧЕННЯ СТАРШОКЛАСНИКАМИ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ.....	77
<i>Венгринюк М.І., Нагірний Р.М.</i> ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ АНГЛОМОВНИХ ТЕРМІНІВ У ГАЛУЗІ КІБЕРЗАХИСТУ ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ.....	79
<i>Гайденок Ю.О.</i> ЛЕКСИЧНИЙ ПОВТОР У СУЧАСНІЙ ЛІНГВІСТИЧНІЙ ДУМЦІ (НА МАТЕРІАЛІ РОМАНІВ ШАРЛОТТИ БІНГХЕМ)	81
<i>Романенко Н.В., Уманців О.О.</i> НАУКОВО-ПОПУЛЯРНА ЛІТЕРАТУРА З ПОРІВНЯЛЬНОЇ ПОЛІТОЛОГІЇ ЯК ПРОБЛЕМА ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВА ...	84
ФІЛОСОФСЬКІ НАУКИ.....	86
<i>Вольгуст М.С.</i> АКСІОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОЇ НАУКИ.....	86
<i>Сумятін С.В.</i> ФЕНОМЕН ІТ: АКТУАЛЬНІСТЬ КУЛЬТУРОЛОГІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ.....	89
ЮРИДИЧНІ НАУКИ.....	91
<i>Богдан А.Є.</i> УМИСНЕ ДОВЕДЕННЯ ДО БАНКРУТСТВА	91
<i>Бондарчук Д.С.</i> ОЗНАКА СУСПІЛЬНОЇ НЕБЕЗПЕЧНОСТІ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ В ЧИННОМУ КК УКРАЇНИ ТА ПРОЄКТІ КК УКРАЇНИ..	93
<i>Василенко М.С., Кисельов А.О.</i> ЗНАЧЕННЯ КРИМІНАЛЬНОГО АНАЛІЗУ ПІД ЧАС ПРОТИДІЇ ЗЛОЧИННОСТІ У СУЧАСНИХ УМОВАХ	95
<i>Вінниченко С., Кисельов А.О.</i> ОВОЛОДІННЯ ОСНОВАМИ КРИМІНАЛЬНОГО АНАЛІЗУ ЯК ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ КОМПЕТЕНТНОСТІ ОПЕРАТИВНИХ ПРАЦІВНИКІВ КРИМІНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ	98
<i>Гарсоян Л.Р., Кисельов А.О.</i> ВНЕСОК КРИМІНАЛЬНОГО АНАЛІЗУ В РОЗСЛІДУВАННІ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ.....	101
<i>Дегтярьов Д., Нагорна О.</i> ГОСПОДАРСЬКО-ПРАВОВА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ: ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА	103
<i>Дудник О., Кисельов А.</i> ВИКОРИСТАННЯ МОЖЛИВОСТЕЙ КРИМІНАЛЬНОГО АНАЛІЗУ В ПРОЦЕСІ РОЗКРИТТЯ МАЙНОВИХ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ.....	105
<i>Дудник О.В., Нагорна О.О.</i> ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ДЕРЖАВНОГО МАЙНА У СФЕРІ ГОСПОДАРЮВАННЯ.....	108
<i>Збаражський О.О.</i> ЮВЕНАЛЬНА ЮСТИЦІЯ В УКРАЇНІ: ОСОБЛИВОСТІ СТАНОВЛЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ	110

Кобелянський Я.А. ОСОБЛИВОСТІ РОЗСЛІДУВАННЯ ЗЛОЧИНІВ, ПОВ'ЯЗАНИХ З ЛЕГАЛІЗАЦІЄЮ МАЙНА, ОДЕРЖАНОГО ЗЛОЧИННИМ ШЛЯХОМ	114
Малахова К., Кисельов А. МІСЦЕ КРИМІНАЛЬНОГО АНАЛІЗУ В СИСТЕМІ КРИМІНАЛЬНОЇ ЮСТИЦІЇ КРІЗЬ ПРИЗМУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ	116
Морохіна К.Д. ОСОБЛИВОСТІ УКЛАДЕННЯ ГОСПОДАРСЬКОГО ДОГОВОРУ.....	119
Павленко Є., Кисельов А. КРИМІНАЛЬНИЙ АНАЛІЗ ЯК ЗАСІБ ВИЯВЛЕННЯ КОРУПЦІЙНИХ ЗЛОЧИНІВ.....	121
Паньків Д.Р. ГЕОПРОСТОРОВИЙ КРИМІНАЛЬНИЙ АНАЛІЗ	124
Раковчук Д.О. ГОСПОДАРСЬКИЙ ДОГОВІР: ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ТА ПРОЦЕДУРА.....	126
Савенко Г.Б. ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА ПРО БАНКРУТСТВО	128
Сизько В.А., Кисельов А.О. КРИМІНАЛЬНИЙ АНАЛІЗ ЯК ЗАСІБ ВИЯВЛЕННЯ КОРУПЦІЙНИХ ЗЛОЧИНІВ.....	130
Скуміна Х.П. ЗАОЧНИЙ РОЗГЛЯД СПРАВ ТА ПИСЬМОВЕ ПРОВАДЖЕННЯ: ПРОБЛЕМНІСТЬ.....	133
Сорокін Р.О., Таймасханов Х.С.-М. ВЗАЄМОДІЯ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ КВАЛІФІКАЦІЇ ТА МІЖНАРОДНОГО ПРАВА У СФЕРІ БОРОТЬБИ ІЗ ЗЛОЧИННІСТЮ.....	136
Шрамко Д.М., Кисельов А.О. РОЛЬ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПОКРАЩЕННІ КРИМІНАЛЬНОГО АНАЛІЗУ	138
Шербина Д.В. СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ГОСПОДАРСЬКОГО ПРАВА В УКРАЇНІ	140

БІОЛОГІЧНІ НАУКИ

Плис Марія Сергіївна,

учениця 10 класу Відокремленого підрозділу «Науковий лицей»

Державного університету «Житомирська політехніка»

Наукові керівники:

Зинюк Наталія Миколаївна,

учитель біології та хімії у Відокремленому підрозділі «Науковий

лицей» Державного університету «Житомирська політехніка»

Циганенко-Дзюбенко Ілля Юрійович,

аспірант, асистент кафедри наук про Землю,

керівник центру наукового розвитку учнів та молоді «EcoYouth»

Державного університету «Житомирська політехніка»

СОМАТИЧНІ ПАТАЛОГІЇ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ПІСЛЯ УЧАСТІ В БОЙОВИХ ДІЯХ

Актуальність дослідження. Військові конфлікти призводять до значної кількості соматичних захворювань серед військовослужбовців. Згідно зі статистикою, понад 30% учасників бойових дій отримують різноманітні травми та поранення, що в подальшому призводять до серйозних патологій (Ivanova et al., 2015). Отже, вивчення особливостей соматичних захворювань військових є вкрай важливим для розробки ефективних методів профілактики та лікування.

Найбільш поширеними травматичними захворюваннями військовослужбовців після участі в бойових діях є:

- Поранення – це порушення цілісності тканин та органів, що виникає внаслідок дії травмуючого фактора. Поранення можуть бути відкритими (з порушенням цілісності шкіри) та закритими (без порушення цілісності шкіри).
- Контузії – це ураження головного мозку, що виникає внаслідок впливу ударної хвилі. Контузії можуть призвести до порушення свідомості, пам'яті, координації рухів, слуху, зору тощо.
- Обмороження – це ураження тканин, що виникає внаслідок впливу низької температури. Обмороження можуть призвести до некрозу тканин, а в тяжких випадках – до ампутації кінцівок.

Найбільш поширеними нетравматичними захворюваннями військовослужбовців після участі в бойових діях є:

- Серцево-судинні захворювання, до яких відносяться ішемічна хвороба серця, гіпертонічна хвороба, інфаркт міокарда, інсульт тощо.
- Захворювання органів дихання, до яких відносяться бронхіти, пневмонії, туберкульоз тощо.
- Захворювання органів травлення, до яких відносяться гастрити, виразки шлунка та дванадцятипалої кишки, гепатити тощо.

- Захворювання опорно-рухового апарату, до яких відносяться остеохондроз, артрит, артроз тощо.
- Захворювання нервової системи, до яких відносяться неврози, психози, посттравматичний стресовий розлад тощо.

За даними досліджень, найпоширенішими соматичними патологіями серед військових є серцево-судинні захворювання, хвороби органів дихання, травлення, опорно-рухового апарату (Smith, 2010; Jones, 2014). Основними причинами їх розвитку є бойові травми, інфекції, стрес, несприятливі умови служби (Wang et al., 2020). Доведено, що ризик соматичних захворювань зростає зі збільшенням тривалості участі у бойових діях та інтенсивності бойового стресу (Williams, 2019).

За даними ВООЗ, понад 50% військовослужбовців, які брали участь у бойових діях, мають хронічні соматичні захворювання (ВООЗ, 2018). В США цей показник сягає 63% серед ветеранів війни в Афганістані та Іраку (CDC, 2016). В Україні серед учасників АТО поширеність соматичної патології становить понад 40% (МОЗ України, 2017).

Встановлено, що до основних факторів ризику розвитку соматичних патологій у військовослужбовців, які брали участь у бойових діях, відносяться:

1. Тривалість участі в бойових діях: чим довше військовослужбовець перебував у зоні бойових дій, тим вищий ризик розвитку соматичних захворювань.
2. Вид бойових дій: військовослужбовці, які брали участь у наземних бойових діях, мають вищий ризик розвитку соматичних захворювань, ніж військовослужбовці, які брали участь у повітряних бойових діях.
3. Особливості особистості: військовослужбовці з високим рівнем тривожності та депресії мають вищий ризик розвитку соматичних захворювань.

Для зниження ризику розвитку соматичних патологій у військовослужбовців, які брали участь у бойових діях, необхідно проводити наступні заходи:

1. Рання діагностика: регулярні медичні огляди дозволяють своєчасно виявити соматичні захворювання та розпочати їх лікування.
2. Психологічна допомога: психологічне консультування та психотерапія допомагають знизити рівень тривожності та депресії, що також знижує ризик розвитку соматичних захворювань.
3. Фізична активність: регулярні фізичні навантаження зміцнюють здоров'я та допомагають знизити ризик

Висновки.

Отже, участь у військових діях є значним фактором ризику розвитку різноманітних соматичних захворювань серед військовослужбовців. Необхідним є подальше вивчення особливостей цієї патології для розробки ефективних стратегій профілактики та реабілітації ветеранів. Рання діагностика і своєчасне лікування соматичних розладів дозволить покращити якість життя військових після участі в бойових діях.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Centers for Disease Control and Prevention. Prevalence of chronic health conditions among veterans deployed to Iraq and Afghanistan. MMWR Morb Mortal Wkly Rep 2016; 65. <https://www.cdc.gov/mmwr/volumes/65/wr/mm6544a6.htm>

2. Jones A. Cardiovascular pathology in veterans of modern warfare. Military Medical Research. 2014. №1. P. 5.
3. Smith J. Somatic diseases in war veterans. Journal of Military Medicine. 2010. Vol. 45, №3. P. 163–168.
4. Wang Y., Li X., Qiu Y. et al. A review of somatic diseases and disorders among active duty military personnel. Occupational and Environmental Medicine. 2020. Vol. 77, Iss. 7. P. 437–445.
5. Williams B. The relationship between combat exposure and somatic symptoms among military personnel. Journal of Psychosomatic Research. 2019. Vol. 125. P. 109782.
6. Васильєв О.А., Кучерявенко В.О., Бойко М.В. Соматичні ускладнення у військовослужбовців після участі в бойових діях. Науковий журнал «Військова медицина України». 2023. № 2. С. 11-17.
7. Всесвітня організація охорони здоров'я. Здоров'я військовослужбовців та ветеранів війни. Женева, 2018. 112 С.
8. Іванова О.М., Петров П.П. Особливості соматичної патології у військовослужбовців після участі в бойових діях. Вісник психіатрії та психології. 2015. №3. С. 12-15.
9. Кириченко В.В., Гусак І.М., Ситник І.О. Соматичні ускладнення у військовослужбовців після участі в бойових діях. Науковий журнал «Український медичний часопис». 2023. № 4. С. 48-53.
10. Клименко Ю.А., Сидоренко В.В., Пісний І.В. Соматичні ускладнення у військовослужбовців після участі в бойових діях. Науковий журнал «Воєнно-медичний журнал». 2023. № 5. С. 12-18.
11. Міністерство охорони здоров'я України. Звіт про медико-санітарне забезпечення учасників антитерористичної операції. Київ, 2017. 167 С.

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ

Акімов Андрій Володимирович,

доктор філософії / Doctor of Philosophy Degree (PhD).

Галузь знань: Публічне управління та адміністрування.

Спеціальність: Публічне управління та адміністрування.

*Викладач кафедри бізнес-адміністрування і
менеджменту зовнішньоекономічної діяльності*

Запорізького національного університету

м. Запоріжжя.

ORCID: <http://orcid.org/0009-0000-0445-7452>,

Researcher ID: IUN-4291-2023

anticor1770@ukr.net

ОСНОВНІ ЗАГРОЗИ ТА ШЛЯХИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

В умовах повномасштабної збройної агресії РФ проти України, сектор національної безпеки став найважливішим серед усіх сфер державного управління. Постійні проблеми у сфері національної безпеки, застаріле законодавство, маркери сепаратизму в органах публічної влади, корупційні фактори, відсутність комплексного підходу до взаємодії між державними органами та інші аспекти стали ключовими індикаторами зниження ефективності безпекової ситуації навколо і всередині держави.

З 2022 року наша держава продовжує здійснювати заходи щодо забезпечення внутрішньої і зовнішньої національної безпеки, виділяючи основні загрози безпековій ситуації. Проаналізувавши правове та доктринальне поле у визначенні категорії загроз національної безпеки, можна дійти висновку, що під цим поняттям слід розуміти явища, що значною мірою унеможливають чи ускладнюють належну реалізацію національних інтересів, забезпечення внутрішньої та зовнішньої безпеки, розвиток економічного простору та всього державно-владного механізму і суспільства [1]. Також, суміжним є поняття “національні інтереси України”, що обумовлює виникнення загроз навколо безпекової ситуації в Україні, оскільки стає головним об’єктом посягання зі сторони профільних спецслужб. Національні інтереси України – це критично важливі інтереси держави, соціуму та громадян, реалізація яких забезпечує додержання державного суверенітету України, територіальної цілісності та безперервний соціально-економічний та політичний розвиток. В умовах воєнного стану, дотримання національних інтересів та зниження загроз таким інтересам визнається як ключова мета застосування визначеного адміністративно-правового режиму. Однак, для належного правового регулювання цими суспільними відносинами, має бути сформована відповідна нормативно-правова база зі сторони держави.

У контексті дослідження загроз національній безпеці та визначення шляхів її забезпечення, варто звернути увагу на профільний документ, що був прийнятий ще за декілька років до початку повномасштабного вторгнення РФ до України. Отже, профільним галузевим правовим актом, де з юридичної точки зору визначаються загрози національній безпеці України, є Стратегія національної безпеки України. Дещо вищим за ієрархією та суміжним за своїм змістом є Закон України «Про національну безпеку України», що «безпосередньо визначає актуальні загрози національній безпеці України, мету та головні завдання, а також суспільно-державні механізми захисту національних інтересів України». Саме Стратегія та зазначений закон є фундаментом державної політики у цій сфері та є вектором розвитку безпекового середовища на майбутнє. Проаналізувавши зазначені правові акти, можна знайти чимало загроз національній безпеці за різними критеріями як короткостроковими, так і довгостроковими загрозами, на кшталт кліматичних змін чи зниження присутності НАТО у Європі [2].

Рациональне та заздалегідь продумане нормативне поле є фундаментом побудови ефективної системи публічного управління у секторі оборони й безпеки держави. Оскільки наша держава перебуває в умовах адміністративно-правового режиму воєнного стану, застосовуються деякі особливості під час нормативно-правового регулювання діяльності всієї системи оборони і безпеки. Проте, у Стратегії та профільному Законі не міститься головна загроза національній безпеці – вторгнення та повномасштабна збройна агресія зі сторони РФ проти України. Це прямо вказує на недосконалість чинного законодавства та низький рівень пристосування та адаптації системи національної безпеки зі сторони публічної адміністрації до реалій в умовах воєнного стану.

Варто звернути увагу й на вже постійну проблему в органах державної влади, передусім на певних адміністративно-територіальних одиницях, – це явище сепаратизму, незважаючи на повномасштабну агресію зі сторони РФ проти України. Насамперед сепаратизм безпосередньо ставить під загрозу всю систему національної безпеки держави, зокрема нормальне функціонування всіх державних інституцій всередині країни. Як наслідок, насичена елементами сепаратизму державна система призводить до дестабілізаційних процесів всієї політичної системи, загостренню питання територіальної цілісності і суверенітету держави, послабленню економічно-соціальної складової та всієї потужності держави. Варто визнати, що з 2014 року наша держава активно здійснює нові заходи щодо недопущення поширення маркерів сепаратизму в органи публічної влади, зокрема й шляхом проведення інноваційної кадрової політики.

Ще однією системною проблемою у секторі національної безпеки є відсутність мілітаризаційного вектору діяльності у профільних безпекових та оборонних органах, зокрема організована за перші роки незалежності України система національної безпеки під час збройної агресії виявила велику кількість недоліків та застарілих підходів. Один із головних недоліків в такій системі – це непередбаченість органів державної влади України до подібних подій, а також неефективна діяльність щодо недопущення поширення агресії на території України та її оборонно-військове стримування [3].

Сьогодні безпекова ситуація у державі потребує нових заходів у системі публічного управління, зокрема й мілітаризацію профільних органів державних органів. Не менш важливим залишається й система взаємозв'язку та координація між публічними органами влади, насамперед безпековими, правоохоронними та оборонними. В умовах воєнного стану, ключового значення набуває тісна взаємодія правоохоронних органів з

державними під час розслідування воєнних злочинів, оскільки саме ця категорія кримінальних правопорушень загрожує українській державності, державному функціонуванню та безпеці громадян.

Висновки. Отже, перед національною безпекою України виникло чимало загроз, головна з них – це військова агресія рф проти нашої держави. Україна має оперативно та ефективно пристосувати національне законодавство до нових реалій, змінити кадрову політику, нівелювати поширення маркерів сепаратизму в органах публічної влади, унеможливити корупційні фактори, передусім у системі національної безпеки, та підвищити рівень координації між органами державно-владного механізму у секторах оборони та безпеки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Підходи щодо визначення рівня загроз національній безпеці в політичній сфері / Г. П. Ситник та ін. ; за заг. ред. Г. П. Ситника. Київ : НАДУ, 2014. С. 56 .
2. Стратегія національної безпеки України: затверджено Указом Президента України від 14.09.2020 року No 392/2020. Верховна Рада України. Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/392/2020#top> (дата звернення – 02.01.2024).
3. Пашков А. П., Барановська А. С., Телюкова Ю. М. Аналіз загроз національної безпеки України та передовий досвід щодо їх розв'язання. *Національна безпека*. 2017. Вип. 1. С. 20–25. URL: <file:///C:/Users/User/Desktop/Національна%20безпека/1.2/17.pdf> (дата звернення – 02.01.2024).

Романишин Василь Романович,
студент II курсу магістратури
спеціальності «Публічне управління та адміністрування»,
ЗВО «Університет Короля Данила»,
Науковий керівник: Гамалюк Богдан Михайлович,
кандидат наук з державного управління

ГЛОБАЛЬНИЙ ІНДЕКС ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ ТА МІСЦЕ УКРАЇНИ В НЬОМУ

Продовольча безпека є однією з найважливіших складових національної безпеки кожної країни.

Згідно з визначенням Всесвітнього продовольчого саміту 1996 року, продовольча безпека означає, що «всі люди в будь-який час мають фізичний та економічний доступ до достатньої кількості безпечної та поживної їжі, яка відповідає їхнім дієтичним потребам та харчовим уподобанням для активного і здорового способу життя» [4].

Римська декларація про всесвітню продовольчу безпеку та План дій Всесвітнього продовольчого саміту заклали підвалини для досягнення продовольчої безпеки на індивідуальному, домогосподарському, національному, регіональному та глобальному рівнях.

Виділяють такі основні аспекти продовольчої безпеки як фізична та економічна доступність до їжі, відповідність харчового споживання потребам організму та забезпечення здорового способу життя. Також продовольча безпека охоплює питання якості та безпеки продуктів харчування, стабільності виробництва продовольства, надійності його постачання та стійкості продовольчих ланцюгів. Нерівновага в одній з цих складових може призвести до порушення продовольчої безпеки.

Досягнення продовольчої безпеки є складним завданням, за яке основна відповідальність лежить на урядах окремих країн. Вони повинні створити сприятливе середовище і проводити політику, яка забезпечить мир, а також соціальну, політичну та економічну стабільність, справедливість і гендерну рівність. У глобальному контексті, для досягнення загальної продовольчої безпеки для всіх, уряди країн повинні активно співпрацювати один з одним, а також з організаціями ООН, іншими міжнародними, міжурядовими та неурядовими організаціями, фінансовими установами, державним і приватним секторами, в рамках програм, спрямованих на забезпечення сталої продовольчої безпеки. Багатогранний характер світової продовольчої безпеки вимагає узгоджених національних дій, а також ефективних міжнародних зусиль, спрямованих на їх доповнення та посилення.

У світі, починаючи з 2012 року, розраховується Глобальний індекс продовольчої безпеки (англ. GFSI). Він показує стан продовольчої безпеки у різних країнах світу за допомогою індексу, який був розроблений організацією Economist Intelligence Unit при підтримці сільськогосподарської компанії Corteva Agriscience.

До бази індексу входять такі чотири складові компоненти, як: економічна доступність, фізична доступність, якість та безпечність, сталість та адаптація.

Економічна доступність вимірює здатність споживачів купувати продукти харчування, їхню вразливість до цінних стрибків та наявність державних програм і політик підтримки споживачів у разі виникнення таких стрибків. Вона враховує наступні індикатори та їх групи – зміну середніх витрат на харчування; частку населення, що перебуває за глобальною межею бідності; індекс доходу з поправкою на нерівність; торгівлю сільськогосподарською продукцією; програми безпеки харчових продуктів.

Фізична доступність вимірює сільськогосподарське виробництво та можливості сільськогосподарських виробників (фермерських господарств), ризики перебоїв у постачанні, національну спроможність розповсюджувати продукти харчування та дослідницькі зусилля, спрямовані на розширення сільськогосподарського виробництва. Вона враховує такі групи індикаторів, як: доступ до ресурсів сільського господарства; сільськогосподарські дослідження та розробки; сільськогосподарську інфраструктуру; коливання сільськогосподарського виробництва; втрати продовольства; інфраструктуру ланцюга поставок; достатність пропозиції продовольства; політичні та соціальні бар'єри доступу; продовольчу безпеку та політику доступу.

Якість та безпечність вимірює різноманітність та поживну якість середньостатистичного раціону харчування, а також безпечність продуктів харчування. Даний компонент складається із таких груп індикаторів: дієтична різноманітність; норми харчування; доступність мікроелементів; якість продуктів; безпека харчових продуктів.

І останній компонент, який тільки з 2020 року був включений до розрахунку Глобального індексу продовольчої безпеки – це сталість та адаптація. Він оцінює вразливість країни до наслідків зміни клімату, її вразливість до ризиків, пов'язаних з природними ресурсами, а також те, як країна адаптується до цих ризиків. Компонент враховує наступні групи індикаторів: клімат; водні ресурси; земельні ресурси; океани, річки та озера; політичну прихильність до адаптації; управління ризиками катастроф.

Глобальний індекс розраховується для 113 країн світу і його метою є визначення країн, найменш вразливих і найбільш вразливих до ризиків, пов'язаних із продовольчою безпекою [1].

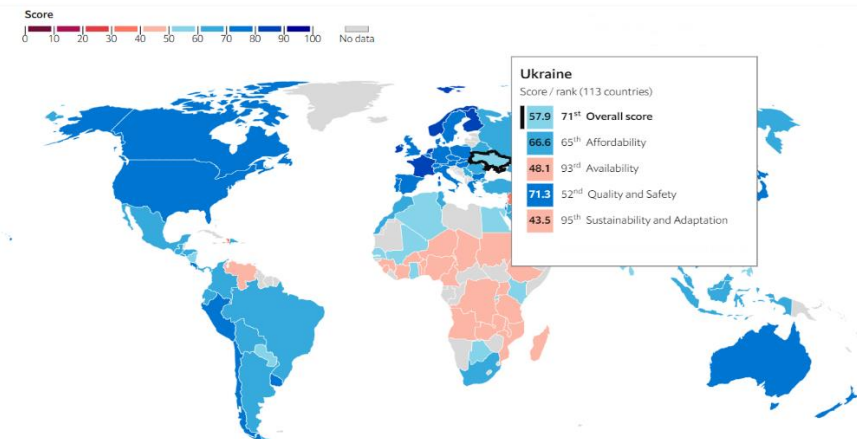

Рис. 1. Рейтинг України в Глобальному індексі продовольчої безпеки 2022.

Джерело: [2].

За підсумками 11-го щорічного звіту Глобального індексу продовольчої безпеки 2022, Україна значно опустилася в рейтингу, зайнявши останнє місце серед країн Європи і 71-е місце серед країн світу, що відображає суттєве погіршення стану продовольчої безпеки в країні у порівнянні з попереднім роком, коли Україна посідала 58-у сходинку. Як видно нижче на зображенні, в розрізі компонентів індексу, наша країна зайняла 65-е місце за економічною доступністю продуктів, 93-е місце за фізичною доступністю, 52-е місце за показником якості та безпечності продуктів, і 95-е місце за показником сталості та адаптації (див. рис. 1).

Окремі індикатори Глобального індексу продовольчої безпеки 2022 відображають слабкі і вразливі місця та ризики в продовольчій безпеці України, до яких відносять:

- зміну середніх витрат на харчування;
- відсутність фінансування наявних програм безпеки харчових продуктів та відсутність їх національного охоплення;
- низький доступ до фінансів та різноманітних фінансових продуктів для фермерів;
- відсутність політики чи стратегії, спрямованої на підтримку жінок-фермерів та доступу їх до ресурсів;
- низький показник державних витрат на сільськогосподарські наукові дослідження та розробки;
- низький політичний базис для розвитку інноваційних сільськогосподарських технологій;
- погану зрошувальну інфраструктуру;
- погану ефективність ланцюга поставок, транспорту та логістики;
- незадовільну якість дорожньої інфраструктури, та низьку якість портової, авіаційної і залізничної інфраструктури;
- війну;
- ризики політичної нестабільності та корупцію;
- відсутність стратегії продовольчої безпеки та відсутність агентства з питань продовольчої безпеки;
- відсутність моніторингу та нагляду за харчуванням;
- низьку ефективність механізмів безпечності харчових продуктів (включаючи національні стандарти, законодавство, потужності лабораторій та моніторинг безпеки);
- низьку стійкість до посух та ризики підтоплення;
- ризики нестачі води та незадовільну якість сільськогосподарських вод;
- зростання деградації земель;
- відсутність стратегії впровадження заходів раннього попередження та інвестування в кліматично розумне сільське господарство;
- відсутність стратегії з регулювання впливу клімату на сільське господарство та здійснення окремих заходів з управління природними ресурсами;
- відсутність національної політики щодо зменшення ризику зараження шкідниками та інфекціями;
- слабку національну політику сприяння сталому веденню сільського господарства;

Всі ці вищезазначені чинники суттєво вплинули на падіння рейтингу України в Глобальному індексі продовольчої безпеки 2022 [3].

Безумовно, причиною більшості негативних чинників та ризиків в продовольчій безпеці України стала війна та її наслідки для економіки держави. Однак є також багато

інших проблем, які вимагають вирішення зі сторони держави. І для цього потрібні як економічні ресурси, так і відповідна державна політика. Необхідно прийняти окремі законодавчі акти та стратегії щодо продовольчої безпеки, залучити науковців, провести наукові дослідження і розробити державні програми для вирішення наявних проблем та усунення ризиків, і в цілому сформувані комплексну державну політику у сфері сільського господарства та з питань продовольчої безпеки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Global Food Security Index 2022. URL: <https://impact.economist.com/sustainability/project/food-security-index#introduction>
2. Global Food Security Index 2022: Explore countries. URL: <https://impact.economist.com/sustainability/project/food-security-index/explore-countries>
3. Global Food Security Index 2022: Ukraine. URL: <https://impact.economist.com/sustainability/project/food-security-index/explore-countries/ukraine>
4. Rome Declaration on World Food Security and World Food Summit Plan of Action. World Food Summit 13-17 November 1996. FAO. Rome, 1996. URL: <https://www.fao.org/3/w3613e/w3613e00.htm>

ЕКОНОМІЧНІ НАУКИ

Бабяк Аліна Володимирівна,
*здобувач вищої освіти кафедри харчових технологій,
готельно-ресторанного і туристичного сервісу.
Науковий керівник: Романовська Ольга Леонідівна,
канд. техн. наук, доцент кафедри харчових технологій,
готельно-ресторанного і туристичного сервісу.*

Чернівецький торговельно-економічний інститут ДТЕУ

РЕКЛАМНІ СТРАТЕГІЇ ЗАКЛАДІВ РЕСТОРАННОГО ГОСПОДАРСТВА

Рекламна стратегія відіграє ключову роль у функціонуванні ресторанного бізнесу, визначаючи його конкурентоспроможність. У сучасному світі реклама стає засобом зв'язку між споживачем і постачальником послуг, зокрема в галузі харчування та обслуговування. Реклама змушує споживачів зупинити власний вибір саме на даному закладі та його продукті, шляхом надання інформації про заклад та її концепцію. Згідно Закону України «Про рекламу» термін реклама має наступне визначення: «Реклама - інформація про особу, ідею та/або товар, розповсюджена за грошову чи іншу винагороду або з метою самореклами в будь-якій формі та в будь-який спосіб і призначена, щоб сформувати або підтримати у прямий (пряма реклама, телепродаж) або непрямий (спонсорство, розміщення товару (продакт-плейсмент) спосіб обізнаність споживачів реклами та їхній інтерес щодо таких особи, ідеї та/або товару» [1].

У ході дослідження застосовувалися різні методи аналізу, що дозволило порівняти аспекти рекламної діяльності конкурентів та визначити їх спільні та відмінні характеристики. Розглядаючи рекламну стратегію ресторану «Білий дім» та інших закладів на ринку, можна виявити кілька загальних тенденцій. Зокрема, у рекламних кампаніях ресторанів акцентується на унікальності та високій якості страв європейської кухні, створенні атмосфери комфорту та гостинності, а також формуванні позитивного іміджу. Конкуренція на ринку змушує ресторани розробляти власні стратегії взаємодії з клієнтами, пропонуючи унікальні послуги [2].

Дослідження рекламної діяльності ресторану «Білий дім» свідчить, що кількість рекламних повідомлень є низькою, адже це впливає на цільову аудиторію. У роботі проведений аналіз цільової аудиторії за методом анкетування. За допомогою питань отримані об'єктивні дані про потенційних клієнтів закладу. Відповідно до отриманих відповідей ресторан «Білий дім» орієнтований на людей віком від 18 до 40 років, які цінують страви української кухні і шукають місце для зустрічі з друзями та сімейного відпочинку.

В рекламному повідомленні, яке планується розповсюдити прямою поштовою розсилкою серед цільової аудиторії, слід акцентувати мотиви високої якості, економічності, надійності та гарантій. Зміст рекламного повідомлення: «Не прогайте шанс спробувати

найсмачніші страви локальної та української кухні як вдома», адже наразі є дуже популярними страви саме української кухні, виготовлених з локальних продуктів.

Згідно проведених досліджень розроблена рекламна кампанія, яка включає в себе розробку макетів логотипу, плакату, білборду у графічному редакторі Adobe Photoshop. Також розраховано бюджет рекламної кампанії, у яку входять зовнішня реклама, інтернет-реклама, друкована реклама тощо.

Проведені дослідження свідчать, що використання локального маркетингу сприятиме ефективній роботі закладу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Про рекламу : Закон України від 02.10.2023 р., № 39. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/270/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 15.11.2023).
2. Пархименко В., Стреж В., Бондаренко М. Маркетинг інформаційних технологій: особливості і розробки електронного навчання. Бізнес-Інформ. 2018. URL: <https://dis.ru/libreru/523/32999> (дата звернення: 15.11.2023).

Грималюк Іванна Іванівна,
здобувач вищої освіти кафедри харчових технологій,
готельно-ресторанного і туристичного сервісу.
Науковий керівник: Романовська Ольга Леонідівна,
канд. техн. наук, доцент кафедри харчових технологій,
готельно-ресторанного і туристичного сервісу.
Чернівецький торговельно-економічний інститут ДТЕУ

МАРКЕТИНГОВІ ТЕХНОЛОГІЇ В УПРАВЛІННІ ГОТЕЛЕМ

Конкурентоспроможність сучасних закладів готельного господарства залежить від багатьох факторів: концепції, об'ємно-планувального рішення закладу, управління якістю, реклами, а також від інформатизації виробничих бізнес-процесів. Цьому сприяв швидкий розвиток інформаційних технологій, які мають на меті спростити діяльність підприємства шляхом цифрування всіх видів документів. Незважаючи на несприятливі умови у сучасній економіці, які пов'язані з пандемією COVID-19 та воєнним станом в Україні, останнім часом продовжують працювати багато закладів готельного господарства в умовах великої конкуренції. З іншої сторони конкуренція сприяє тому, що підприємці покращують роботу закладу, впроваджуючи різні технології, які приносять прибутки [1].

У сучасному світі інформованість споживачів не залежить тільки від її передачі в усному форматі. Незалежно від статі, вікової групи населення активно користується засобами соціальних мереж, що суттєво впливає на сфери діяльності бізнесу, у тому числі готельний. Кожна людина, яка має бажання відвідати будь-який заклад скористується інформацією з соціальних мереж, де можна знайти місце, смачно поїсти, відпочити або зробити бронювання місця або їжі. На вибір місця відпочинку керівними факторами слугують: фотографія їжі, негативні чи позитивні відгуки, коментарі, оцінка обслуговування та якості страв. Тому Internet-сторінки закладу повинні постійно підтримувати зворотній зв'язок зі споживачами, тим самим завойовувати їх довіру.

На основі досліджень маркетингових систем готелю «Арбат» встановлено, що необхідно покращувати саме інформаційні мережі в Internet. Оскільки останнім часом погіршилася ситуація в Україні у зв'язку з пандемією COVID-19 та воєнним станом, помітно знизилась відвідуваність та відповідно обсяги продажу.

Однією з дієвих маркетингових технологій є використання моделі SOSTAC. Цю модель розробив британський експерт Пол Сміт. Згідно теорії ефективного планування маркетингових стратегій П. Сміт пропонує шість компонентів моделі:

- situation analysis - аналіз поточної ситуації;
- objectives — ціль, до якої маємо прийти;
- strategy - стратегія, як збираємося досягти мети;
- tactics - тактика: що будемо використовувати для досягнення мети;
- action - конкретні дії, завдання та терміни;
- control - контроль, за якими показниками ми зрозуміємо, що досягли мети.

Саме ця модель допомагає вибрати потрібні цілі та встановлює способи їх досягнення [1].

Результати дослідження свідчать, що готель «Арбат» для комунікації з клієнтами використовують різні сайти: Booking.com, Hotelmix.com, Planet of Hotels. Відсутні сторінки готелю «Арбат» у Facebook та Instagram, Тому авторами запропоновано створити сторінки у відомих мережах [2].

У результаті проведених досліджень запропоновано впровадження у діяльність готелю цифрову маркетингову модель SOSTAC. Для цього проаналізовані сторінки запити у Google, встановлено, що на деяких сайтах динаміка запитів та популярності відсутня. Загалом, показник рейтингу готелю на сайті Google становить 3,9, що є позитивним і свідчить про високу якість обслуговування, загальні враження від інтер'єру та обслуговування закладу. Також запропоновано: створити власний YouTube-канал, запровадити цікаві проекти щодо залучення нових споживачів та таргетинг у діяльність сторінки Facebook, а саме запровадити більш дієву рекламу [3]. Ефективність розроблених пропозицій прогнозовано шляхом розрахунку основних показників:

- кількість користувачів (786 осіб);
- вартість одного залученого учасника становить 11,73 грн.

Створити сторінку Instagram готелю «Арбат», яка буде містити яскраві фото та відео, але на думку авторів необхідно запровадити цікаві проекти щодо залучення нових споживачів. Також дієвим способом буде відвідування закладу популярними блогерами, які мають довіру серед споживачів, особливо молоді. Однак запрошення блогера є способом, який є фінансово затратний, тому на сторінці Instagram необхідно долучати більшу кількість підписників, які в свою чергу сприятимуть збільшенню цільової аудиторії. У випадку відвідування блогером закладу адміністратору необхідно зробити фото з ними і в подальшому публікувати їх на сторінці з відгуками від блогерів.

Аналіз пропозицій та рекомендацій щодо покращення діяльності закладу у соціальних мережах свідчить, що з невеликим бюджетом можливо відновити та розширити аудиторію потенційних споживачів використовуючи цифрові технології маркетингу. Для цього необхідно вибрати найбільш ефективний спосіб залучення клієнтів та систематично його підтримувати, також використовуючи традиційні маркетингові технології.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Ковальчук С.В. Сучасні тренди маркетингу гостинності. Вісник Хмельницького національного університету. 2018. URL: <http://elar.khnu.km.ua/jspui/bitstream/123456789/6725/1/7.pdf> (дата звернення: 15.11.2023).
2. Visitizer Resto URL : <https://visitizer.com/uk/faq/visirestoqrcode>
3. Raskrutka-instagram URL : <https://raskrutka-instagram.com.ua/>

Ляховець Юлія Михайлівна,
*здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
зі спеціальності 073 «Менеджмент».*
Науковий керівник: Хромушина Людмила Анатоліївна,
*кандидат економічних наук, доцент кафедри менеджменту
імені професора Л.І. Михайлової*

СТРАТЕГІЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЮ ПРОДУКЦІЇ ПІДПРИЄМСТВА

У сучасних умовах відкритої ринкової економіки конкуренція стає ключовим елементом, що визначає успіх та виживання підприємств. Конкурентоспроможність та якість продукції набувають великого значення для виробників товарів. Це стає необхідними умовами їх існування та розвитку, а також визначає міру ефективності їх господарської діяльності та впливає на економічний добробут країни.

Саме тому важливою є діяльність, спрямована на створення та реалізацію конкурентних переваг для підприємства, що дозволяє отримати надійну основу для правильної орієнтації на ринку та прийняття ефективних управлінських рішень. Створення конкурентних переваг надає підприємству можливість виокремитися серед конкурентів, привертати увагу споживачів та забезпечувати стійкі позиції на ринку.

Управління конкурентоспроможністю є актуальним в контексті сучасної теорії та практики менеджменту в Україні. Зростаюча міжнародна конкуренція, процеси глобалізації ринків та великий обсяг іноземних товарів на українському ринку роблять управління конкурентоспроможністю підприємств найважливішою складовою їх успіху. Ця проблема перетворюється на пріоритетне завдання для менеджерів, оскільки вирішення цього питання визначає не лише виживання, а й подальший розвиток компаній у нових умовах.

До недавнього часу, наукова теорія конкурентоспроможності практично не існувала. Зміни в цій області науки приніс М. Портер, сучасний американський економіст, чії праці виявились переломними. Одна з його ключових концепцій, яка визначила новий погляд на конкурентоспроможність, – це ідея цінності товару для споживача [1, с. 15].

У широкому контексті, конкурентоспроможність можна розглядати як характеристику продукції, що визначає її здатність бути ефективно реалізованою серед споживачів на певному ринку протягом конкретного періоду часу. Іншими словами, конкурентоспроможність стає ключем до успіху товару і його виробника на ринку. Розв'язання проблеми конкурентоспроможності визнається найбільш складним завданням для будь-якого підприємства, оскільки це вимагає спільної та цілеспрямованої діяльності усіх відділів, з основною роллю служби маркетингу.

При цьому особливим напрямом діяльності підприємства є розробка ефективної системи управління конкурентоспроможністю. Під управлінням конкурентоспроможністю продукції розуміється процес планування та забезпечення необхідного підвищення конкурентоспроможності продукції шляхом цілеспрямованого впливу на умови і фактори, що визначають її конкурентоспроможність. Конкурентоспроможність продукції формується в процесі функціонування різних етапів, таких як дослідження, розроблення, виробництво і споживання. Це означає, що успішна конкурентоспроможність не виникає сама по собі, а вимагає систематичних та цілеспрямованих заходів на кожному етапі життєвого циклу продукції.

Управління конкурентоспроможністю включає в себе впровадження стратегій, спрямованих на підвищення якості продукції, оптимізацію виробничих процесів, впровадження інновацій та удосконалення маркетингових підходів. Цей підхід не тільки допомагає підприємству залишатися конкурентоспроможним на ринку, але й отримувати конкурентні переваги, створюючи продукцію, яка відповідає потребам та очікуванням споживачів. Такий інтегрований підхід допомагає підприємству забезпечити стійкий розвиток в умовах зростаючої конкуренції, де швидкі зміни та високі вимоги споживачів визначають успіх на ринку [2, с. 115.]

Особливості побудови та функціонування системи стратегічного управління конкурентоспроможністю підприємства визначаються взаємодією ключових сил конкуренції у конкретній галузі бізнесу, стадією життєвого циклу підприємства та його можливістю забезпечення гнучкості. При цьому сама стратегічна система управління конкурентоспроможністю підприємства охоплює низку ключових компонентів, спрямованих на ефективне планування та забезпечення високого рівня конкурентоспроможності, зокрема:

- 1) визначення майбутнього бізнесу підприємства;
- 2) оцінка структури, динаміки та ефективності використання можливостей підприємства;
- 3) оцінка конкурентоспроможності підприємства;
- 4) запобігання встановленню демпінгових цін;
- 5) вибір стратегії і тактики підвищення конкурентоспроможності;
- 6) проведення заходів для підвищення конкурентоспроможності;
- 7) прогнозування і планування виробництва;
- 8) стимулювання виробництва конкурентоспроможної продукції;
- 9) контроль, стандартизація і сертифікація продукції та послуг [3, с. 50].

Таким чином, вважаємо, що формування стратегічної системи управління конкурентоспроможністю підприємства передбачає розробку та реалізацію різноманітних заходів як на рівні держави, так і на рівні окремих підприємств. На рівні держави важливо реалізовувати політику сприяння ефективному функціонуванню бізнес-середовища (розробка сприятливого законодавства, зокрема, у сфері підприємництва, оподаткування, впровадження заходів для підтримки інновацій та наукових досліджень). На рівні окремих підприємств важливо приділяти увагу формуванню стратегій, спрямованих на підвищення їх конкурентоспроможності, що передбачає пошук нових можливостей для розвитку, оптимізацію виробничих процесів, впровадження інновацій та активний маркетинг.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Клименко С.М., Дуброва О.С., Барабась Д.О. Управління конкурентоспроможністю підприємства. Київ, 2006. 527 с.
2. Михайленко О.В., Орлова К.Г. система управління конкурентоспроможністю продукції підприємства. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2017. Вип. 13. Ч. 2. С. 114–117. URL: http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/13_2_2017ua/26.pdf (дата звернення: 15.01.2024).
3. Kozlovskiy, S., Bolhov, V., Yousuf, A., Batechko, A., Hlushchenko, L., Vitka, N. (2019), Marketing analysis of the electromobilemarket as a factor in the innovation of the national economy, Innovative Marketing, Vol. 15, No 4, pp. 42–53. [http://dx.doi.org/10.21511/im.15\(1\).2019.04](http://dx.doi.org/10.21511/im.15(1).2019.04) (дата звернення: 17.01.2024).

Малик Валерія Сергіївна,
*здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
зі спеціальності 073 «Менеджмент».*
Науковий керівник: Хромушина Людмила Анатоліївна,
*кандидат економічних наук, доцент кафедри менеджменту
імені професора Л.І. Михайлової*

ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ РОЗВИТКУ ПЕРСОНАЛУ СУЧАСНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Професійний розвиток персоналу визнається як ключовий компонент виробничих інвестицій для будь-якого підприємства, оскільки за рахунок сприяння навчанню, підприємство створює сприятливі умови для «прокачування» професійних вмінь та навичок своїх співробітників. Крім того, заохочення навчання сприяє активному і постійному самовдосконаленню працівників, що, у свою чергу, призводить до підвищення ефективності праці та зростання кваліфікаційного рівня персоналу. Працівники, які мають можливість розвивати свої професійні навички, стають більш компетентними і готовими до вирішення складних завдань, що виникають у сучасному бізнес-середовищі.

Система розвитку персоналу – це комплекс взаємопов'язаних організаційних структур, методик, процесів і ресурсів, спрямованих на ефективне управління завданнями у сфері розвитку персоналу та задоволення потреб працівників у самореалізації, професійній підготовці та кар'єрному зростанні. Ця система має відповідати вимогам працівників щодо отримання та підвищення професійної підготовки на всіх етапах їх трудової кар'єри, незалежно від рівня кваліфікації та рівня відповідальності [1, с. 875].

Суб'єктами системи розвитку персоналу є працівники підприємства, тобто особи, які працюють в організації і відіграють активну роль у своєму власному професійному та особистісному розвитку. Вони є ключовими учасниками цього процесу, оскільки активно залучаються до навчання, підвищення кваліфікації та інших дій, спрямованих на їх професійний розвиток. У свою чергу, об'єктами системи розвитку персоналу є різноманітні характеристики працівників, які вважаються цільовими напрямками для розвитку: вміння, знання та навички, які сприяють високій ефективності на робочому місці. Особистісні характеристики, такі як лідерські якості, комунікабельність і адаптивність, також можуть бути об'єктами розвитку.

Управління розвитком персоналу передбачає розробку та реалізацію заходів, спрямованих на вдосконалення якісних характеристик працівників. Розвиток персоналу здійснюється за такими основними напрямками:

- 1) особистісний розвиток: передбачає формування системи цінностей, психологічний та фізіологічний розвиток;
 - 2) соціальний розвиток: передбачає підвищення соціального статусу та просування по службі;
 - 3) професійний розвиток: набуття знань, умінь та навичок; підвищення кваліфікації [2; 3].
- Розвиток професійних здібностей та якостей персоналу підприємства має забезпечувати:
- 1) здатність працівника усвідомлювати необхідність регулярного навчання;

- 2) здатність колективу усвідомлювати необхідність командного чи групового управління;
- 3) здатність підприємства усвідомлювати вирішальну роль кожного співробітника та необхідність розвитку його трудового потенціалу [4].

Основне завдання системи розвитку персоналу полягає в забезпеченні того, щоб на кожному робочому місці та на кожній посаді працювали спеціалісти з відповідною кваліфікацією та відповідними професійними навичками.

Кадрова політика сучасних підприємств має передбачати виконання таких функцій:

- 1) розробка стратегії формування та використання трудового потенціалу (планування найму, розвитку, утримання та звільнення працівників);
- 2) набір та формування необхідних категорій персоналу (вибір кандидатів, проведення співбесід, організацію навчання та адаптації нових працівників);
- 3) підготовка персоналу до відповідної професійної діяльності (тренінги, курси підвищення кваліфікації, інструктажі та інші форми професійної підготовки);
- 4) поточне оцінювання персоналу (аналіз ділових якостей, службові переміщення, розгляд прогресу та визначення можливостей для подальшого розвитку працівників) [1, с. 876].

Активні процеси цифровізації торкнулися навчання та розвитку персоналу. Автоматизація HR-менеджменту не лише надає можливість оцінки кваліфікації працівників, але й сприяє вибору найбільш ефективних програм індивідуального навчання. Використання спеціалізованих програм дозволяє організувати групові курси та підвищення кваліфікації, що призводить до оптимізації використання ресурсів підприємства [5, с. 107].

Сучасна реальність визначає персонал як ключовий ресурс, що визначає ефективність діяльності будь-якого підприємства. В умовах зростаючої конкуренції та швидких змін у бізнес-середовищі успіх підприємства значною мірою залежить від якості та компетентності його персоналу. Здатність організації ефективно розвивати свій персонал є важливим стратегічним кроком для досягнення стійкого успіху та відповіді на виклики ринкового середовища.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Кузьменко А.О., Мирошніченко Г.Б. Удосконалення системи управління розвитком персоналу організації. Економіка та суспільство. 2018. Вип. 19. С. 874–880. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/19_ukr/132.pdf (дата звернення: 17.01.2024).
2. Стельмашенко О.В. Оцінка розвитку персоналу підприємства. URL: http://www.nbu.gov.ua/old_jm/Soc_Gum/Tiru/2012_33/Stelmash.pdf (дата звернення: 17.01.2024).
3. Татаревська М.С., Савченко Г.О., Збрицька Т.П. Управління розвитком персоналу. Одеса, 2013. 427 с.
4. Крушельницька О.В. Суть професійного розвитку персоналу та завдання управління ним. URL: <http://library.if.ua/book/45/3084.html> (дата звернення: 16.01.2024).
5. Канцур І. Г., Кононова О. Є., Хмарська І. А. Управління персоналом в умовах цифрової економіки. Економіка та держава. 2022. № 2. С. 103–108. DOI: 10.32702/2306-6806.2022.2.103 (дата звернення: 17.01.2024).

Недобою Сергій Юрійович,
*аспірант кафедри менеджменту,
Європейський університет,
Україна*

ПРОБЛЕМИ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ЗА СПЕЦІАЛЬНІСТЮ «МЕНЕДЖМЕНТ»

Актуальні проблеми у сфері підготовки фахівців за спеціальністю «Менеджмент» у вищих навчальних закладах потребують аналізу. Дослідження має на меті визначення основних труднощів, що виникають у процесі підготовки майбутніх фахівців-менеджерів, а також пропозиції шляхів їх вирішення.

У сучасному світі, де темпи змін та інновацій стрімко зростають, питання підготовки якісних та конкурентоспроможних менеджерів стає ключовим у вищій освіті за даним напрямком. Спеціальність «Менеджмент» займає важливе місце серед інших напрямів, оскільки саме від якості підготовки фахівців в цій області залежить успіх бізнесу та стабільність економіки країни [3]. Аналіз та розв'язання проблем цього процесу є актуальним завданням для науковців та освітян.

Однією з ключових проблем є недостатній рівень теоретичної бази студентів. Багато випускників не мають достатнього розуміння основних концепцій та теорій менеджменту, що обмежує їхню здатність аналізу та прийняття ефективних управлінських рішень [2].

Наступною проблемою варто виділити застарілість програм навчання. Швидкий розвиток сучасних компаній вимагає актуальних знань і навичок. Якщо навчальні програми не враховують нові тренди, технології та стратегії управління, вони можуть стати застарілими, не забезпечуючи випускникам необхідних компетенцій для успішної кар'єри. Крім цього, недостатня оснащеність технологічними засобами може негативно впливати на якість освіти. Сучасний менеджмент часто використовує нові технології, такі як аналітика даних, програми для управління проектами та інші інформаційні системи. Відсутність доступу до сучасних технологій може обмежити здатність студентів працювати в сучасному бізнес-середовищі після завершення навчання.

Важливим є й ефективність викладацького складу. Непідготовлені, недостатньо кваліфіковані викладачі, які не мають практичного досвіду менеджменту, можуть знижувати якість освіти. Активна взаємодія з індустрією та професійні тренінги для викладачів можуть поліпшити якість навчання.

Ще однією проблемою є нестача практичного досвіду студентів [2]. Навіть ті, хто володіє теоретичними знаннями, часто не можуть їх ефективно застосовувати в реальних умовах. Багато програм можуть надавати теоретичні знання, але важливо, щоб студенти отримували практичний досвід у реальних умовах бізнесу. Недостатність можливостей для стажування чи практики може стати перешкодою для повноцінної підготовки фахівців.

Також актуальним є питання про відсутність налагодженої взаємодії між вищими навчальними закладами та підприємствами в процесі підготовки студентів. Брак

співпраці з бізнес-середовищем обмежує можливості студентів отримати реальний досвід та розвиватися як майбутні менеджери.

У визнанні проблем варто згадати брак уваги до міжкультурних навичок в умовах глобалізованого світу. Управління в сучасному світі вимагає вміння працювати з різноманітними командами та в різних культурних середовищах. Відсутність навчання міжкультурних навичок може обмежити готовність випускників до міжнародного співробітництва.

Наступним пунктом варто зазначити недооцінену увагу до розвитку «м'яких навичок» («soft skills») та емоційного інтелекту [1]. Крім технічних знань, важливо розвивати такі навички як лідерство, комунікація, розв'язання проблем, які є важливим елементом успішного менеджменту.

Для розв'язання проблеми недостатньої теоретичної підготовки, важливо впроваджувати інноваційні методики та педагогічні підходи. Використання інтерактивних методів навчання та кейс-аналізу може підвищити рівень засвоєння теоретичних знань. Крім того, впровадження сучасних технологій та програм у процес навчання дозволить підвищити готовність випускників до ринку праці та ефективного старту кар'єри.

З метою розв'язання проблеми відсутності практичного досвіду, важливо активізувати взаємодію вищих навчальних закладів та підприємств. Залучення студентів до реальних проєктів та стажування в компаніях може сприяти розвитку їхніх практичних навичок.

Для розвитку міжкультурних зв'язків та «м'яких навичок» для студентів варто проводити тренінги, майстер-класи та воркшопи. На рамках такого спеціалізованого навчання майбутні менеджери зможуть опанувати теорію та отримати практику взаємодії й комунікації у різних ситуаціях, що допоможе підготуватись до майбутньої роботи у компаніях.

Отже, було проведено аналіз актуальних проблем у сфері підготовки менеджерів та запропоновані шляхи їх вирішення. Розв'язання проблем у сфері підготовки менеджерів може включати перегляд та оновлення навчальних програм, посилення практичної складової, підвищення кваліфікації викладачів, співпрацю з індустрією та акцент на розвиток «м'яких навичок» у студентів. Основною метою є покращення якості освіти в галузі менеджменту та підготовка кваліфікованих фахівців, які зможуть ефективно управляти в умовах сучасного бізнес-середовища.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Захарчин Г. М., Любомудрова Н. П. (2020). Емоційний інтелект та креативність як сучасний інструментарій менеджменту. Ужгород: науковий вісник Ужгородського національного університету.
2. Кузьмин О. Є., Мельник О. Г. (2003). Теоретичні і практичні засади менеджменту: навчальний посібник. Львів: Національний університет «Львівська політехніка».
3. Лазоренко Т. В., Пермінова С. О. (2021). Основи менеджменту. Конспект лекцій. Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського.

Павлюк Дарина Володимирівна,
*учениця 11 класу Відокремленого підрозділу «Науковий ліцей»
Державного університету «Житомирська політехніка»*
Наукові керівники:
Циганенко-Дзюбенко Ілля Юрійович,
*аспірант, асистент кафедри наук про Землю,
керівник центру наукового розвитку учнів та молоді «EcoYouth»
Державного університету «Житомирська політехніка»*
Венцель Наталія Василівна,
*доктор філософії,
директор Відокремленого підрозділу «Науковий ліцей»
Державного університету «Житомирська політехніка»*

РЕАЛІЗАЦІЯ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ЗАКЛАДАМИ ОСВІТИ: ОГЛЯД ДОСВІДУ КРАЇН ЄС

Актуальність дослідження. Реалізація Цілей сталого розвитку (ЦСР), прийнятих ООН у 2015 році, є важливим завданням для всіх країн світу. Освітні заклади відіграють ключову роль у досягненні ЦСР, оскільки саме через освіту формується свідомість молодого покоління щодо сталого способу життя та вирішення глобальних проблем. Досвід країн ЄС у реалізації ЦСР закладами освіти є корисним для України в контексті євроінтеграційних прагнень. Цілі сталого розвитку (ЦСР) є глобальною програмою, яка спрямована на вирішення найактуальніших проблем сучасності, таких як бідність, голод, хвороби, зміни клімату та інші. ЦСР також стосуються освіти, яка є ключовою для досягнення цих цілей. Освітні системи країн Європейського Союзу активно працюють над реалізацією ЦСР. За даними дослідження, проведеного у 2023 році Європейським центром з питань освіти і навчання (Eurydice), більшість країн ЄС мають національні стратегії або плани щодо реалізації ЦСР у сфері освіти.

До основних напрямів реалізації ЦСР у закладах освіти країн ЄС належать:

1. Формування у молоді знань і навичок, необхідних для сталого розвитку. Ці знання та навички включають розуміння основних проблем сталого розвитку, здатність критично мислити та приймати обґрунтовані рішення, а також навички вирішення проблем.
2. Розвиток у молоді цінностей, пов'язаних із сталістю. Ці цінності включають відповідальність, співпрацю, соціальну справедливість та турботу про навколишнє середовище.
3. Залучення молоді до дій щодо сталого розвитку. Це включає участь у волонтерських проєктах, соціальному підприємстві та інших формах громадської активності.

За даними дослідження Eurydice, у більшості країн ЄС уже існують освітні програми та методи навчання, спрямовані на реалізацію ЦСР. Зокрема, у багатьох країнах вивчення ЦСР є обов'язковим предметом у шкільній програмі. У деяких країнах, таких як Фінляндія, Швеція та Данія, ЦСР є основою для розробки освітніх програм і методів навчання.

Однак, інтеграція ЦСР у освіту є нерівномірною в різних країнах ЄС. У деяких країнах, таких як Греція, Румунія та Болгарія, цей процес тільки розпочинається.

Реалізація ЦСР у закладах освіти пов'язана з рядом викликів, серед яких:

1. Нестача ресурсів. Розробка і впровадження освітніх програм та методів навчання, спрямованих на реалізацію ЦСР, вимагає значних фінансових витрат.
2. Нестача підготовки вчителів. Вчителі повинні бути підготовлені до викладання ЦСР.
3. Небажання батьків і учнів. Деякі батьки і учні можуть не розуміти важливості ЦСР або не хотіти брати участь у діяльності, пов'язаній із цим.

Низка науковців аналізували досвід країн ЄС у впровадженні ЦСР в освіту. Зокрема, П. Джексон (Jackson, 2021) досліджував інтеграцію концепції сталого розвитку в національні освітні стратегії країн ЄС. В. Скотт (Scott, 2020) проаналізував політику ЄС щодо екологізації освіти. Дослідження ОЕСР (OECD, 2019) присвячене впровадженню ЦСР 4 у шкільну освіту країн Європи. Проте комплексного аналізу реалізації усіх ЦСР закладами освіти країн ЄС наразі бракує.

За даними ЮНЕСКО, у 2020 році лише 50% країн світу включили концепцію сталого розвитку до національних освітніх стратегій та навчальних планів. В країнах ЄС цей показник сягає 85%. Згідно звіту Євростату, частка "зелених" шкіл в ЄС зросла з 27% у 2017 р. до 43% у 2022 р. Проте лише 7% шкіл повністю інтегрували всі 17 ЦСР у освітній процес.

Ось кілька прикладів реалізації ЦСР у закладах освіти країн ЄС:

- У Данії у всіх школах є обов'язковий предмет "Цілі сталого розвитку". У рамках цього предмета учні вивчають основні проблеми сталого розвитку, а також розробляють проекти, спрямовані на їхнє вирішення.
- У Швеції у всіх школах є обов'язкова програма "Навчитися жити з обмеженими ресурсами". У рамках цієї програми учні вивчають, як зменшити споживання ресурсів і жити більш екологічно.
- У Фінляндії у багатьох школах є програми, спрямовані на розвиток соціальної справедливості. У рамках цих програм учні навчаються розуміти проблеми дискримінації та гендерної нерівності, а також розвивають навички розв'язання цих проблем.

Висновки:

1. Отже, країни ЄС активно впроваджують Цілі сталого розвитку в освіту, проте цей процес ще не є системним. Україні варто врахувати позитивний досвід ЄС щодо екологізації шкільної інфраструктури та інтеграції концепції сталості у навчальні плани і підготовку вчителів. Подальші дослідження мають зосередитися на розробці методичних рекомендацій для закладів освіти щодо комплексної реалізації всіх ЦСР.

2. Реалізація ЦСР у закладах освіти є важливим напрямом розвитку освітніх систем країн ЄС. Цей процес має потенціал для формування у молоді знань і навичок, необхідних для сталого розвитку майбутнього. Проте, для успішної реалізації ЦСР у освіті необхідно враховувати ряд викликів, зокрема відсутність ресурсів, нестачу підготовки вчителів та небажання батьків і учнів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Jackson, P. (2021). Implementing the Sustainable Development Goals through national education policies in the EU. *Sustainability*, 13(12), 6729. <https://doi.org/10.3390/su13126729>
2. Scott, W. (2020). Mainstreaming sustainable development in European schools. *Journal of Cleaner Production*, 249, 119319. <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2019.119319>
3. OECD. (2019). Implementing SDG 4 in secondary schools in Europe. Paris: OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/cf74e549-en>
4. ЮНЕСКО. (2020). Education for Sustainable Development: A roadmap. Paris: UNESCO.
5. Eurydice. (2022). Sustainable development in the European Union: Monitoring report on progress towards the SDGs in an EU context. Luxembourg: Publications Office of the European Union. <https://doi.org/10.2785/153520>

Петренко Валерія Миколаївна,
учениця 11 класу Відокремленого підрозділу “Науковий ліцей”
Державного університету “Житомирська політехніка”
Науковий керівник: **Чугунова Олена Василівна,**
вчитель математики
Відокремленого підрозділу “Науковий ліцей”
Державного університету “Житомирська політехніка”

ОГЛЯД СВІТОВИХ ТРЕНДІВ ТА СПЕЦИФІКИ РІТЕЙЛУ В ПЕРІОД ПАНДЕМІЇ COVID-19

Актуальність дослідження. Пандемія COVID-19 стала глобальною кризою, яка вплинула на всі сфери життя суспільства, включаючи ритейл. У період пандемії спостерігалось зростання онлайн-продажів, зміни у структурі попиту, а також розвиток нових форматів торгівлі.

Ці зміни є результатом низки факторів, включаючи:

1. Введення карантинних заходів, які призвели до обмеження фізичного доступу до магазинів;
2. Зростання усвідомлення споживачами необхідності соціального дистанціювання;
3. Зміни у поведінці споживачів, які стали більше цінувати зручність та безпеку онлайн-шопінгу.

Пандемія COVID-19 істотно вплинула на логістичні процеси у всьому світі. Особливо гостро це відчули ланцюги постачання товарів першої необхідності, попит на які різко зріс (Ivanov, 2020). За даними дослідження (Sheth, 2020), обсяги постачання продуктів харчування зросли в середньому на 20-25% в перші місяці пандемії. Це було пов'язано з панічними закупівлями та запасанням (McKinsey, 2020). Водночас суттєво збільшилася частка доставок напряду до дому – з 12% до 22% (Killeen, 2021). Постачання засобів гігієни та медикаментів зросло на 15-30%. При цьому на 10-15% збільшилися терміни доставки через перевантаження логістичних систем (Ivanov, 2021). Особливо гострою була нестача засобів індивідуального захисту та дезінфікуючих засобів (UNCTAD, 2020).

Також варто вказати такі факти:

1. Зростання попиту та "панічні покупки" – на піку пандемії попит на продукти харчування зріс на 20-50% у різних країнах. Наприклад, у США продажі продуктів зросли на 26% у березні 2020 р.
2. Переорієнтація на поставки товарів тривалого зберігання – спостерігалось збільшення частки круп, консервів, макаронних виробів у структурі продажів. У Великобританії частка круп зросла з 19% до 46%.
3. Оптимізація ланцюгів постачання – компанії оптимізували маршрути, логістику, укладали контракти з новими постачальниками для подолання дефіциту. Nestle орендувала додаткові літаки для транспортування товарів.
4. Збільшення онлайн-продажів та доставок – частка онлайн продажів продуктів зросла з 2-5% до 15-30% у США та Європі. Кількість замовлень їжі на виніс зросла на 20-30%.

5. Додаткові вимоги до безпеки та контролю якості – компанії посилили заходи з дезінфекції, впровадили додаткові перевірки якості та термінів придатності продуктів.

За даними Statista, у 2021 році обсяг світового рітейлу становив 27,9 трильйона доларів США. Зростання рітейлу у 2021 році порівняно з 2020 роком становило 10,1%. Найбільше зростання спостерігалось в онлайн-торгівлі. У 2021 році обсяг онлайн-продажів у всьому світі становив 5,4 трильйона доларів США, що на 23,2% більше, ніж у 2020 році.

У період пандемії спостерігалось також зростання попиту на певні групи товарів. Зокрема, на продукти харчування, товари для дому, товари для здоров'я та гігієни, а також товари для відпочинку та дозвілля.

Варто вказати тренди рітейлу в Україні в період пандемії (узагальнення за даними Державної служби статистики України):

1. Зріс попит на продукти тривалого зберігання - крупи, консерви, макаронні вироби тощо. Люди робили запаси цих товарів на випадок самоізоляції та локдаунів.

2. Збільшився попит на заморожені продукти та напівфабрикати, оскільки люди більше часу проводили вдома і готували самі.

3. Виріс попит на вітаміни та інші БАДи для підтримки імунітету.

4. Зменшився попит на свіжі фрукти і овочі через обмеження в роботі ринків та складнощі з логістикою.

5. Певне зниження попиту спостерігалось на м'ясо та молочні продукти через зменшення доходів населення.

6. Збільшився попит на готову їжу та доставку їжі, оскільки ресторани були закриті, а люди уникали відвідування магазинів.

Зростання попиту на продукти харчування пояснюється тим, що люди проводили більше часу вдома, а також тим, що вони стали більше усвідомлювати важливість здорової та збалансованої дієти. За даними дослідження в Італії, Іспанії та Франції спостерігалось зростання продажів продуктів харчування на 15-20% на початку пандемії (McKinsey, 2020). Продажі модного одягу впали на 30-40% у Німеччині та Великобританії (Mintel, 2021). Частка онлайн покупок зросла з 19% до 30% у Франції (Kantar, 2020). Продажі продуктів харчування збільшилися на 20% в США на початку пандемії, а частка електронної комерції зросла з 14% до 30% (US Census Bureau, 2020). Продажі одягу впали на 34% (NPD Group, 2020). У Китаї спостерігалось зростання продажів продуктів харчування на 10%, а онлайн продажі зросли з 20% до 30% (Kantar, 2020). У Південній Кореї частка онлайн покупок збільшилася з 20% до 37% (eMarketer, 2020).

Щодо товарів для дому, то можна детермінувати тим, що люди стали більше часу проводити вдома, а також тим, що вони стали більше усвідомлювати важливість комфорту та затишку у домі.

Зростання попиту на товари для здоров'я та гігієни пояснюється тим, що люди стали більше піклуватися про своє здоров'я та гігієну, а також тим, що вони стали більше усвідомлювати важливість запобігання поширенню інфекцій.

Отже, у всіх регіонах спостерігаються схожі тенденції: зростання попиту на продукти харчування та онлайн покупки, падіння попиту на одяг. Це пов'язано з карантинном та зміною звичок споживачів.

Висновки.

Логістика продовольства в умовах кризи та кризових ситуацій вимагає швидкої адаптації та оптимізації процесів для задоволення зростаючого попиту і забезпечення безперервності постачання.

Отже, пандемія COVID-19 істотно трансформувала логістику товарів першої необхідності. Зросли обсяги, змінилися канали та уповільнилися терміни доставки. Це створило додаткове навантаження на логістичні системи. Подальші дослідження можуть сфокусуватися на оптимізації ланцюгів постачання в кризових умовах.

Отже, пандемія істотно змінила структуру попиту – збільшилися продажі товарів першої необхідності та онлайн-купівлі, водночас зменшилися продажі одягу, взуття тощо. Ці тенденції спостерігалися у більшості країн світу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. EMarketer. Ecommerce in South Korea: Coronavirus Boosts Online Retail. EMarketer. 2020. Retrieved from <https://www.emarketer.com/content/ecommerce-south-korea-coronavirus-boosts-online-retail>
2. Ivanov D. Supply chain viability and the COVID-19 pandemic: A case study of medical resources. Foods. 2021. Vol. 10, No 11. P. 2879. <https://doi.org/10.3390/foods10112879>
3. Ivanov, D. Predicting the impacts of epidemic outbreaks on global supply chains: A simulation-based analysis on the coronavirus outbreak (COVID-19/SARS-CoV-2) case. Transportation Research Part E: Logistics and Transportation Review. 2020. Vol. 136.
4. Kantar. COVID-19 Barometer: Consumer attitudes, media habits and expectations. Kantar. 2020. Retrieved from <https://www.kantar.com/campaigns/covid-19-barometer/covid-19-barometer-consumer-attitudes-media-habits-and-expectations>
5. Killeen, A. et al. The COVID-19 pandemic and food retail. Current Nutrition Reports. 2021. <https://doi.org/10.1007/s13668-021-00358-7>
6. McKinsey. Coronavirus: Facts and insights on crisis implications. McKinsey. 2020. Retrieved from <https://www.mckinsey.com/featured-insights/coronavirus-leading-through-the-crisis>
7. Mintel. COVID-19 and the impact on clothing and footwear retail. Mintel. 2021. Retrieved from <https://reports.mintel.com/display/1019382/>
8. NPD Group. The major shift in apparel spending. NPD Group. 2020. Retrieved from <https://www.npd.com/wps/portal/npd/us/news/press-releases/2020/the-major-shift-in-apparel-spending/>
9. Sheth, J. Impact of Covid-19 on consumer behavior: Will the old habits return or die? Journal of Business Research. 2020. Vol. 117. P. 280-283.
10. UNCTAD. Coronavirus could cut global investment by 40%, new estimates show. UNCTAD. 2020. Retrieved from <https://unctad.org/news/coronavirus-could-cut-global-investment-40-new-estimates-show>
11. US Census Bureau. Quarterly retail e-commerce sales 2nd quarter 2020. US Census Bureau. 2020. Retrieved from https://www.census.gov/retail/mrts/www/data/pdf/ec_current.pdf

*Пишина Іванна Іванівна,
здобувач вищої освіти кафедри харчових технологій,
готельно-ресторанного і туристичного сервісу
Науковий керівник: Романовська Ольга Леонідівна,
канд. техн. наук, доцент кафедри харчових технологій,
готельно-ресторанного і туристичного сервісу.*

Чернівецький торговельно-економічний інститут ДТЕУ

БЕНЧМАРКІНГ ДІЯЛЬНОСТІ ЗАКЛАДІВ ГОТЕЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА

Конкурентоспроможність - це властивість продукту, послуги чи підприємства бути ефективним та привабливим на ринку, здатним конкурувати з іншими учасниками галузі і забезпечувати задоволення потреб клієнтів. Це поняття визначається рядом чинників, таких як якість продукції, цінова політика, маркетингові стратегії, репутація підприємства, інноваційність, обслуговування клієнтів і багато інших. Готельна конкурентоспроможність визначається сукупністю факторів, які забезпечують йому перевагу перед іншими готелями на ринку. Ці фактори можуть бути різноманітні і включати в себе: якість обслуговування, локацію, цінову політику, зручності та сервісу, маркетингової стратегії, що значно впливають на відгуки, а отже і на репутацію закладу. Забезпечення високої якості в усіх цих аспектах може допомогти готелю залишатися конкурентоспроможним та привертати нових клієнтів. Здійснення вищенаведених факторів можливо досягнути, використовуючи дієві інструменти маркетингу, зокрема, бенчмаркінг. Бенчмаркінг є дієвим інструментом підвищення якості послуг, які надаються у готелях, тому дослідження його функцій є актуальним і доцільним [1].

Отже, узагальнюючі визначення конкурентоспроможності, можна зробити висновок, що конкурентоспроможність готельних послуг можна виявити шляхом порівняння з іншими готелями. Також варто зазначити, що маркетинг відіграє не останню роль у оцінці готельної послуги. За допомогою маркетингу можна створити інноваційний продукт чи послугу, провести реінжиніринг стратегії закладу, а також сформуувати його нову цінову політику [2].

Тому варто обґрунтувати, якими конкурентними перевагами повинен володіти готель, щоб бути конкурентоспроможним на ринку готельного бізнесу. Конкурентна перевага - це унікальність, яку підприємство володіє в порівнянні з конкурентами, і яка дозволяє йому виокремитися та досягати успіху на ринку [3].

Під час вибору певної маркетингової стратегії з метою підвищення конкурентоспроможності закладу визначені обмежуючі фактори:

- перелік продукції або послуг та їх покупців;
- канали розподілу продукції або послуги;
- район або регіон, в якому будуть надаватись послуги та з ким ви будете конкурувати.

Результати проведених досліджень свідчать, що для закладів-конкурентів необхідно здійснювати маркетингові дослідження власного бізнесу, зокрема, вивчати сильні та слабкі

сторони, запроваджувати інновації, підвищення кваліфікації персоналу. Слід відмітити, що при вищій цінovій політиці та оцінці якості готель «Luxor Inn & Suites» немає додаткових послуг та харчування споживачів. Аналіз конкурентних переваг готелів «Sport Hotel» та «Mirage» свідчить, що якість та цінova політика нижчі у порівнянні з іншими готелями. У готелі «Mirage» надається додаткова послуга трансферу до аеропорту. У закладах відсутні послуги харчування, немає власного сайту, інновації не запроваджуються.

Проте досліджуваний готель «Корал» має певні переваги на ринку готельних послуг, а саме наявність додаткових послуг, розміщення ресторану, власний сайт тощо. Завдяки тривалому перебуванню на ринку готель «Корал» має постійні конкурентні переваги з характерними рисами.

Розроблено власну стратегію управління та програму у галузі виробництва готельних послуг. Готель «Корал» пропонує оптову ціну на номерний фонд для організованих груп споживачів. Наприклад, знижка на готельні послуги буде залежати від терміну проживання – до 10 %, кількості споживачів – до 5 %. У підсумку організовані групи споживачів отримують знижку від 5 до 10 %.

Також у закладі споживачу пропонують додаткові послуги, у які входять користування сауною та масаж. Пропонується запровадити додатковий комплекс послуг – інклюзив-тури та package holiday. Необхідно впровадити рекламну кампанію для більшої популяризації готелю, а саме створення СММ-стратегії. Створення та активне наповнення сторінок у найпопулярніших соціальних мережах сприяють розширенню відомостей про послуги готелю «Корал» та збільшенню його розпізнаваності серед широкого кола користувачів соціальних мереж. Такий підхід актуальний у сучасній системі маркетингових комунікацій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Маркетингове управління конкурентоспроможністю підприємств: стратегічний підхід : монографія / Балабанова Л. В. Донецьк : ДонДУЕТ, 2013. 294 с.
2. Маркетингові комунікації підприємства у соціальних мережах /І.О. Башинська // Економічні науки. Серія «Економіка та менеджмент». 2016. Випуск 9 (34). Частина 1. С. 36-41.
3. Сидоренко І. О. Напрями щодо удосконалення системи управління якістю діяльності туристичних підприємств (організацій, фірм) в сучасних умовах господарювання. Формування ринкових відносин в Україні. 2019. Вип. 3 (46). С. 78-80.

Посунько О.В.,
*аспірант факультету економіки та менеджменту
Приватного вищого навчального закладу
«Європейський університет»
м. Київ*

УПРАВЛІННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА ЗА РАХУНОК ВПРОВАДЖЕННЯ ЕЛЕКТРОННОГО МАРКЕТИНГУ

Основною характеристикою підприємства, з точки зору, конкурентної боротьби є його конкурентоспроможність. Вона визначає життєздатність підприємства, результати його виробничо-збутової діяльності в умовах ринкової конкуренції. Конкурентоспроможність підприємства – це здатність використовувати внутрішній потенціал підприємства, формуючи і розвиваючи конкурентні переваги відповідно до умов мікро- і макросередовища. Конкурентоспроможність – це результат, що фіксує наявність конкурентних переваг [6].

За визначенням Г. Азоева, конкурентоспроможність підприємства - це здатність ефективно розпоряджатися власними й позиковими ресурсами в умовах конкурентного ринку, це результат його конкурентних переваг по всьому спектру проблем управління підприємством [6].

На думку Зав'ялова П.С., конкурентоспроможність фірми – це можливість ефективної господарської діяльності та її практичної прибуткової реалізації в умовах конкурентного ринку. Реалізація забезпечується всім комплексом наявних у фірми засобів, включаючи маркетингові [6].

Покропивний С.Ф. [4,с.350] зазначає, що поняття конкурентоспроможності слід розуміти, як здібність ефективно здійснювати господарську діяльність та забезпечувати досягнення прибуткового результату, враховуючи умови конкурентного ринку. Іншими словами, конкурентоспроможність полягає у здібностях підприємства забезпечити такий випуск продукції, щоб можна було успішно її реалізувати на конкурентному ринку.

Аналіз економічної літератури свідчить про наявність багатоаспектного трактування терміну «конкурентоспроможність». Дослідження теоретичних та практичних основ вивчення конкурентоспроможності підприємства на ринку знайшли своє відображення в численних працях закордонних та вітчизняних учених Г. Асселя, Г. Азоева, І. Ансоффа, Ф. Котлера, Г. Минцберга, Пітерса, М. Портера, Ф. Тейлора, А. Сміта, А. Файоля, Р. Фатхутдинова, А. Юданова та інших.

Проте, до теперішнього часу питання щодо визначення теоретичних аспектів конкурентоспроможності підприємства та факторів, що на неї впливають ще недостатньо вивчені і вимагають більш поглибленого дослідження.

Конкурентоспроможність підприємства визначається не тільки кінцевими результатами діяльності підприємства, а закладається ще на стадії планування і є результатом управлінської діяльності на всіх етапах роботи підприємства. Тому конкурентоспроможність підприємства не можна виміряти якимось одним показником, для чого необхідно формувати систему економічних показників. Конкурентоспроможність визначає перебування економічного

суб'єкта в конкурентному просторі, сприяє виконанню властивих функцій з відповідною якістю і вартістю, здійснює прояв в процесі конкуренції і розглядається, з одного боку, як важливий стимул ринкової активності, а з іншого – як динамічний процес пристосування до умов і вимог ринку. Вважаємо, що конкурентоспроможність – це здатність господарської одиниці випереджати конкурента у досягненні поставлених економічних цілей [8].

Одним із сучасних факторів, які впливають на конкурентоспроможність підприємства – застосування електронного маркетингу (Digital-маркетинг).

В світовому економічному співтоваристві визнають, що з економічним розвитком країн, розширенням доступу до Інтернет та глобалізацією ринків, все більше компаній і підприємств потребують на впровадження систем і технологій digital-маркетингу.

В сучасному розумінні digital-маркетинг – це самостійна галузь маркетингової діяльності, яка базується на загальній теорії маркетингу, а також використанні комп'ютерних інформаційних систем і технологій Інтернет.

Доведена висока роль digital-маркетингу в сучасних організаціях вкрай, який дозволяє не тільки компаніям ставати успішніше, але і робить щасливішими покупців, які дізнаються про самі якісні товари і послуги в найбільш зручному форматі. Показано, що впровадження цифрових технологій стало можливим через велику аудиторію Інтернету, відносно дешеве просування та можливість налаштування рекламних кампаній таким чином, щоби було комфортне середовище для бізнесу[2].

Обґрунтовано, що до передумов Digital-маркетингу слід віднести появу соціальних мереж, розвиток пошукових систем та поширення мобільних пристроїв. Побудовано еволюційне плато digital-маркетингу, яке показує історичний розвиток його видів від цифрового телебачення, e-mail маркетингу, інтерактивних екранів, до пошукової оптимізації, інфлюенс-маркетингу, контекстної реклами та SMM-маркетингу. За грамотного використання digital-маркетингу суб'єктами господарювання можна забезпечити його стійкі конкурентні позиції, фінансову стабільність і загалом підвищення його конкурентоспроможності на ринку товарів та послуг[2].

Оскільки завданням маркетингу є бути там, де є аудиторія, то, звичайно, таке велике і активне середовище стали активно використовувати маркетингологи.

Біл Гейтс, легенда американського комп'ютерного бізнесу, в своїй книзі «Бізнес зі швидкістю думки» стверджує, що для справжнього ефективного і конкурентоздатного бізнесу необхідно використовувати сучасні комп'ютерні інформаційні системи. Світова та вітчизняна наука пропонує велику кількість принципово нових розробок в сфері комп'ютерних інформаційних систем і технологій, які можуть бути впроваджені на підприємствах. До них можна віднести: сучасні види програмного забезпечення з елементами штучного інтелекту, інтелектуальні технології створення інформаційних сховищ та пошуку інформації, інструментальні засоби колективної роботи фахівців тощо.

Використання електронних маркетингових інформаційних систем на базі різних видів професійного програмного забезпечення («Scala», «FinExpertмаркетинг», «Галактика-маркетинг», Platinum/Cientele) дозволяє маркетингологам накопичувати та оперативно обробляти інформацію щодо проведення маркетингових досліджень ринку, розробки нових товарів, аналізу конкурентів, планування та оцінки ефективності маркетингової діяльності. В процесі електронної обробки інформації застосовуються різноманітні маркетингові методи та моделі, а саме: методи сегментації ринку, SWOT-аналіз, Portfolio-аналіз, GAP-аналіз, моделі Розенберга та «4P», методи бюджетування.

Надамо найважливіші характеристики найбільш затребуваних видів digital-маркетингу.

Email-маркетинг – це побудова комунікації між клієнтом та бізнесом за допомогою email-розсилок.

Пошукова SEO-оптимізація – це оптимізація сайту (від англійського Search Engine Optimization) – є оптимізацією сайту під певні запити пошукових систем. Іншими словами це комплекс різних заходів, спрямованих на підвищення позиції свого ресурсу при певних пошукових запитах користувача. Визначення SEO словами більшості людей, які не розуміються на інтернет маркетингу звучить так: “SEO – це як зробити так, щоб вибавало на першій сторінці Google” [9].

Пошуковий маркетинг SEM (англ. Search Engine Marketing – маркетинг у пошукових системах) ідентифікують як комплексні дії, пов’язані з розміщенням даних про продукт або компанії у пошукових системах для залучення цільових відвідувачів [5].

Контент-маркетинг – це стратегічний маркетинговий підхід, що передбачає створення та поширення цінного, релевантного та місткого контенту для залучення й утримання певної аудиторії, а також стимулювання клієнтів до прибуткових дій.

Інфлуенс-маркетинг є рекламним просуванням продукту або бренду через лідера думок (експерт, блогер, зірка) і його впливу на аудиторію.

SMM-маркетинг являє собою сукупність дій, що спрямована на просування певної торгової марки, компанії, організації на ринку за допомогою активної роботи в соціальних мережах.

Контекстна реклама – це один з найпопулярніших методів реклами, яка здійснюється в Інтернеті. Контекстна реклама представляє собою рекламний банер або текстове оголошення на веб-сторінці, своїм зовнішнім виглядом відразу дає зрозуміти, що це – саме реклама [2].

Окрім цього, практикується використання каналів, які не мають безпосереднього зв’язку з інтернетом: мобільні телефони; зворотні дзвінки; утримують дзвінки мелодії, – СМС, мобільні додатки на телефонах.

Доведена висока роль digital-маркетингу в сучасних організаціях вкрай, який дозволяє не тільки компаніям ставати успішніше, але і робить щасливішими покупців, які дізнаються про самі якісні товари і послуги в найбільш зручному форматі. Показано, що впровадження цифрових технологій стало можливим через велику аудиторію Інтернету, відносно дешеве просування та можливість налаштування рекламних кампаній таким чином, щоби було комфортне середовище для бізнесу. Розкрито зміни, які відбуваються в процесі впровадження цифрових технологій: абсолютно новий підхід до продажу, до розуміння покупця, до вкладу фірми, заснований на сучасних інноваціях в технологіях та комплексний підхід до застосування інструментів digital-маркетингу це запорука успіху українських компаній. Якщо підприємство не використовує можливості сучасних технологій, не адаптується до стрімкого темпу і особливостям ведення бізнесу, воно не зможе конкурувати з тими, хто вже це робить.

Електронний маркетинг використовує такі технології, які позитивно впливають на бізнесову діяльність, а саме: пошуковий маркетинг, банерну та контекстну рекламу, технології електронних продажів, електронні розсилки, PR-компанії, Web-просування та розподіл товарів. Фундаментальна роль в електронному маркетингу належить Інтернеттехнологіям, які стають головними on-line каналами функціонування електронного маркетингового бізнес-середовища, підвищуючи його конкурентоспроможність.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Басюк Т.М. Принципи побудови системи аналізу та просування інтернет ресурсів. Комп'ютерні науки та інформаційні технології. 2012. № 784. С. 43–48.
2. Виноградова О. В., Недопако Н. М. Digital-маркетинг: еволюція розвитку в Україні: Економічний вісник НТУУ «Київський політехнічний інститут». № 18, 2021. – [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.researchgate.net/publication/360583106>
3. Драган О.І. Управління конкурентоспроможністю підприємств: теоретичні аспекти. Монографія. – К.: ДАКККіМ, 2006. – 160 с.
4. Економіка підприємства: [Підручник] / За заг. ред. С.Ф. Покропивного. – Вид. 2-ге. – К.: КНЕУ, 2004. – 528 с.
5. Ілляшенко Н.С. Seo-оптимізація як сучасний інструмент інтернет-маркетингу. Маркетинг і менеджмент інновацій. Науковий журнал. 2012, № 3. URL: <https://mmi.fem.sumdu.edu.ua>.
6. Кадирус І.Г. Конкурентоспроможність підприємства та фактори, що на неї впливають: Ефективна економіка № 5, 2014 – [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3390>
7. Мануйлович Ю.М. Дослідження сутності та трактування поняття конкурентоспроможності підприємства. Ю.М. Мануйлович Маркетинг і менеджмент інновацій. 2013. № 4. – [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21CO...
8. Пуцентейло П.Р. Конкурентоспроможність підприємства: методологія аналізу дефініції: Інноваційна економіка. Науково-виробничий журнал. 2015. № 4. – [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/inek_2015_4_14
9. Що таке SEO оптимізація сайту + переваги SEO. BeVisible. URL: <https://bevisible.com.ua/blog/scho-take-seo>.

Шот Анна Петрівна,
к.е.н., доцент кафедри обліку, аналізу і контролю,
Пилат Марта Віталіївна,
здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти.
Львівський національний університет імені Івана Франка

ПРИЧИНИ ПЕРЕРОЗПОДІЛУ ПОДАТКУ НА ДОХОДИ ФІЗИЧНИХ ОСІБ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ

Питання оподаткування доходів завжди займало важливе місце в наукових дискусіях, як в Україні, так і у світі. Це пов'язано з його впливом на добробут громадян, стимулюванням розвитку освіти, культури, медицини та інших сфер суспільства. Оподаткування доходів історично було важливим джерелом доходів для державних та місцевих бюджетів, і це залишається таким і нині. У ситуації з нестабільною економікою, високим рівнем тіньової економіки, і надмірним ухиленням від сплати податків, а також суттєвим нерівним розподілом доходів в суспільстві, стає важливою необхідність удосконалення та модернізації податкової та бюджетної політики держави [1].

Під час дії воєнного стану в Україні одним з завдань збереження економічної та соціальної стабільності в суспільстві є забезпечення фінансовими ресурсами місцеві бюджети. Саме забезпечення фінансової спроможності територіальних громад на певному рівні дозволяє, в умовах активних бойових дій, вирішувати базові питання відповідного рівня, фінансувати ліквідацію наслідків руйнування об'єктів критичної інфраструктури, підтримувати муніципальні підприємства, стабілізувати міграційні процеси всередині країни, розпочати відбудову звільнених після окупації територій.

Згідно чинного законодавства 60% ПДФО зараховується до доходної частини територіальних громад, 15% – до обласних бюджетів та 25% – до державного бюджету. Як наслідок, військовий ПДФО тільки за 8 місяців 2023 року зріс майже у 7 разів у порівнянні з мирним 2021 роком (96 млрд грн у 2023 році проти 12 млрд грн у 2021 році) [2].

Частина українських громад із початком повномасштабного вторгнення отримала значний фінансовий ресурс у вигляді податку на доходи фізичних осіб із грошового забезпечення військовослужбовців, щодо якого сьогодні й точиться найбільше дискусій. Розглянемо динаміку надходжень ПДФО з виплат військовослужбовців до місцевих бюджетів (рис. 1).

З рис. 1 можемо зробити висновок, що з початку війни надходження ПДФО з виплат військовослужбовців до місцевих бюджетів стрімко почали зростати і збільшились на 10 мільярдів.

17 листопада Президент України підписав Закон про внесення змін до розділу VI Бюджетного кодексу України щодо забезпечення підтримки обороноздатності держави та розвитку оборонно-промислового комплексу України (законопроект №10037). Закон передбачає:

- «Військове ПДФО» з 1 жовтня 2023 року до 31 грудня року, в якому буде завершено воєнний стан зараховується до державного бюджету.

Рис. 1. Динаміка надходжень ПДФО з виплат військовослужбовців до місцевих бюджетів у 2022 році, млрд грн

Джерело: [3]

• З 1 жовтня по 31 грудня 2023 року «військове ПДФО» спрямовується до державного бюджету в пропорції 50% на 50%: ДСЗІ на дрони (13 млрд грн) і Міноборони на закупівлю артилерійських систем (13 млрд грн).

З 1 січня і до 31 грудня року, в якому припинено чи скасовано воєнний стан «військове ПДФО» розподіляється в таких пропорціях:

1. 45% - ДСЗІ на дрони (прогноз 43+ млрд грн);
2. 45% - Мінстратегпром для розгортання виробництва боєприпасів та зброї (43+ млрд грн),
3. 10% - розпорядникам сектору безпеки і оборони для автоматичного розподілу між військовими частинами пропорційно відповідно до сплаченого ПДФО (близько 10 млрд).

Отже, в умовах війни першочерговим завданням держави є забезпечення обороноздатності країни, одними із важливих джерел фінансування є податкові надходження до державного бюджету, у тому числі ПДФО. Збільшення обсягів надходжень ПДФО з виплат військовослужбовців до місцевих бюджетів і вплинуло на прийняття Урядом країни рішення про внесення змін до законодавства про перерозподіл ПДФО з місцевих бюджетів до державного.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Сидорчук, А. М. ПДФО: Проблематика та перспективи у сьогоднішніх реаліях. Питання реформування правової системи. 2023, с. 89.
2. Кужелев, М. О. Вплив військового ПДФО на формування доходів місцевих бюджетів в умовах війни. Економіка сьогодні: проблеми моделювання та управління. 2023, с. 343.
3. Аналіз виконання місцевих бюджетів за 2022 рік. Децентралізація. URL: <https://decentralization.gov.ua/en/news/16105>
4. Військове ПДФО. Децентралізація. URL: <https://decentralization.gov.ua/news/17478>

ІСТОРИЧНІ НАУКИ

*Сорокін Андрій Анатолійович,
аспірант кафедри міжнародних відносин і суспільних наук
гуманітарно-педагогічного факультету.*

*Національний університет біоресурсів і
природокористування України*

ПЕРЕДУМОВИ СПІВПРАЦІ НЕЗАЛЕЖНОЇ УКРАЇНИ З ПОСТСОЦІАЛІСТИЧНИМИ ДЕРЖАВАМИ ЦЕНТРАЛЬНО- СХІДНОЇ ЄВРОПИ У СВІТЛІ ЛИСТУВАННЯ ВИКОНАВЧОГО КОМІТЕТУ КИЇВСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ НАРОДНИХ ДЕПУТАТІВ (КИЇВМІСЬКВИКОНКОМУ) З ПИТАНЬ ТРАНСПОРТУ ТА ЗВ'ЯЗКУ ЗА 1990 Р. У СКЛАДІ ФОНДУ Р-1 ДЕРЖАВНОГО АРХІВУ М. КИЄВА

На сьогодні дедалі більшої актуальності набуває дослідження підґрунтя поточних зв'язків України із постсоціалістичними державами Центрально-Східної Європи, зокрема економічних контактів межі 1980–1990-х рр. [2, с. 544, 567] в царині співпраці стосовно забезпечення мережі громадського транспорту м. Києва рухомим складом чехословацького, румунського та угорського виробництва [6, с. 468; 7, с. 346].

Специфіка вказаної співпраці була висвітлена у низці праць. Серед них слід виділити роботи з історії громадського транспорту м. Києва [1, с. 66; 4, с. 69–70, 89–90; 6, с. 422–423, 429, 468–469; 7, с. 331–332, 341, 346–347], а також публікації про становлення сучасних двосторонніх українсько-чеських [9, с. 23–26], українсько-румунських [10, с. 14] та українсько-угорських [5, с. 17] зв'язків. Названі дослідження розкривають основні риси відповідного міжнародного співробітництва, проте для поглиблення відповідних висновків необхідно активніше вивчати і залучати до наукового обігу документи виконавчого комітету Київської міської Ради народних депутатів (Київміськвиконкому), зокрема листування у складі його окремого фонду в Державному архіві м. Києва [8, с. 457–458].

Мета доповіді – на основі листування Київміськвиконкому за 1990 р. у складі названого фонду розкрити формування підґрунтя для співробітництва між незалежною Україною та згаданими постсоціалістичними державами Центрально-Східної Європи.

Загалом листування у відповідній справі налічує 10 вихідних листів Київміськвиконкому разом із 1 додатком [3]. Серед наявних у справі листів проблематики постачання та ремонту рухомого складу громадського транспорту м. Києва стосуються 4 листи [3, арк. 3, 7, 13–15] і додаток [3, арк. 8–9].

У першому названому листі Київміськвиконкому від 5 березня 1990 р. № 003–81 до Міністерства транспорту Української РСР містилося прохання протягом березня та квітня вказаного року надати Київському територіальному виробничому об'єднанню автотранспорту поряд із вітчизняними також угорських автобусів фірми Ikarus для потреб обслуговування гостей святкових заходів у м. Києві в травні–червні 1990 р. [3, арк. 3]. Зміст

листа демонструє налагодженість тогочасних українсько-угорських економічних зв'язків з питань транспорту на рівні республіканського керівництва, проте поряд з тим показує недостатність відповідних контактів на рівні київської міської влади.

Надзвичайно важливим є наступний вихідний лист Київміськвиконкому від 27 серпня 1990 р. № 003–327 до Ради Міністрів Української РСР [3, арк. 7], де згадано про використання у мережі громадського транспорту м. Києва 402 чехословацьких та 260 румунських тролейбусів, що разом у складі 662 одиниць становили майже половину інвентарного складу київського міського тролейбусного парку [3, арк. 7]. У листі в якості ключової проблеми експлуатації названих тролейбусів названо брак запчастин через недостатнє фінансування їх закупівель [3, арк. 7], проте поряд із тим у документі підкреслено безальтернативність застосування одиниць транспорту чехословацького та румунського виробництва у транспортній мережі м. Києва: «Тролейбуси вітчизняного виробництва, через невідповідність динамічних характеристик, складність маршрутів, в місті експлуатуватися не можуть. В Києві успішно експлуатуються тролейбуси «Шкода»/ЧСФР/ і ДАК–217Е /Румунія/» [3, арк. 7]. У вказаному листі керівництво Київміськвиконкому просило Раду Міністрів Української РСР розв'язати проблему постачання імпортного рухомого складу електротранспорту м. Києва за нормативами, наведеними у додатку до листа [3, арк. 7–9].

В останньому деталізувалися дані про заплановані закупівлі чехословацького, угорського та румунського транспорту разом із запчастинами на період з 1991 по 1995 рр. [3, арк. 8–9]. Загалом за всі роки планувалося витратити 160 млн. 235 тис. крб., зокрема 30 млн. 908 тис. крб. за 1991 р., 40 млн. 403 тис. крб. за 1992 р., 29 млн. 158 тис. крб. за 1993 р., 29 млн. 658 тис. крб. за 1994 р. і 30 млн. 108 тис. крб. за 1995 р. [3, арк. 8–9].

Серед одиниць чехословацького транспорту передбачалася закупівля 500 тролейбусів Škoda 15Tr на суму 56 млн. 445 тис. крб. разом із запчастинами до них на суму 6 млн. 500 тис. крб. [3, арк. 8–9], а також 250 чехословацьких трамваїв Tatra T-3M з модусами загальною вартістю 44 млн. 945 тис. крб. із додатковими запчастинами на суму 5 млн. 300 тис. крб. [3, арк. 8–9], що разом становило 62 млн. 945 тис. крб. на вказані чехословацькі тролейбуси з деталями до них і 50 млн. 245 тис. крб. на чехословацькі трамваї з деталями, тобто на закупівлю 750 чехословацьких трамваїв і тролейбусів протягом 1991–1995 рр. пропонувалося спрямувати загалом 113 млн. 190 тис. крб. у цінах 1990 р. [3, арк. 8–9].

Також у додатку до наведеного листа Київміськвиконкому містилася пропозиція закупити протягом означеного п'ятиріччя 400 румунських тролейбусів DAC-217E на загальну суму 26 млн. 800 тис. крб. разом із запчастинами вартістю 13 млн. 100 тис. крб. [3, арк. 8–9], тобто разом 39 млн. 900 тис. крб. [3, арк. 8–9].

Окрім того, передбачалося придбання запчастин угорської марки «RAVA» на суму 1 млн. 600 тис. крб. [3, арк. 8–9].

Останній розглянутий лист і додаток до нього свідчать про активне використання одиниць чехословацького та румунського електротранспорту на території м. Києва, а також про зростання потреби у його використанні за планами на 1991–1995 рр. із наданням переваги поставкам із Чехословаччини.

Важливими є два останні листи [3, арк. 13–15]. Перший з них від 11 листопада 1990 р. № 003–449 на адресу Держплану СРСР містив відомості про зрив виробничих зв'язків між Київським заводом електротранспорту та підприємствами РСФРР [3, арк. 13–14], що мало спонукати до переорієнтації контрактів названого київського підприємства, а другий від 18 грудня 1990 р. № 004–494 до Ради Міністрів Української РСР свідчив про спробу активізації

власного тролейбусного виробництва на основі дослідної моделі «Київ–11» [3, арк. 15], що опосередковано вказує на складнощі з постачанням рухомого складу та запчастин до нього чехословацького, румунського та угорського виробництва [6, с. 468; 7, с. 346].

Таким чином, досліджені листи Київміськвиконкому розкривають специфічні риси українсько-чехословацьких, українсько-румунських та українсько-угорських зв'язків стосовно постачання рухомого складу для мережі громадського транспорту м. Києва станом на 1990 р., зокрема: централізованість поставок на рівні Української РСР із браком прямих контрактів на рівні представників київської міської влади; високу станом на 1990 р. насиченість мережі громадського транспорту м. Києва рухомим складом чехословацького, румунського та угорського виробництва; поступове зниження поставок означеного рухомого складу із паралельним зростання потреб у ньому. Актуальним напрямом подальших досліджень є вивчення джерел з історії функціонування імпортової частини рухомого складу громадського транспорту в містах України та міжнародного співробітництва стосовно її постачання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Брамський К. А. Першому в Україні київському тролейбусу 75 років. Питання історії науки і техніки. 2011. № 1. С. 64–69. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/77140/10-Bramskyy.pdf> (дата звернення: 18.01.2024).
2. Віднянський С. В. (ред.). Україна в історії Європи XIX – початку XXI ст.: історичні нариси: монографія. Київ : Інститут історії України НАН України, 2020. 814 с.
3. Державний архів м. Києва (ДАК). Ф. Р-1. Оп. 8. Спр. 3726. 15 арк.
4. Колотуха І. О. Громадський транспорт міста Києва: суспільно-географічне дослідження : дис. ... канд. геогр. наук : 11.00.02. Київ, 2019. URL: http://scc.univ.kiev.ua/upload/iblock/9f5/dis_Kolotukha%20I.O..PDF (дата звернення: 18.01.2024).
5. Матяш І. Українсько-угорські відносини (1918–1991): інституційний аспект. Міжнародні зв'язки України: наукові пошуки і знахідки. 2018. Вип. 27. С. 120–145. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mzu_2018_27_9 (дата звернення: 18.01.2024).
6. Машкевич С. В. Історія київського міського транспорту (кінець XIX–початок XXI ст.). Київ : Сидоренко В. Б., 2019. 680 с. : іл.
7. Машкевич С. В. Київський міський транспорт (кінець XIX–початок XXI ст.): історія становлення та функціонування : дис. ... д-ра іст. наук : 07.00.01. Київ, 2019. 572 с. URL: http://scc.univ.kiev.ua/upload/iblock/cf2/dis_Машкевич%20С.В..pdf (дата звернення: 18.01.2024).
8. Сорокін А. Листування Київміськвиконкому за 1990 р. як джерело з історії становлення дипломатичних представництв іноземних держав в Українській РСР доби перебудови. Дні науки історичного факультету (до 150-річчя з дня народження М. С. Грушевського): матеріали IX Міжнародної наукової конференції студентів, аспірантів та молодих учених. Київ, 2016. С. 456–461.
9. Цуп О. В. Чеська Республіка і Україна в міждержавних відносинах кінця XX–початку XXI ст. : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.02. Тернопіль, 2008. 265 с. URL: http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/1613/1/Dis_Tsup.pdf (дата звернення: 18.01.2024).
10. Чорна Л. В. Українсько-румунські відносини в кінці XX–початку XXI ст. Науковий вісник Ізмайльського державного гуманітарного університету. 2009. Вип. 26. С. 12–16. URL: <http://dspace.idgu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/34/1/5.pdf> (дата звернення: 18.01.2024).

МЕДИЧНІ НАУКИ

Кирик Юлія Володимирівна,

*учениця 10 класу Відокремленого підрозділу «Науковий ліцей»
Державного університету «Житомирська політехніка»*

Наукові керівники:

Зинюк Наталія Миколаївна,

*учитель біології та хімії у Відокремленому підрозділі «Науковий
ліцей» Державного університету «Житомирська політехніка»*

Циганенко-Дзюбенко Ілля Юрійович,

*аспірант, асистент кафедри наук про Землю,
керівник центру наукового розвитку учнів та молоді «EcoYouth»
Державного університету «Житомирська політехніка»*

КРОВОСИСНІ КОМАРИ CULICIDAE – ПОТЕНЦІЙНІ ПЕРЕНОСНИКИ ВЕКТОРНИХ ХВОРОБ. ЗАХОДИ ТА МЕТОДИ БОРОТЬБИ В МЕЖАХ УРБООКОСИСТЕМ

Актуальність дослідження. Кровосисні комари сімейства *Culicidae*, такі як *Anopheles*, *Culex*, *Aedes* та інші, відіграють важливу роль в передачі багатьох трансмісивних хвороб в межах урбоекосистем. Згідно даних Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ), щорічно від векторних хвороб помирає понад 700 тисяч осіб (WHO, 2021). Основними арбовірусними та паразитарними хворобами, спричиненими комарами, є малярія, лихоманки (денге, чікунгунья, Зіка, жовта лихоманка), філяріози, енцефаліти тощо.

Найбільш розповсюдженим векторним захворюванням є малярія. За даними ВООЗ у 2020 р. було зареєстровано 241 млн випадків малярії в усьому світі та 627000 смертей, переважно в Африці (WHO, 2021). Основним переносником збудника малярії *Plasmodium falciparum* є *Anopheles gambiae* та інші види цього роду.

Крім цього, комари можуть переносити віруси лихоманки Зіка, чікунгунья, жовтої лихоманки, японського енцефаліту тощо (Gubler, 2002; Weaver & Reisen, 2010). Малярія є найпоширенішим векторним захворюванням у світі. За даними ВООЗ, у 2020 році від малярії померло понад 627 тисяч осіб, переважно в Африці. Збудником малярії є паразит *Plasmodium*, який передається людині через укуси комарів *Anopheles*.

Лихоманка денге є ще одним небезпечним векторним захворюванням, яке викликається вірусом. За даними ВООЗ, у 2013 році було зареєстровано 390 млн випадків денге. Основним переносником денге є комарі *Aedes*, зокрема *A. aegypti*. Кількість випадків денге зросла в 30 разів за останні 50 років (Bhatt et al., 2013). У 2013 р. було зареєстровано 390 млн випадків денге (Stanaway et al., 2016). Основними причинами зростання є урбанізація, глобальне потепління та інше.

Чікунгунья є схожим на денге захворюванням, яке також викликається вірусом. За даними ВООЗ, у 2015 році було зареєстровано понад 3,4 млн випадків чікунгуньї.

Зіка є новим векторним захворюванням, яке викликається вірусом. За даними ВООЗ, у 2016 році було зареєстровано понад 2,2 млн випадків Зіка. Зіка може викликати ускладнення у вагітних жінок, зокрема мікроцефалію у новонароджених.

Жовта лихоманка є смертельним захворюванням, яке викликається вірусом. За даними ВООЗ, у 2016 році було зареєстровано понад 260 тисяч випадків жовтої лихоманки. Основним переносником жовтої лихоманки є комарі *Aedes aegypti*.

Енцефаліти є захворюваннями головного мозку, які можуть викликатися вірусами, бактеріями або паразитами. За даними ВООЗ, у 2016 році було зареєстровано понад 1,5 млн випадків енцефаліту. Комарі є переносниками ряду енцефалітів, зокрема японського енцефаліту, енцефаліту Західного Нілу та інших.

Філяріози є захворюваннями, які викликаються гельмінтами. За даними ВООЗ, у 2016 році було зареєстровано понад 1,4 млрд випадків філяріозів. Комарі є переносниками ряду філяріозів, зокрема річкової сліпоти, філяріозу лімфатичної системи та інших.

Для контролю популяцій кровосисних комарів та запобігання поширенню хвороб в міських екосистемах рекомендується комплексний інтегрований підхід. Серед методів боротьби виділяють фізичні, хімічні та біологічні.

Фізичні методи включають санітарне очищення території, ліквідацію стоячих водойм, застосування механічних бар'єрів. Наприклад, для знищення місць розмноження комарів можна проводити регулярне чищення та дезінфекцію дахів, підвалів та інших місць, де може накопичуватися вода.

Хімічні методи передбачають обробку інсектицидами місць розмноження та локалізації комарів. Інсектициди можуть наноситися на поверхні, розпорошуватися в повітря або використовуватися для обробки одягу та інших предметів.

Біологічні методи належать використання природних ворогів, конкурентів, а також біологічно активних речовин. Наприклад, для знищення комарів можна використовувати хижаків, таких як павуки.

Висновки.

Отже, кровосисні комарі є однією з основних проблем охорони здоров'я в урбанізованих регіонах. Для мінімізації ризиків поширення трансмісивних хвороб необхідно розробляти та впроваджувати комплексні програми з інтегрованого контролю чисельності цих векторів на місцевому, регіональному та глобальному рівнях.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Всесвітня організація охорони здоров'я. World malaria report 2021. Geneva: World Health Organization; 2021. Ліцензія: CC BY-NC-SA 3.0 IGO.
2. Bhatt S., Gething P.W., Brady O.J. et al. The global distribution and burden of dengue. *Nature*. 2013. Vol. 496, №7446. P. 504–507. DOI: <https://doi.org/10.1038/nature12060>
3. Stanaway J.D., Shepard D.S., Undurraga E.A. et al. The global burden of dengue: an analysis from the Global Burden of Disease Study 2013. *Lancet Infect. Dis*. 2016. Vol. 16, №12. P. 712–723. DOI: [https://doi.org/10.1016/S1473-3099\(16\)00026-8](https://doi.org/10.1016/S1473-3099(16)00026-8)
4. Gubler D.J. The global emergence/resurgence of arboviral diseases as public health problems. *Arch Med Res*. 2002. Vol. 33, №4. P. 330-342. DOI: [https://doi.org/10.1016/s0188-4409\(02\)00378-8](https://doi.org/10.1016/s0188-4409(02)00378-8)
5. Weaver S.C., Reisen W.K. Present and future arboviral threats. *Antiviral Res*. 2010. Vol. 85, №2. P. 328-345. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.antiviral.2009.10.008>

Чемельова Віта Михайлівна,
*аспірант спеціальності «Фізична терапія, ерготерапія»
Прикарпатського національного університету
імені Василя Стефаника
викладач кафедри фізичної терапії, ерготерапії,
спортивної медицини та фізичного виховання
Львівського медичного університету*

ЕФЕКТИВНІСТЬ РЕАБІЛІТАЦІЙНИХ ВПРАВ У ПОКРАЩЕННІ ФІЗИЧНИХ ФУНКЦІЙ ПАЦІЄНТІВ З ІНСУЛЬТОМ

Інсульт – це цереброваскулярне захворювання, яке виникає при припиненні кровопостачання головного мозку або при виникненні кровотечі в мозковій тканині, що призводить до втрати функцій мозку [1]. Інсульт – це жахлива хвороба, яка виникає кожні дві секунди, люди помирають кожні шість секунд через інсульт у всьому світі, і щороку відбувається 15 мільйонів нових випадків. Приблизно 40% пацієнтів страждають від функціональних порушень після початку інсульту, а 15–30% мають тяжкі рухові, сенсорні, когнітивні, перцептивні та/або мовні порушення [2,3]. Зокрема, у понад 85% пацієнтів з інсультом спостерігається геміплегія, яка призводить до порушення функцій верхніх кінцівок та зниження рухової здатності [4]. Це порушення є основним фактором, який впливає на здатність до рівноваги, а також на рівень повсякденної та соціальної активності [5].

Реабілітація є життєво важливою для мінімізації наслідків після інсульту, і пацієнти, які проходять постійну професійну та систематичну реабілітацію після гострої фази, як правило, швидко одужують [6,7]. Медикаментозна та реабілітаційна терапія в даний час практикуються як реабілітаційні методи лікування інсульту. Для відновлення можуть бути застосовані різні втручання, такі як двостороннє навчання, тренування повторюваних завдань, рухова терапія, викликана обмеженнями, електростимуляція, роботизована терапія та фізичні вправи [8]. Серед них фізичні вправи мають вирішальне значення, оскільки вони допомагають пацієнтам повернутися до повсякденної діяльності, відновлюючи функцію порушених м'язів і покращуючи фізичну функцію. Фізичні вправи також мають важливе значення для запобігання вторинним ускладненням, як повідомлялося в дослідженні, яке визначає, що тривалі фізичні вправи та фізична активність після інсульту знижують ризик рецидиву серцево-судинних захворювань та смертності [9].

Зазвичай використовувані реабілітаційні вправи включають вправи для розвитку центрального нерва, пасивні або активні вправи, прогресивні вправи з опором, вправи на килимку, а також тренування рівноваги, постави, рухливості та ходи. Згідно з попередніми дослідженнями, підходи до реабілітаційних вправ різні залежно від стадії інсульту та видів вправ (пасивні, ізометричні, ізокінетичні та ізотонічні) [10]. Зокрема, ефективним є застосування реабілітаційних вправ на ранніх стадіях після інсульту [11]. Однак, оскільки фізична реабілітаційна терапія або ерготерапія в основному зосереджена на ранній стадії, основні фізичні вправи рідко застосовуються на ранніх стадіях

реабілітації. Крім того, реабілітаційні вправи ефективні, якщо вони використовуються у відповідний час відповідно до індивідуальної функціональної придатності [12].

Тому необхідні рекомендації для кожного типу вправ (пасивні/ ізометричні/ ізокінетичні/ізотонічні), а також програми, адаптовані до індивідуальних функціональних рівнів пацієнтів, таких як час з моменту виникнення травми. Такий індивідуальний підхід допоможе пацієнтам з інсультом швидко відновитися навіть після виписки, що заощадить час і кошти. Незважаючи на те, що існують численні дослідження щодо відновлення функцій у пацієнтів з інсультом, систематичний порівняльний аналіз досліджень ефективності реабілітаційних фізичних вправ, які враховують час виникнення порушень і тип фізичних вправ у клінічній галузі, важко знайти. Тому необхідний систематичний аналіз досліджень із застосуванням реабілітаційних вправ для відновлення фізичних функцій у пацієнтів з інсультом.

У цьому систематичному огляді розглядаються наслідки втручань та види реабілітації на основі фази інсульту. Що стосується середньострокового періоду, то для одужання та адаптації до повсякденного життя застосовувалося домашнє лікування. Відповідно до цього підходу, надаємо огляд застосовних рекомендацій, а також конкретних типів і програм вправ, оптимізованих для періоду травми у пацієнтів з інсультом. Стадія та період пацієнта після початку інсульту не повністю відображають тяжкість його порушення. Однак, встановивши рекомендації на основі періоду, можна буде запропонувати постінсультний догляд, який підходить для кожного пацієнта. Тому в цьому дослідженні була зроблена спроба проаналізувати програму реабілітації для людей, які перенесли інсульт, і забезпечити відповідні вправи відповідно до стадії пацієнта. Майбутні дослідження можуть розглянути програму реабілітації, що відповідає особливостям пацієнта, шляхом подальшого поділу на етапи.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Шарп С.А., Брауер Б.Дж. Ізокінетичний силовий тренінг геміпаретичного коліна: вплив на функцію та спастичність. Arch. Phys. Med. Rehabil. 1997; 78: 1231–1236.
2. Дункан П.В., Хорнер Р.Д., Рекер Д.М., Замза Г.П., Хеніг Х., Гамільтон Б., ЛаКлер Б.Дж., Дадлі Т.К. Дотримання рекомендацій щодо післягострої реабілітації пов'язане з функціональним відновленням при інсульті. Обведення. 2002; 33: 167–178.
3. Хохстенбах Й., Прігатано Г., Малдер Т. Повідомлення пацієнтів та родичів про порушення через 9 місяців після інсульту: суб'єктивні зміни фізичного функціонування, когнітивних функцій, емоцій та поведінки. Arch. Phys. Med. Rehabil. 2005; 86: 1587–1593.
4. Вольф С.Л., Катлін П.А., Елліс М., Арчер А.Л., Морган Б., П'ячентіно А. Оцінка тесту моторних функцій Вольфа як показника результатів досліджень у пацієнтів після інсульту. Обведення. 2001; 32: 1635–1639.
5. Дейкерман Х.К., Ітсваарт М., Джонстон М., МакУолтер Р.С. Чи покращує тренування рухової образи функцію руки у пацієнтів з хронічним інсультом? Клин. Реабілітація. 2004 р.; 18:538–549.
6. Сіфу Д., Спарт Д.Г. Фактори, що впливають на функціональний результат після інсульту: критичний огляд реабілітаційних втручань. Arch. Phys. Med. Rehabil. 1999; 80: C35–C39.
7. Оттенбахер К.Дж., Яннелл С. Результати клінічних досліджень з реабілітації після інсульту. Арх. 1993; 50:37–44.

8. Ленгхорн П., Купар Ф., Поллок А. Моторне відновлення після інсульту: систематичний огляд. Ланцетний неврол. 2009; 8:741–754.
9. Кан С.-М., Кім С.-Х., Хан К.-Д., Пайк Н.-Дж., Кім В.-С. Фізична активність після ішемічного інсульту та її зв'язок з несприятливими наслідками: загальнонаціональне популяційне когортне дослідження. Реабілітація після інсульту. 2020 р.; 28:170–180.
10. Айві Ф.М., Хафер-Мацко К.Е., Мацко Р.Ф. Фізична реабілітація після інсульту. НейроРХ. 2006; 3: 439–450. DOI: 10.1016/j.pugh.2006.07.011.
11. Блюм Л., Корнер-Бітенський Н. Корисність шкали балансу Берга в реабілітації після інсульту: систематичний огляд. Фіз. 2008; 88: 559–566.
12. Тіселл Р., Фолі Н., Солтер К., Бхогал С., Джутай Дж., Спічлі М. Науково обґрунтований огляд реабілітації після інсульту: Реабілітація після інсульту. 2009 р.; 16: 463–488.

ПЕДАГОГІЧНІ НАУКИ

*Березова Лідія Сергіївна,
кандидат педагогічних наук,
старший викладач кафедри
іноземної філології та перекладу
Державного торговельно-економічного університету,
м. Київ*

РОЛЬ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПІДГОТОВЦІ ПЕРЕКЛАДАЧІВ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Суттєвий вплив глобалізації й інформаційних технологій, а також сучасний ринок професійних перекладацьких послуг ставлять нові вимоги до професійної компетентності майбутніх перекладачів, які необхідно враховувати в процесі їх підготовки у закладах вищої освіти. Саме інформаційно-комунікативні технології (ІКТ) допомагають студентам адаптуватися до нових методів і технік викладання дисциплін, які дозволяють їм у стислий термін отримати знання, уміння й навички, що відповідають сучасним вимогам.

Володіння ІКТ, як вважають чимало дослідників, здобуває все більше значення для перекладача. На думку Т. Бойла, підхід у навчанні, який ґрунтується тільки на перекладі текстів, є сумнівним, проте не можна не помітити, що це є дуже розповсюдженою практикою при підготовці перекладачів в українських ЗВО [2]. Викладач повинен сконцентрувати свою увагу на виконанні різного роду завдань, націлених на отримання студентами знань, які дозволять їм у подальшому справлятися із такими рутинними проблемами, як переклад текстів великого обсягу, виконання перекладів у чітко встановлений строк, правильна інтерпретація вузько спрямованих спеціалізованих текстів тощо.

Значною мірою це стосується застосування й використання методик навчання, спрямованих на придбання студентами навичок, умінь і компетентностей, якими повинен володіти професійний перекладач. У цьому ключі, використання інформаційно-комунікаційних технологій дає більші переваги, такі як навчання в режимі офлайн, навчання незалежно від місця розташування студентів і викладача: студенти тепер можуть самі, у межах заданих тематик, обирати матеріал, виходячи зі своїх інтересів і рівня володіння мовою. Стосовно навчання перекладу, насамперед, потрібно подбати про те, як можна використовувати інформаційно-освітнє середовище, щоб постачати студентів необхідними знаннями, уміннями, навичками й компетентностями.

Набуття знань і навичок, необхідних для роботи із засобами автоматизації праці перекладача й допоміжними засобами ІКТ у цілому, наприклад, робота з текстовими й графічними редакторами, використання в роботі перекладача електронних словників і програм автоматизованого та машинного перекладу – це один із напрямків, що стоять поряд із придбанням професійних навичок шляхом виконання різнонаправлених завдань. Так, на сьогодні найбільш розповсюдженими інструментами, особливо у сфері письмового перекладу, стали автоматизовані системи перекладу — CAT-інструменти або системи (від англ. Computer-Aided or Computer-Assisted Translation). Їх основними

завданнями є скорочення часу на переклад документів за рахунок здійснення машинного перекладу, автоматична перевірка якості перекладу, автоматизований переклад глосаріїв, збереження та подальше використання готових частин перекладу тощо.

Серед основних завдань з формування й закріплення навичок студентів, на відпрацьовування яких націлені вправи й методики ІКТ, можна виділити наступні: поглибити їхні пізнання у галузі лінгвістики; розширити їхні культурні пізнання; поліпшити дослідницькі навички, зокрема в технічній галузі; оволодіти перекладацькими методиками і стратегіями; навчити студентів справлятися з такими аспектами професійної перекладацької діяльності, як виконання роботи в стислий термін, робота в стресових умовах, ділове спілкування із клієнтами (створення й розширення клієнтської бази, ведення ділового листування із замовником, установлення адекватної ціни за роботу у відповідності до її складності, обсягів замовлення й строків виконання); перевіряти виконані ними переклади й виконувати контроль якості; управляти перекладацькими проектами, працювати в команді; працювати із засобами управління термінологічними базами; розвинути в студентів уміння навчатися самостійно [1].

Зміщення практики навчання перекладачів до більш візуалізованої культури повинне призвести до наповнення існуючої педагогіки більшою кількістю візуальних засобів, таких як відеоконференції, потокове відеовіщання тощо. Також можна очікувати створення відповідних ігрових освітніх видів діяльності й методів імітації, які привнесуть нововведення в професійну робочу обстановку на заняттях з підготовки майбутніх перекладачів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Підласий І.П.(2004). Практична педагогіка або три технології. К.: ТОВ Видавничий дім «Слово». 616 с.
2. Boyle T. (2000). Constructivism: A Suitable Pedagogy for Information and Computing Sciences? Procs. of 1st Annual Conference of the LTSN Centre for Information and Computer Sciences, Heriot-Watt, Edinburg, August 2000. Edinburg. P. 47–98.

Нехотящий А.С.,
аспірант.
Науковий керівник: Тимошенко М.О.,
д.ю.н., проф.
Європейський університет,
Київ

ПРОБЛЕМИ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ В СФЕРІ ПРАВА В УКРАЇНІ

На сьогоднішній день одними з найбільш затребуваних професій на ринку праці України є професії, пов'язані з правом. Окрім цього, Україна є правовою державою, у якій особливо важливим є функціонування органів державної влади, правосуддя, правопорядку, а також приватних осіб, які надають юридичні послуги. Враховуючи це, підготовка фахівців у сфері права наразі є одним із пріоритетних напрямків вищої освіти в Україні. Окрім цього, зростають потреби у висококваліфікованих спеціалістів-правників і за умов ще більш активної інтеграції України у міжнародне правове середовище. Разом з тим, попри зростаючу актуальність підготовки фахівців у даній галузі, професійна підготовка майбутніх правників супроводжується виникненням низки проблем, як педагогічного, так і більш вузького спеціалізованого характеру. Враховуючи це, спробуємо з'ясувати актуальні наразі проблеми, що виникають під час підготовки фахівців у сфері права.

Перш за все, слід зазначити, що, як і для усіх напрямків підготовки майбутніх фахівців на рівні вищої освіти, підготовка правників супроводжується виникненням педагогічних проблем. По-перше, на сучасному етапі для студентів характерними проблемами є зниження мотивації до навчання, наявність низки відволікаючих факторів, які знижують загальну якість підготовки, застарілість програм, за якими навчаються студенти, відсутність достатньої матеріально-технічної бази тощо. Окрім цього, актуальною наразі є проблема дистанційного навчання, що також є негативним фактором у контексті професійної підготовки фахівців: знижує якість отриманих знань, не дає можливість відслідковувати належним чином навчання студентів тощо. За наявності даних проблем підготовка студентів є менш ефективною, що негативно впливає на кваліфікацію майбутніх спеціалістів та їх професійні якості.

Також згідно з Л. Б. Столярчук можна визначити наступні проблеми професійної підготовки майбутніх правників [1]:

- Недостатня відповідність системи юридичної освіти наявним потребам суспільства та держави;
- Надмірна кількість юридичних вузів та факультетів в країні, які мають різні підходи до підготовки студентів;
- Відсутність належного галузевого стандарту юридичної освіти;
- Недостатня висока якість юридичної освіти, що зумовлює необхідність підвищення її якості;

- Успадкування та збереження радянських підходів до теоретичної та практичної підготовки правників, що наразі не є актуальним;
- Спотворення корпоративності професії юриста під впливом збережених радянських підходів;
- Зниження рівня правової культури та правової освіченості абітурієнтів тощо.

Окрім цього, серед основних проблем підготовки фахівців у сфері права важливо відзначити відсутність належної практичної підготовки, а також наявність диспропорції між теоретичними та практичними знаннями. Більшість часу навчання студентів присвячено насамперед отриманню теоретичних знань, які частково закріплюються під час практичних занять. Разом з тим, на думку дослідників, наразі практична підготовка студентів є недостатньою, оскільки навіть наявні навчальні та виробничі практики, які вони проходять на базі спеціалізованих установ, не забезпечують належне оволодіння практичними вміннями та навичками. Як наслідок, майбутніх фахівців-правників не отримують достатній рівень професійної практичної підготовки, що негативно впливає на їх професійну адаптацію, а також загалом знижує якість їх професійних навичок [2].

Також слід зауважити, що ще однією особливо актуальною проблемою є те, що далеко не всі студенти-правники усвідомлюють усі особливості їх майбутньої професії. На думку деяких студентів, робота у юридичній сфері має надати їм насамперед фінансову вигоду, однак робота правником є суспільно важливою, адже саме фахівці-правники забезпечують дотримання прав кожного члена суспільства, а у випадку їх порушення захищають права осіб та їх інтереси. Таким чином, юристи забезпечують верховенство права у суспільстві, що позитивно впливає на стан суспільства в цілому. Однак, недостатнє усвідомлення студентами майбутньої місії їх професійної діяльності перешкоджає забезпеченню верховенства права та, як наслідок, створенню демократичного суспільства [3].

Разом з тим, варто зазначити, що недостатнім також є правове виховання майбутніх правників. У такому випадку важливою є не лише практична та теоретична підготовка фахівців, але й тісний зв'язок між наукою та практикою, у процесі якого студенти розуміють важливість права для сучасного суспільства, розуміють важливість дотримання прав людини. Окрім цього, володіють високим рівнем професійної дисципліни, дотримуються норм академічної доброчесності, а після готові дотримуватись норм професійної доброчесності правника, зокрема – відсутність проявів корупції у своїй діяльності та протидія корупції загалом [4].

Таким чином, сучасні проблеми підготовки майбутніх фахівців у сфері права стають негативними факторами їх професійної підготовки. У такому випадку існує необхідність всебічного вдосконалення професійної підготовки майбутніх юристів шляхом вирішення усіх існуючих проблем, що надасть можливість вдосконалити якість їх підготовки, якість їх майбутньої професійної діяльності та загалом покращить стан сучасної юридичної освіти в Україні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Столярчук Л. Б. Сучасний стан професійної підготовки бакалаврів права в закладах вищої освіти України. Молодий вчений. Випуск №1 (65). 2019. С. 89-94

2. Міловська Н. В. Юридичні клініки в системі практичної підготовки фахівців у галузі права. Нове українське право. Випуск №4. 2021. С. 144-150
3. Нікітіна Ю. Д., Балан Ю. Р., Лашук Н. Р. Правнича освіта у закладах вищої освіти МВС України: pro e contra [Електронний ресурс]. URL: <http://lib.pnu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/11117/1/5087-Текст%20статті-11940-1-10-20210622.pdf>
4. Петков В. П., Соболев Є. Ю. Проблеми та перспективи підготовки юристів-менеджерів у закладах вищої освіти України. 2019 [Електронний ресурс]. URL: https://univd.edu.ua/general/publishing/konf/11_04_2019/pdf/99.pdf

ПСИХОЛОГІЧНІ НАУКИ

Kolesnychenko M.O.,

2nd course of the second (master's) level

Faculty of Psychology, Political Science and Sociology

Odesa Law «Academy National University»

Науковий керівник: Корнута Л.М.,

candidate of legal sciences,

associate professor of the Department of Psychology

Odesa Law «Academy National University»

PSYCHOLOGICAL ASPECT OF THE FORMATION OF JEALOUSY IN MARRIED COUPLES

Various aspects of family relationships are subject to psychological analysis: origins of family formation; formation of readiness for marriage and marital relations; general trends of family development, peculiarities of marital and family interpersonal relationships and other socio-psychological problems. Psychology studies personal and socio-psychological factors that strengthen or destabilize family relationships. A lot of attention is paid to issues of sex-role education of youth, formation of pro-family motivation, psychological aspects of sexual relations, peculiarities of psychological compatibility of married couples, etc. However, it is worth stating that, of course, an important place is given to the study of socio-psychological processes taking place in the family: family communication and interaction, interpersonal perception, role differentiation in the relationship of spouses. In the study of such processes, it is important to understand the psychology of the emergence and development of jealousy in married couples.

The current state of development of psychological science presents researchers with the task of comprehensive coverage of the problem of interpersonal interaction at all levels of its functioning [1, p. 149]. Due to the fact that the formation of personality and its development takes place in the family environment, the problem of intra-family interaction is transformed into a psychological phenomenon, the need to study which is manifested in various fields of psychology. Researchers from various fields of scientific knowledge, primarily psychology, cultural studies, medicine, law and jurisprudence, pay attention to the study of the definition of the phenomenon of marital jealousy, which indicates the interdisciplinary nature of the studied phenomenon. At the same time, one can observe a certain methodological uncertainty and superficiality of accumulated knowledge in the study of the problem of jealousy as a systemic and structural-dynamic phenomenon of the individual. It is known that a person's experience of jealousy is a strong affective feeling that generates complex conflicts, causes stressful situations and globally disorganizes human relationships. Usually, jealousy arises in situations of social interaction and can intensify as a result of situations related to the loss of prestige, failures, threats to the dignity of the individual [3, p. 176]. In addition, various situations and events that disorganize the personality and the cause of which is the experience of jealousy, indicate that the scope of the mentioned problem goes beyond the traditional framework of manifestations of

jealousy (romantic jealousy in the relationship of married couples). Yes, today there is a significant number of situations that cover all spheres of an individual's life, for example, experiencing jealousy in family and friendly relationships, in the professional sphere and between people in sports, science, art, politics, etc.

It is worth stating that the psychological features of jealousy in married couples are manifested on three levels: emotional – baseless accusations of the partner, scandals, clarification of relationships, public scenes; cognitive – namely, excessive imagination and vivid sexual fantasies, obsessive thoughts about infidelity and betrayal; behavioral – establishing monitoring of the partner to confirm the facts of infidelity and adultery. Scientists identify personal characteristics as the leading factors in the jealousy of married couples, in particular: inadequate self-esteem, self-doubt, an inferiority complex, as well as mental and neurotic personality disorders, abuse of alcohol, drugs, various psychoactive substances; jealousy of a traitor, which arises for the purpose of self-defense; provocative games and partner flirting; negative previous experience of intimate relationships, in particular, experiences of betrayal and marital infidelity in relationships [2, p. 312].

Family relationships can be realized in various forms, among them, at first glance, negative manifestations of jealousy in married couples. Therefore, jealousy as an object of psychological research can serve as a source of highlighting negative trends in family relationships. Among the objective factors, the gender of the couple plays a leading role. Among the subjective factors, the main role of the emotional and value spheres of the respondents was determined, in particular, an inverse relationship was established between the self-esteem of spouses and the level of jealousy in the family relationships of marriage partners.

LITERATURE:

1. Корнута Л.М. Основні напрямки патріотичного розвитку молодих державних службовців як чинник соціальної безпеки. Ольвійський форум – 2020 : стратегії країн Причорноморського регіону в геополітичному просторі : XIV Міжнар. наук. конф. м. Миколаїв : програма та тези : II Міжнар. наук.-практ. конф. Залучення патріотично активної молоді до розвитку громадянського суспільства як чинник соціальної безпеки України. (м. Миколаїв, 4 черв. 2020 р.) / Чорном. нац. ун-т ім. Петра Могили. Миколаїв : вид-во ЧНУ ім. Петра Могили, 2020. С. 149–151.

2. Петяк О. В., Комар Т. В. Методи психологічної діагностики проявів почуття ревності у шлюбних партнерів. Актуальні проблеми психології: Збірник наукових праць Інституту психології імені Г.С. Костюка. Загальна психологія. Історія психології. Етнічна психологія. Київ; Ніжин: ПП Лисенко, 2020. 9 (13). С. 311–329.

3. Barelds D. P. H., Barelds-Dijkstra P. Relations between different types of jealousy and self and partner perceptions of relationship quality. *Clinical Psychology and Psychotherapy*, 2007. № 14. Pp. 176–188.

Корнута Л.М.,

*кандидат юридичних наук, доцент кафедри психології
Національного університету «Одеська юридична академія»*

Осадець К.О.,

*здобувачка 2 курсу другого (магістерського) рівня
факультету психології, політології та соціології
Національного університету «Одеська юридична академія»*

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ЛІДЕРСТВА В ОРГАНАХ ДЕРЖАВНОЇ ПРИКОРДОННОЇ СЛУЖБИ

Важливим чинником стабільного розвитку будь-якої держави є ефективна діяльність службовців, що представляють апарат держави та провадять державну управлінську діяльність на високому рівні, дотримуючись конституційних принципів та забезпечуючи права, свободи та законні інтереси громадян країни. Така ефективна діяльність стає можливою у випадку, якщо управлінський процес забезпечують високопрофесійні державні службовці. Службовці котрі володіють професійними якостями, мають практичний досвід, постійно удосконалюються та володіють лідерським потенціалом. Для підготовки спеціаліста професіонала в державній службі, який відповідає потребам сучасного державотворення, суспільству потрібно орієнтуватися на формування таких особистісних якостей людини, які будуть важливі саме за подальшого професійного зростання, із урахуванням того, що саме ці якості створять потенціал стійкості особистості за умов нескінченних технологічних змін сучасного життя. А також допоможуть службовцю не лише продемонструвати власний професіоналізм, але і лідерські якості. Особлива увага, на теперішній час, має приділятися також психологічному та ментальному здоров'ю службовців. Адже в реаліях військового часу, вкрай важливим є підготовка таких службовців, котрі будуть готові забезпечувати виконання власних професійних повноважень, представляти Україну кожен у своїй частині, а також забезпечувати підтримку громадян у такий складний для країни час. Особливе місце серед системи державних інституцій відводиться власне службовцям прикордонних органів, адже саме вони забезпечують цілісність та непорушність таких кордонів. Звісно, обмежуватися у необхідності побудови професійного та психологічного розвитку та допомоги лише службовцям прикордонних органів не варто.

Професійні повноваження, професійні якості та професійний розвиток державного службовця є тими категоріями котрі знайшли своє нормативне визначення та закріплюються профільним спеціалізованим законодавством. У той же час лідерський потенціал та психологія формування управлінських якостей мають психологічне підґрунтя. Нормативне визначення таких якостей уявити важко. Але тим не менш важливість здобуття таких навичок не викликає сумнівів. Зокрема, лідерство для працівників прикордонної служби є запорукою ефективного управління та безумовно сприяє службовій кар'єрі. Тому, важливо не применшувати необхідність визначення механізму формування таких психологічних навичок. Але, у той же час варто пам'ятати,

що лідерство здатне трансформуватися та є залежним від сучасних тенденцій та суспільних змін. На сучасному етапі розвитку лідерство має новітній підхід, зокрема у період війни особливо цінується патріотизм. Для розвитку лідерських якостей сучасному службовцю необхідно набувати досвід прийняття управлінських рішень з одного боку, з іншого боку, наявність вроджених якостей, необхідних для лідерства в колективі є також важливим та актуальним. Ідеальним співвідношенням для процесу публічного управління є така модель коли лідером є власне керівник органу, однак на практиці діяльності державних інституцій це не завжди так. У першу чергу такий варіант лідерства позитивно впливає на професійну діяльність службовців та є ефективним для службовців прикордонних органів. Лідерські якості службовців прикордонних органів можна охарактеризувати як комплекс особливостей та здібностей взаємодії керівника з підлеглими службовцями, що визначають можливості його визнання колективом як лідера та забезпечують успішність виконання ним лідерських функцій [3]. Проведене теоретичне та емпіричне дослідження дає підстави констатувати, що у першу чергу важливим, для службовців прикордонних органів, є виділення трьох груп якостей, котрі є важливими при формуванні лідерства: 1) інтелектуальні здібності – розум і логіка, розважливості, принциповості, оригінальність, освіченість і знання власної професії; 2) риси характеру – ініціативність, гнучкість, пильність, творчість, чесність, сміливість та впевненість у собі, врівноваженість та незалежність, владність та амбітність, працездатність та енергійність, потреба у досягненнях поставлених цілей, цікавість та прагнення до новизни, гостра інтуїція, чітке вираження своїх думок, пам'ять, швидкість мислення; 3) набуті навички – уміння знайти підтримку, уміння кооперуватися, уміння завоювати популярність, дипломатичний підхід вміння ризикувати та брати відповідальність, вміння переконувати, вміння жартувати та розуміти гумор, вміння розбиратися в людях, вміння організовувати ефективну командну роботу [1].

Узагальнюючи проаналізовану літературу на тему лідерства та лідерських якостей, варто зазначити, що лідер це людина, яка має твердий і впевнений голос; мова чітка, без запинок або заїкання; великий словниковий запас; а також здатний чітко виражати думки [1]. Що стосується якостей особистості, то справжній лідер в органах прикордонної служби має мати такі характеристики як: ініціативність; впевненість; популярність; інтелектуальність; надійність; відповідальність; активність; товариськість; харизматичність; мудрість; витривалість; стресостійкість; інтуїтивність; рішучість; чарівність; цілеспрямованість; допитливість; енергійність; працездатність; амбітність; завзятість; кмітливість; має високу самооцінку.

Варто зауважити, що для того, щоб стати лідером необхідно, насамперед, особисте бажання зайняти високу посаду, а відповідно і брати на себе пов'язані з цими обов'язками, відповідальність та ризики. Лідером особистість стає внаслідок: 1) наявності конкретної ситуації, що висуває певні вимоги до дій людей, об'єднаних у колектив, та формує потребу у відомому типі лідерства; 2) чітких очікувань до потенційного лідера зі сторони службовців органу; 3) наявності деяких рис особистості у потенційного лідера, визначених особливостей характеру. Проте, також слід зауважити, що немає прямого зв'язку між присутністю у людини всіх наведених вище якостей та ефективним лідерством. Лідерські якості особистості найчастіше розглядаються з погляду особистісних психологічних характеристик, як індивідуальні особливості, які мають потенційну можливість розвитку та використання [2, с. 120]. Сама ж сукупність лідерських якостей, все ж таки, обумовлена як

і спадковими факторами, умовами виховання та освіти, так і соціальним середовищем та ситуаційними аспектами в яких перебувала та розвивалася людина. І тут варто вказати, що і для державного службовця і для особи котра не займається публічною службою, основа формування лідерства є універсальною.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Біда О.А., Орос І.І., Чичук А.П. Зміст та сутність поняття «лідерство». Наукові записки. Серія : Педагогічні науки. 2021. № 137. URL: <https://pednauk.cuspu.edu.ua/index.php/pednauk/article/view/914> (дата звернення: 10.01.2024 р.).
2. Корнута Л.М. Особливості формування психологічних якостей сучасного лідера в державній службі. *Особистість та суспільство в цифрову еру : психологічний вимір* : матер. III Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 24 черв. 2022 р.) / Нац. ун-т «Одес. юрид. акад.», каф-ра психології. Одеса : Національний університет «Одеська юридична академія», 2022. С. 118–122.
3. Лідерство – це про слухання, кооперацію та заохочення. Громадський простір. Офіційний сайт. URL: <https://www.prostir.ua/?kb=nove-liderstvo-tse-pro-sluhannya-kooperatsiyu-i-zaohochennya> (дата звернення: 10.01.2024 р.).

Чмирь Ірина Вадимівна,
здобувач вищої освіти
Корнута Л.М.,
канд. юрид. наук, доцент.

*Національний університет
«Одеська юридична академія»
м. Одеса*

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК КОМУНІКАТИВНИХ ЗДІБНОСТЕЙ СТУДЕНТІВ ТА СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОГО КЛІМАТУ НАВЧАЛЬНОЇ ГРУПИ

Вступ. Соціально-психологічний клімат навчальної групи має значний вплив на навчальний процес та загальний стан здоров'я студентів. Комунікація є одним з ключових елементів взаємодії між студентами та викладачами, а також між самими студентами. Від якості комунікації залежить не тільки розуміння матеріалу, але й формування дружніх стосунків у групі, підтримка морального клімату та позитивного настрою.

Дослідження взаємозв'язку комунікативних здібностей студентів та соціально-психологічного клімату навчальної групи може допомогти виявити проблемні моменти в комунікації та покращити їх. Результати дослідження можуть бути корисними для педагогів, які працюють зі студентами, та для студентів, які хочуть покращити свої комунікативні навички та сприяти формуванню позитивного соціально-психологічного клімату у групі..

Мета роботи. Вивчення взаємозв'язку між комунікативними здібностями студентів та соціально-психологічним кліматом навчальної групи.

Матеріали та методи. Роботу виконано на основі матеріалів наукових психологічних досліджень, що присвячені вивченню комунікативних здібностей в соціально-психологічному кліматі. Для досягнення поставленої мети використано комплексний методологічний підхід, що об'єднує елементи соціальної психології, педагогіки та комунікаційних наук. Аналіз сучасних теоретичних підходів до вивчення комунікативних здібностей та соціально-психологічного клімату дозволяє розглядати ці явища як взаємопов'язані та взаємозумовлені складові навчального процесу. Застосування методів анкетування, спостереження та статистичного аналізу дозволяє отримати комплексні дані та виявити закономірності взаємодії між зазначеними показниками.

Результати та обговорення. Зовнішні умови мають враховувати індивідуальні та групові особливості учнів, одночасно сприяючи формуванню внутрішніх умов для успішного навчання. Соціально-психологічні умови навчання пов'язані з комунікативним аспектом і визначаються здатністю викладача ефективно керувати спілкуванням та створювати сприятливий психологічний клімат в групі.

Літературний огляд вказує на різноманіття трактувань понять «здібності» та «комунікативні здібності». В «Українському педагогічному словнику» зазначається, що здібності є стійкими індивідуальними психічними особливостями, необхідними для успішної діяльності людини, виявляються в процесах навчання, здобуття знань та участь

у творчому житті суспільства [5, с. 135]. У той же час, О. Винославська визначає «здібності як індивідуально-психологічні особливості, що відповідають умовам успішного виконання конкретної діяльності, такої як набуття знань, умінь та навичок, і їхнє використання у практиці» [2, с. 212].

Додатковий аналіз літератури виявляє кілька класифікацій видів здібностей, що базуються на різних ознаках. Зокрема, здібності поділяють за змістом і характером діяльності на загальні та спеціальні, за рівнем застосування – на учбові і творчі, а також розрізняють теоретичні й практичні здібності [1].

Аналіз психолого-педагогічної літератури свідчить про різноманіття трактувань понять «здібності» та «комунікативні здібності». Зокрема, у «Українському педагогічному словнику» зазначається, що учбові здібності виявляються через швидке та якісне засвоєння знань та розвиток вмінь, але не передбачають оригінальності продуктів діяльності. Творчі здібності, натомість, виявляються створенням учнями нестандартних та оригінальних продуктів діяльності. Різні визначення подають О. Винославська, Л. Столяренко. Останні вказують, що здібності – це індивідуально-психологічні особливості, що забезпечують успіх у різних види діяльності, спілкуванні та легкості їхнього опанування [2].

Згідно з поглядами Н. Волкової, комунікація є формою зв'язку та процесом повідомлення інформації за допомогою технічних засобів та актів спілкування між особами [4]. Л. Коломинський розглядає комунікацію як спілкування, передачу інформації та волевиявлення людини мовними способами, що представляє собою складний процес взаємодії між людьми. У «Українському педагогічному словнику» комунікацію визначають як акт спілкування, зв'язок між особами на основі взаєморозуміння [2].

Аналіз наукової літератури свідчить, що поняття «комунікація» часто вважається синонімом «спілкування». Однак, вітчизняні вчені, зокрема М. Каган, відзначають різницю між цими термінами. Вони розрізняють спілкування як практичний та духовний процес, а комунікацію визначають як інформаційний зв'язок [6, с. 186]. С. Знаменська визначає специфіку комунікативного аспекту спілкування через активний обмін інформацією, психологічний вплив суб'єктів на партнера та наявність комунікативних бар'єрів [3].

Проведене дослідження виявило, що соціально-психологічний клімат в навчальній групі суттєво впливає на розвиток комунікативних здібностей студентів. Його позитивний або негативний вплив може визначати не лише успішність навчання, а й загальний розвиток особистості студента. Варто підкреслити ключові аспекти та висновки, які стали важливими для розуміння ролі соціального середовища у формуванні комунікативної компетентності студентів.

Дослідження встановило, що позитивний соціально-психологічний клімат в групі сприяє створенню оптимальних умов для розвитку комунікативних навичок студентів. Взаємодія в дружньому та підтримуючому середовищі сприяє розвитку ефективного спілкування, вміню слухати та висловлювати власні думки. Навпаки, негативний клімат, насичений конфліктами та напруженістю, може викликати стрес та обмежити можливості студентів для відкритого спілкування та обміну ідеями.

1. Позитивні та негативні впливи клімату:

Позитивні аспекти: Висока взаємодопомога та співпраця в групі сприяють розвитку ефективного комунікаційного процесу. Студенти у підтримуючому середовищі навчаються слухати, висловлювати свої ідеї та взаємодіяти конструктивно.

Негативні аспекти: Конфлікти та невпевненість в групі можуть призводити до зниження комунікативних здібностей. Студенти, які почуваються виключеними або дискримінованими, можуть мати труднощі у виявленні та вираженні своїх думок.

2. Взаємодія знань та соціально-психологічного клімату:

Позитивний вплив: Збалансований соціально-психологічний клімат сприяє відкритому обміну ідеями та допомагає студентам активніше вивчати та розвивати свої комунікативні навички [7, с. 253].

Негативний вплив: Відсутність діалогу та взаєморозуміння може обмежувати обмін інформацією та глибину сприйняття матеріалу.

3. Ключові рекомендації для покращення:

Для викладачів: Залучайте студентів до спільних проєктів та завдань, що сприяє співпраці та взаєморозумінню. Організуйте групові заняття, де кожен може висловити свою точку зору.

Для студентів: Розвивайте навички емпатії та слухання, підтримуйте інших у групі. Будьте відкриті до нових ідей та думок одногрупників.

Висновки. Аналіз впливу соціально-психологічного клімату на комунікативні здібності показав, що певні аспекти групової динаміки, такі як взаєморозуміння, підтримка та взаємодопомога, є ключовими чинниками, що сприяють ефективній комунікації.

Негативний соціально-психологічний клімат, в свою чергу, може створювати «бар'єри спілкування», ускладнюючи взаєморозуміння та знижуючи ефективність комунікативних процесів. Виявлено, що фактори, такі як особистісні різноманітності, комунікативні труднощі та відсутність підтримки, можуть впливати на розвиток комунікативних здібностей.

Загальною висновком є те, що соціально-психологічний клімат має суттєвий вплив на комунікативні здібності студентів, і вдосконалення цього клімату може бути ефективним шляхом покращення якості комунікації в навчальному середовищі.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Види здібностей та рівні їх прояву: URL: http://pidruchniki.com/16381204/psihologiya/vidi_zdibnosey_rivni_proyavu
2. Винославська О. В. Психологія: навч. посіб. Київ: Інкос, 2005. 417 с.
3. Wikipedia. URL: <https://wikipedia.org/wiki/%D0%A2%D0%B5%D0%BO%D1%82%D1%80>.
4. Волкова Н.П. Професійно-педагогічна комунікація: навч. посіб. Київ: ВЦ «Академія», 2006. 256 с.
5. Гончаренко С.У. Український педагогічний словник. Київ : Либідь. 1997. 376 с.
6. Ковальчук Н.П. Комунікативна культура як умова вдосконалення професійної підготовки майбутніх фахівців у ЗВО. Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Філологічна». Волинь, 2015. Вип. 57. С. 185-187.
7. Корнута Л.М. Створення психологічної безпеки в команді : роль лідера. Європейські орієнтири розвитку України в умовах війни та глобальних викликів ХХІ століття: синергія наукових, освітніх та технологічних рішень : у 2 т. : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 19 травня 2023 р.) / за заг. ред. С.В. Ківалова. Одеса : Видавництво «Юридика», Т. 1, 2023. С. 252-254.

СОЦІОЛОГІЧНІ НАУКИ

Козлова Діна Сергіївна,

учениця 10 класу Відокремленого підрозділу «Науковий ліцей»

Державного університету «Житомирська політехніка»

Науковий керівник: Циганенко-Дзюбенко Ілля Юрійович,

аспірант, асистент кафедри наук про Землю,

керівник центру наукового розвитку учнів та молоді «EcoYouth»

Державного університету «Житомирська політехніка»

СОЦІОЛОГІЧНИЙ ОГЛЯД ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В ШКІЛЬНОМУ ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ КРАЇН ЄС

Актуальність дослідження. Використання штучного інтелекту (ШІ) в освіті набуває все більшої популярності в усьому світі, включаючи Європу. Згідно з опитуванням, проведеним Всесвітнім економічним форумом у 2018 році, до 2022 року ШІ змінить спосіб навчання та викладання більш ніж у 42% шкіл по всьому світу (*World Economic Forum, 2018*). В умовах стрімкого розвитку цифрових технологій важливо дослідити можливості та наслідки впровадження ШІ в освіту з соціологічної точки зору. Штучний інтелект (ШІ) є однією з найдинамічніше розвиваючихся технологій сучасності. Він має значний потенціал для трансформації багатьох сфер життя, включаючи освіту. Освітні системи країн Європейського Союзу (ЄС) активно інтегрують принципи роботи зі ШІ в навчальний процес. Цей процес відбувається в рамках кількох напрямів:

1. Розробка нових освітніх програм і методів навчання, заснованих на ШІ. Наприклад, у Німеччині у 2022 році було запущено освітню програму з ШІ для вчителів початкових і середніх шкіл. У програмі розглядаються такі питання, як основи ШІ, його застосування в освіті, а також етичні аспекти використання ШІ.

2. Впровадження ШІ-інструментів у навчальний процес. Наприклад, у Франції у 2023 році було запроваджено використання ШІ-моделей для адаптації навчального матеріалу до індивідуальних потреб учнів. У Португалії у 2024 році було запущено проект з використання ШІ-помічника для допомоги вчителям у підготовці до уроків.

3. Формування у молоді навичок роботи зі ШІ. Наприклад, у Фінляндії у 2022 році було внесено зміни до шкільної програми, які передбачають вивчення основ ШІ у початковій школі. У Бельгії у 2023 році було запущено проект з розвитку у молоді критичного мислення стосовно ШІ.

Декілька досліджень аналізували ставлення вчителів і учнів до використання ШІ в освіті. Згідно з опитуванням 500 вчителів у Великобританії, проведеним Відкритим університетом, 89% респондентів вірили, що технології ШІ допоможуть їм краще викладати (*Luckin et al., 2016*). Водночас лише 31% вчителів відчували себе достатньо підготовленими для інтеграції ШІ. Інше дослідження 342 учнів середніх шкіл у Німеччині показало, що 63% учнів ставляться позитивно до використання ШІ для

автоматизації адміністративних завдань, але лише 16% хотіли б, щоб ШІ замінив учителя повністю (Arnold et al., 2018).

За даними дослідження, проведеного у 2023 році Європейським центром з питань освіти і навчання (Eurydice), у більшості країн ЄС вже існують освітні програми та методи навчання, засновані на ШІ. Утім, їхнє впровадження поки що є нерівномірним. У деяких країнах, таких як Німеччина, Франція, Фінляндія та Бельгія, інтеграція ШІ в освіту є більш розвиненою. У інших країнах, таких як Болгарія, Румунія та Греція, цей процес тільки розпочинається.

За даними Європейської Комісії, у 2020 році лише 20% шкіл в ЄС активно використовували ШІ, тоді як 43% мали обмежений досвід, а 37% взагалі не використовували (European Commission, 2020). Найпоширеніші сфери застосування – адаптивні освітні платформи, інтелектуальні віртуальні помічники та автоматизована перевірка завдань.

Використання ШІ в шкільній освіті поширюється в Європі, хоча поки що нерівномірно. Більшість вчителів і учнів ставляться позитивно, вбачаючи в ШІ можливості для покращення освітнього процесу. Водночас існують виклики, пов'язані з недостатньою підготовкою вчителів та занепокоєнням щодо повної заміни людського вчителя ШІ. Потрібні подальші соціологічні дослідження щодо ефективного і етичного впровадження ШІ в шкільну освіту в європейському контексті.

Висновки.

1. Використання ШІ в шкільній освіті поширюється в Європі, хоча поки що нерівномірно. Більшість вчителів і учнів ставляться позитивно, вбачаючи в ШІ можливості для покращення освітнього процесу. Водночас існують виклики, пов'язані з недостатньою підготовкою вчителів та занепокоєнням щодо повної заміни людського вчителя ШІ. Потрібні подальші соціологічні дослідження щодо ефективного і етичного впровадження ШІ в шкільну освіту в європейському контексті.

2. Інтеграція ШІ в освіту є важливим напрямом розвитку освітніх систем країн ЄС. Цей процес має потенціал для покращення якості освіти, підготовки молоді до майбутнього та зменшення витрат на освіту. Проте, для успішної інтеграції ШІ в освіту необхідно враховувати ряд викликів, зокрема фінансові витрати, етичні аспекти та необхідність підготовки вчителів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Arnold, M., Kilian, L., Thillosen, A., Zimmer, G. (2018). Handbuch E-Learning: Lehren und Lernen mit digitalen Medien. Bielefeld: W. Bertelsmann Verlag.
2. European Commission (2020). Digital Education Action Plan 2021-2027. Resetting education and training for the digital age. Brussels: European Commission.
3. Luckin, R., Holmes, W., Griffiths, M., & Forcier, L. B. (2016). Intelligence Unleashed: An argument for AI in Education. London: Pearson.
4. World Economic Forum (2018). The Future of Jobs Report 2018. Geneva: World Economic Forum.

ТЕХНІЧНІ НАУКИ

Білевський Петро Станіславович,
старший науковий співробітник
Український науково-дослідний інститут
спеціальної техніки та судових експертиз
Служби безпеки України,
м. Київ

ОСОБЛИВОСТІ ПРОЄКТУВАННЯ ІНТЕГРОВАНИХ АНТЕН

Сучасною тенденцією розвитку радіотехніки є мініатюризація друкованих плат, що набуває актуальності при розробці бездротових систем прийому-передачі електромагнітних сигналів, достатньо габаритним елементом яких є антени. Реалізація задачі зі зменшення розмірів друкованих плат відбувається за рахунок розробки оригінальних конструкцій антен, які інтегруються безпосередньо до друкованої плати.

Встановлення антен на друковані плати дозволяє відмовитись від зовнішніх антенних конструкцій, що у свою чергу надає такі переваги, як: економія місця, підвищення технологічності та зниження витрат на збирання електронних пристроїв.

Антени, інтегровані до друкованих плат, працюють за тими ж фундаментальними принципами, що і антени інших типів. Провідники (доріжки, траси) на друкованій платі діють як випромінюючі елементи, які перетворюють струми в електромагнітні коливання, а їх форма та розташування обумовлює діаграму направлення антени.

Існують наступні типи антен, які інтегруються до друкованих плат:

- Монопольна антена - є легкою та простою в реалізації, дуже часто використовується на частотах роботи пристроїв Bluetooth та Wi-Fi.

- Дипольна антена - має двоспрямовану діаграму направленості, використовується у системах бездротового зв'язку.

- Рамкова антена - має широке застосування у приймачах та радіопеленгуючих пристроях завдяки своїй діаграмі направленості.

- Патч-антена - використовується на надвисоких частотах, а саме в GPS -модулях та системах бездротового зв'язку.

- Перегорнута F-антена - завдяки своїй універсальності та компактності застосовується в смартфонах та інших мобільних пристроях.

- Слот-антена - отримала свою назву завдяки унікальному дизайну, що являє собою металеву пластину з розрізами або прорізами, яка застосовується у фазованих решітках радарів. При моделюванні слот-антен необхідно враховувати прорізи в металізації плат так і шари пасивної металізації, яка забезпечує зниження деформативно-напружених станів в інтегрованій схемі [1].

При розробці антен необхідно враховувати фактори, що можуть вплинути на потужність та якість сигналів. При проектуванні інтегрованих антен рекомендується дотримуватися методики, яка складається з наступних етапів:

1. Здійснюється визначення діапазону частот, швидкості передачі даних, зони покриття та інших технічних факторів.

2. Здійснюється визначення оптимального місця розташування антени, що суттєво впливає на якість її роботи. Також враховуються фактори навколишньої обстановки, а саме: вологість, температура, джерела завад та наявність таких перешкод як стіни або інші конструкції.

3. Здійснюється підбір типу антени, враховуючи її робочу частоту, діаграму направленості та фізичні обмеження.

4. Рекомендується застосовувати сучасні інструменти проектування та програмного забезпечення для електромагнітного моделювання та імітації конструкцій антен. Сучасні програми (наприклад, «ANSYS HFSS») дозволяють візуалізувати діаграми направленості, аналізувати погодження імпедансів та надають загальну інформацію щодо продуктивності антени. Застосування комп'ютерного моделювання дозволяє приймати зважені проєктні рішення та уникнути помилок на етапі фізичного проектування.

5. При виборі матеріалу друкованої плати потрібно враховувати такі чинники, як діелектрична проникність, електричні втрати та товщина друкованої плати.

6. Розташування заземлюючої поверхні на друкованій платі виконується таким чином, щоб максимально зберегти характеристики антени при експлуатації, також не рекомендується розміщувати антену поряд з металевими предметами та іншими високочастотними компонентами або джерелами завад, ці фактори негативно впливають на потужність та діаграму направленості антени.

7. Здійснюються заходи зі зменшення дії електромагнітних завад з використанням відповідних методів екранування та фільтрації.

Враховуючи вищенаведене, при проектуванні антен, які інтегруються до друкованих плат, рекомендується застосовувати сучасні технології та відповідне програмне забезпечення, що дозволить зменшити розміри плат та покращити якісні показники прийомо-передавачів. Застосування антен, інтегрованих до друкованих плат та інтегральних схем, дозволяє розробляти монолітні прийомо-передавачі у міліметровому діапазоні частот, які забезпечують високошвидкісний зв'язок [2].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. E.T. Ogonwa, J. Kim, G.S. Haasa, H.C. Mogul, J.W. McPharson Lockage, breakdown, and TDDDB characteristics of porous low-k silicobased interconnect dielectrics, IRPS Proc, 2003.

2. H.H. Yordanov, P. Russer Integrated on-chip antennas for chip-to-chip communication, IEEE Antennas and Propagation Society International Symposium, 2008.

Дзиндра З.-Є. О.
студент

Львівський національний університет природокористування

АВТОМАТИЗАЦІЯ КОНТРОЛЮ ЯКОСТІ ТА СЕРТИФІКАЦІЇ МЕДІА РЕСУРСІВ ДЛЯ СТРИМІНГОВИХ ПЛАТФОРМ

Актуальність. Контроль якості та сертифікація медіа-ресурсів для стрімінгових платформ залишаються актуальними з ростом популярності цифрових стрімінгових сервісів та збільшенням обсягу мультимедійного контенту. Сертифікаційні процедури допомагають забезпечити безпеку, законність та відповідність контенту вимогам аудиторії та стандартам платформи. В [1] Я. Андреопулос зазначає, що зростання обсягів мультимедійного контенту, які пропонують стрімінгові платформи, вимагає вдосконалення процесів контролю якості та сертифікації, забезпечення підвищення ефективності та швидкодії цих процесів, щоб не затримувався випуск нового контенту на стрімінгову платформу.

Автоматизація процесу сертифікації медіаресурсів на потокових платформах є критично важливим аспектом забезпечення безпеки та якості контенту. Так, Г. Себестьєн [2] і А. Чадха [3] підкреслюють важливість налаштування продуктивності та оцінки якості потокових мультимедійних систем з високим попитом за допомогою автоматизації. При цьому Г. Себестьєн представляє самонастроювану систему потокового мультимедіа в хмарній інфраструктурі, а Д. Дес[4] наголошує на необхідності безпечних методологій розробки та методів тестування безпеки, пропонуючи автоматизовану систему тестування безпеки, яка може значно підвищити кібербезпеку в системах потокового відео. Підтверджує це В. Хьон [5], обговорюючи реалізацію середовища автоматизованого тестування для розподілених потокових мультимедійних програм, що може допомогти в процесі сертифікації. У сукупності ці дослідження підкреслюють потенціал автоматизації для оптимізації процесу сертифікації медіаресурсів на потокових платформах.

Метою роботи є розробка програмного забезпечення автоматизації окремих операцій процесу сертифікації медіаресурсів для потокових платформ.

Виклад основного матеріалу. Процес сертифікації медіаконтенту для стрімінгових платформ є комплексним та включає в себе ряд етапів, операцій і дій, спрямованих на забезпечення високої якості, безпеки, відповідності внутрішнім стандартам та вимогам конкретної платформи.

Коли стрімінговий сервіс планує опублікуватись на стрімінговій платформі (Apple TV, Android TV, Roku тощо) він повинний узгодити з стрімінговою платформою магазин каналів в якому він буде присутній, тобто георгафічну зону, країни, в яких буде доступний користувачам даний сервіс. Це робиться тільки для тих країн, де власник каналу має законне право на трансляції відповідно до наявних у нього ліцензій на право показу контенту. При цьому перевіряються ліцензії на трансляції та терміни протягом яких вони діють.

В підготовчий етап також входять операції збору та підготовки медіа-ресурсів, включаючи відео, аудіо, субтитри, зображення та інші компоненти контенту, а також

підготовку необхідної документації, такої як метадані, інформація про авторські права, вікові обмеження та інші характеристики контенту. Етап технічної оцінки містить операції перевірки використання відповідних кодексів та форматів для відео і аудіо, перевірка роздільної здатності та бітрейту відео для визначення їх відповідності діючим вимогам. Наступним етапом є перевірка відповідності контенту технічним вимогам конкретної стрімінгової платформи та сумісності з різними доступними користувачу віджетами. Важливий етап, пов'язаний з захистом авторських прав та безпекою, на основі керування цифровими правами (DRM - Digital rights management) для захисту контенту від незаконного використання і застосування заходів для запобігання піратству та встановлення політики щодо обмеження можливості зберігання контенту на пристроях користувачів. Обов'язковим є і встановлення вікових обмежень та рейтингів для контенту відповідно до вимог різних аудиторій та чинного законодавства. Доступність контенту визначається наявністю та якістю субтитрів і аудіоопису для користувачів із засобами відомого сприйняття, а також тестуванням відтворення контенту при різних рівнях швидкості Інтернету. Обов'язковим є етап надання стрімінговою платформою технічної підтримки для вирішення можливих проблем користувачів. Ці операції грають ключову роль у забезпеченні високої якості та безпеки медіаконтенту на стрімінгових платформах, а також в утриманні відповідності до стандартів та очікувань користувачів.

Проте через людський фактор команди сертифікації можуть допускати помилки і пропускати повз свою увагу якісь недоліки медіаконтенту, які безумовно впливатимуть на сприйняття його споживачами. Тому для підвищення якості процесу сертифікації в роботі запропоновано частково автоматизувати процес сертифікації на певних його етапах. Тоді команда з сертифікації у своїй роботі використовуватиме як мануальний, так і автоматизований підхід.

Для етапу після встановлення об'ємного каналу (з великою кількістю вкладок, сторінок і опцій) і реєстрації користувача пропонується на основі розробленого програмного забезпечення автоматизувати операцію перевірки коректної роботи усіх опцій, функцій, кнопок, в тому числі, логування, вилогування, зміну паролю тощо.

Для етапу контролю якості та коректності відображення субтитрів відповідно до аудіо доріжки контенту пропонується програмне забезпечення з автоматизованими тестами, яке дозволяє сприймати аудіосигнал та перевіряти відповідність йому субтитрів, що відображаються. Цей тест і його код з використанням бібліотеки SpeeRecognition та rust адаптується для різних типів пристроїв та платформ в залежності від їхніх особливостей. Також перед тим, як його виконати бажано запустити автоматично канал та вміст на ньому, наприклад, використовуючи звичайні HTTP запити. Після чого запускається написаний автотест, який перевіряє відповідність субтитрів до аудіо доріжки і тим самим значно спрощує виконання поточних задач інженера з команди сертифікації.

Висновки. Запропоновані програмні засоби автоматизації окремих етапів та сертифікації медіа ресурсів для стрімінгових платформ дозволяють значно зменшити і так велике навантаження на команду сертифікації та дозволить більш ретельно перевіряти медіа продукти, підвищуючи якість медіа контенту та конкурентоздатність медіа платформ.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Y. Andreopoulos. Advances in Quality Assessment Of Video Streaming Systems: Algorithms, Methods, Tools. MM '22: Proceedings of the 30th ACM International Conference on Multimedia. October 2022. P. 7371. URL: <https://dl.acm.org/doi/10.1145/3503161.3546968>
2. G. Sebestyen. Self-tuning multimedia streaming system on cloud infrastructure. *Procedia Computer Science*. No 18, 2013. P. 1342 – 1351.
3. A. Chadha. Deep perceptual preprocessing for video coding. Proceedings of the IEEE/CVF Conference on Computer Vision and Pattern Recognition. 2021. P. 14852--14861.
4. D. Das. Automated Security Testing Framework for Validating Content Rights On Video Streaming Devices. Computer Science, Engineering : IEEE Region 10 Conference, October 2019. URL: <https://ieeexplore.ieee.org/document/8929472>
5. W. Hyun. Implementations of automated testing environment for distributed multimedia streaming applications. Advanced Communication Technology: 19th International Conference (19-22 Feb. 2017). 2017. P. 1-25. DOI: 10.23919/ICACT.2017.7890173

Мельник Анастасія Григорівна,
здобувач вищої освіти кафедри харчових технологій,
готельно-ресторанного і туристичного сервісу
Науковий керівник: Романовська Ольга Леонідівна,
канд. техн. наук, доцент кафедри харчових технологій,
готельно-ресторанного і туристичного сервісу.

Чернівецький торговельно-економічний інститут ДТЕУ

ТЕХНОЛОГІЯ ДЕСЕРТІВ ОЗДОРОВЧОГО ПРИЗНАЧЕННЯ

Харчування людини – один з найважливіших чинників, які впливають на стан здоров'я, тому необхідно забезпечувати населення нашої країни високоякісними продуктами харчування збалансованими за своїм хімічним складом, що дозволить значно загальмувати дію шкідливих факторів навколишнього середовища, виводити важкі метали та радіонукліди, нормалізувати обмінні процеси в організмі людини, сприяти виведенню та знешкодженню токсинів, що робить актуальним розроблення інноваційних технологій десертів з підвищеним вмістом нутрієнтів – білку, вуглеводів, харчових волокон, вітамінів та мінеральних речовин, актуальним.

Так, на кафедрі Львівського торговельно-економічного університету м. Львів, науковцями – Петришин Н.З, Бліщ Р.О., було удосконалено технологію десертних страв з використанням яблучного порошку. Робота була присвячена пошуку ефективних шляхів щодо створення нових десертних страв та виробів з кисломолочного сиру з підвищеним вмістом харчових волокон, вітамінів, мінеральних речовин. Науковцями розроблено технологію десерту «Чіз-кейк» із додаванням кріопорошку з яблук, що в кінцевому результаті дозволило отримати десерт з високими органолептичними показниками, однорідною та ніжною консистенцією, приємним ароматом, смаком та збалансованим хімічним складом [1].

З метою покращення харчової цінності заморожених десертів, на базі Національного університету харчових технологій розроблено технологію замороженого десерту «Насолода» на основі вишнево-бурякового пюре-напівфабрикату, що дозволило отримати десерт з приємним смаком, ароматом, а наявність значної кількості біологічно активних речовин, що володіють антиоксидантними властивостями, забезпечити профілактичну та оздоровчу дію отриманого десерту [2].

Кандидатом технічних наук, професором, Калакура М.М., досліджено вплив квіткового пилку на десертні страви та розроблено технологію бісквіту з додаванням квіткового пилку. При приготуванні бісквітних напівфабрикатів квітковий пилок вносили у кількості від 2 до 10 % до маси рецептурних інгредієнтів у нативному та подрібненому стані. Подрібнений пилок отримали шляхом розмелювання його впродовж 1 хвилини. Отримані результати дослідів показали, що квітковий пилок не впливає на фізико-хімічні показники нової бісквітної основи, але впливає на органолептичні. Загалом, на основі досліджень встановлено, що використання квітового пилку в технології десертних страв, а саме – бісквіт основний, дозволяє значно розширити

асортимент десертів підвищеної харчової цінності та покращити споживчі вимоги населення і їх манеру харчування [2].

На базі Чернівецького торговельно-економічного інституту, канд. техн. наук. Доцентом кафедри технології та організації готельно-ресторанного бізнесу, з метою розширення асортименту заморожених десертів з низьким рівнем вуглеводів, удосконалено рецептуру десерту – сорбет «Малиновий», за рахунок використання насіння чіа, кедрових горіхів, гліциризину. Проведені дослідження довели, що використання насіння чіа, гліциризину та кедрових горіхів в рецептурі сорбет «Малиновий» є доцільним, адже позитивно впливає хімічний склад, збільшуючи вміст білку, харчових волокон, мінеральних речовин та вітамінів [2].

В статті Антоненка А.В., кандидат технічних наук, доцент, обґрунтовано новітню технологію десерту підвищеної біологічної цінності. За контроль взято десерт «Желе з апельсинів». Желе в рецептурі десертної страви замінювали на дієтичні волокна Fibregum і Litesse, пектину GRINDSTED YF 738 та лактат кальцію, також додавали айву та сік апельсину. На основі досліджень визначено, що додавання айви та композитних сумішей в рецептурі желе «Sunny-sunny» дозволило значно покращити його хімічний склад, збагативши десерт харчовими волокнами, вітамінами, мінеральними речовинами, що позитивно впливає на організм людини [3].

В Дніпропетровському аграрно-економічному університеті, В. С. Калина та Н. Ю. Дмитрієва, вдосконалено рецептуру шоколадного тістечка «Брауні» на основі бобової культури – нут. Встановлено раціональні співвідношення рецептурних інгредієнтів для створення десерту «БрауНут» із задовільними показниками якості. В роботі використано рецептурні інгредієнти: нут, яйця курячі, молоко 3,2%, банан, фруктоза, какао-порошок, розпушувач [3].

На основі вищенаведеного, робимо висновок, що незважаючи на широкий аспект висвітлення проблематики, щодо покращення харчової цінності десертних страв та виробів, є мало дослідженою та потребує нових досліджень і інноваційних рішень, що дозволить значно розширити асортимент десертної продукції оздоровчого призначення та покращить стан харчування населення України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Удосконалення технології десертних страв з використанням яблучного порошку / Н. З. Петришин, Р. О. Біліц // Вісник Львівського торговельно-економічного університету. Технічні науки. 2018. Вип. 21. С. 92-95.
2. Олійник М. І., Дзюба Н. А., Степанова В. С. Проектування рецептур аерованих десертів для сфери HORECA. Одеська національна академія харчових технологій, Одеса, Україна.
3. Гніцевич В. А. Актуальні проблеми виробництва солодких страв з пінною структурою. Обладнання та технології харчових виробництв. Тематичний збірник наукових праць. Випуск 4 (2003): с. 182-185.

Роговий Геннадій,

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
здобувач 2 курсу Рівень магістр, Галузь знань 12 «Інформаційні
технології», спеціальність 124 «Системний аналіз»*

СИСТЕМНИЙ АНАЛІЗ ЗАХИЩЕНОСТІ ТА ОРГАНІЗАЦІЇ РЕЛЯЦІЙНИХ БАЗ ДАНИХ

Системний аналіз, в контексті інформаційної безпеки, визначається як комплексний підхід до вивчення та вдосконалення систем, спрямований на забезпечення конфіденційності, цілісності та доступності інформації. Цей підхід базується на використанні основних понять, які визначають ключові аспекти інформаційної безпеки та її взаємозв'язок із системним аналізом [1].

Система розглядається як складна єдність, що включає в себе компоненти, взаємодіючи між собою для досягнення певної мети. У контексті інформаційної безпеки, система охоплює не лише апаратно-програмні компоненти, а й людей, процеси та дані. Розуміння цієї системної природи є ключовим для розробки ефективних стратегій захисту [4].

Інформаційна безпека розглядається як складний підсистема, взаємодія якої з іншими компонентами системи визначає загальний рівень захищеності. Застосування системного аналізу дозволяє ідентифікувати потенційні загрози, розробляти ефективні стратегії захисту та забезпечувати стійкість інформаційної системи в цілому [5].

Особливості системного аналізу полягають в тому, що він:

- Враховує складність об'єкта дослідження, враховуючи розгалужені та стійкі взаємозв'язки з оточенням;
- Перетворює реальні явища в абстрактні категорії теорії систем;
- Дозволяє виявити нові конкретні властивості та зв'язки в об'єктах дослідження;
- Визначає об'єкт як важливий етап, включаючи його визначення чи конструювання;
- Орієнтується на створення правильних постановок завдань та вибір відповідних методів для їх вирішення.

Реляційна база даних (RDB) представляє собою збір елементів даних з чітко визначеними взаємозв'язками між ними [2]. Ці елементи організовані у вигляді таблиць з колонками і рядками.

RDB складається з схеми відношення та екземпляра відношення. Схему відношення можна розглядати як структуру реляційної бази даних, яка включає ім'я відношення, ім'я кожного атрибута (або стовпця) і домен кожного атрибута. Позначається схема відношення як $R(A_1; \dots; A_n)$, де кожен A_i є атрибутом у реляційній схемі. Приклад відношення може бути визначений як набір записів, де кожен запис має таку ж кількість атрибутів, що й схема відношення.

Таблиці в базі даних логічно пов'язані, сприяючи пошуку, організації та звітності. RDB використовують SQL як універсальну мову для взаємодії з базами даних, забезпечуючи простий інтерфейс програмування.

Реляційні бази даних організовують дані різними способами, представляючи кожну таблицю як відношення з одним чи більше стовпцем категорій даних. Кожен запис

таблиці містить унікальний екземпляр даних для відповідної категорії стовпців, утворюючи функціональні залежності. Ці функціональні залежності поділяються на один до одного, один до багатьох, багато до одного та багато до багатьох.

Реляційні бази даних мають численні переваги, такі як легкість розширення без зміни існуючих записів, потужність і гнучкість, а також безпека даних. Щоб забезпечити безпеку, можна використовувати різні рівні автентифікації, авторизації, цілісності та аудиту. Механізм контролю доступу гарантує конфіденційність даних і дозволяє керувати доступом користувачів до об'єктів бази даних.

Головною метою впровадження захищеної системи управління базами даних є запобігання несанкціонованому доступу до реляційної бази даних. Більшість користувачів баз даних мають лише спеціальні дозволи на певні частини реляційної бази даних для виконання своїх завдань, і надавати їм доступ до всієї бази даних є небажаним. Таким чином, ефективна політика безпеки повинна бути розроблена для того, щоб групи користувачів дозволявся доступ лише до необхідних частин бази даних.

Основне завдання баз даних полягає в зберіганні значних обсягів інформації. Сучасні аспекти захисту інформації включають цілісність, захист від несанкціонованої модифікації, конфіденційність, захист від несанкціонованого доступу та доступність для підтримки роботи системи та відновлення втраченої чи пошкодженої інформації.

Згідно з вказаними аспектами захисту інформації виокремлюються такі загрози, як загрози цілісності, загрози доступності та загрози конфіденційності.

Безпека баз даних - це комплекс заходів та правових норм, спрямованих на запобігання збиткам власникові інформації від незаконного використання та зловмисних загроз і атак.

Шифрування даних є ефективним методом захисту, де інформація кодується та може бути розшифрована лише за наявності правильного ключа. Зашифровані дані (шифротекст) стають нерозбірливими для тих, хто намагається отримати доступ без дозволу. Шифрування даних використовується для запобігання доступу до конфіденційної інформації небажаними особами. Важливим елементом кібербезпеки є шифрування, яке робить використання перехоплених даних максимально складним [3].

Програмне забезпечення для шифрування, відоме як алгоритм шифрування або шифр, використовується для розробки схем шифрування, які теоретично можна обійти лише за великими обсягами обчислювальної потужності. Ключ шифрування, аналогічний паролю, використовується для кодування та декодування даних. Важливою характеристикою ключів є їх унікальність, що забезпечується за допомогою різних алгоритмів.

Проект моделювання системи захисту реляційних баз даних може бути реалізований за допомогою SQL-сервера, облікових даних, ролей та різних моделей безпеки. Для належного функціонування програмної системи необхідно забезпечити таку апаратно-програмну конфігурацію:

- Операційна система: Windows 7, 8, 10, MacOS 10+, Linux Ubuntu 10+;
- Мінімум 2 Гб оперативної пам'яті;
- Принаймні 200 Мб вільного простору на жорсткому диску;
- Сервер MySQL;
- Для користувачів — веб-браузер з доступом до серверу даних та підтримкою JavaScript.

Врахування взаємодії різних аспектів безпеки в системі вимагає комплексного підходу та взаємодії між різними компонентами системи. Нижче подано розширений приклад коду, який враховує взаємодію аудиту доступу, аналізу журналів безпеки та використання шифрування в системі в цілому.

Події взаємодіють між собою, і умова на останньому рядку перевіряє, чи спостерігається взаємодія всіх аспектів безпеки

Код для шифрування та розшифрування даних вказує на те, що система використовує шифрування для захисту конфіденційної інформації. Це допомагає забезпечити конфіденційність та цілісність даних, що є ключовим аспектом безпеки.

Проте, важливо продовжувати моніторити та оновлювати систему, враховуючи зміни в загрозах та вимогах безпеки для забезпечення тривалого захисту.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. D. S. Alberts, C. Hayes, R. Johnson. (2005). "Understanding Information Age Warfare." CCRP Publication Series. URL: <https://nvlpubs.nist.gov/nistpubs/SpecialPublications/NIST.SP.800-37r2.pdf>
2. Hellerstein J.M. Architecture of a database system. Foundations and Trends in Databases [Текст]: J. M. Hellerstein, Michael Stonebraker, James Hamilton, 2007. – 141–259 с
3. Jones M. Fight against SQL injection attacks [Електронний ресурс] // IBM. Режим доступу: <https://www.ibm.com/developerworks/security/library/sesqlinjection-attacks/index.html>.
4. National Institute of Standards and Technology (NIST). (2018). "Risk Management Framework for Information Systems and Organizations." NIST Special Publication 800-37.
5. Verenikin I. M, E. E. Fedorova, D. P. Gnatyuk. (2016). "Application of Systems Analysis for Ensuring Information Security." Procedia Computer Science, 91, 1063-1070.

Щербак Юлія Юріївна,
здобувач другого рівня вищої освіти
ОП «Товарознавство та експертиза в митній справі»,
спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та
біржова діяльність»,
Дрожжін Дмитро Юрійович,
канд. наук з держ.управ., доцент
кафедри товарознавства і торговельного підприємництва,
Володавчик Вікторія Сергіївна,
канд. пед. наук, доцент
кафедри товарознавства і торговельного підприємництва,
Державний заклад «Луганський національний університет
імені Тараса Шевченка», Україна

КЛАСИФІКАЦІЯ ШАМПУНЬ WASH&GO З РОЖЕВОЮ ВОДОЮ ДЛЯ ІНТЕНСИВНОГО ПОМ'ЯКШЕННЯ ВОЛОССЯ ЗГІДНО УКТЗЕД ДЛЯ ЦІЛЕЙ МИТНОГО ОФОРМЛЕННЯ

Невід'ємна краса кожної людини, особливо жінки – це доглянуте, розкішне волосся. Сьогодні споживач користується різноманітними засобами догляду за волоссям – більшість з них імпортовані з Італії, Кореї, Німеччини, Польщі. Кожному товару, який переміщується через митний кордон України присвоюється особливий код, який дозволяє без ускладнень проводити митне оформлення товарів імпорту/експорту продукції. Спробуємо надати класифікаційне рішення щодо класифікації та кодування шампунів Wash&Go з рожевою водою для інтенсивного пом'якшення волосся, а саме визначити код товару за УКТЗЕД.

Об'єкт класифікації відноситься до хімічної продукції, отже згідно назв розділів може класифікуватися у розділі VI «Продукція хімічна та пов'язаних з нею галузей промисловості», рис. 1.

Надаючи аналіз приміток до розділі VI «Продукція хімічна та пов'язаних з нею галузей промисловості» нами визначено, що об'єкт класифікації не входить до переліку товарів, які класифікуються в інших розділах УКТЗЕД. Отже нами визначено перший рівень класифікації – розділ VI «Продукція хімічна та пов'язаних з нею галузей промисловості». Розділ VI містить 10 груп:

- 28 «Продукти неорганічної хімії: неорганічні або органічні сполуки дорогі металів, рідкісноземельних металів, радіоактивних елементів або ізотопів»;
- 29 «Органічні сполуки»;
- 30 «Фармацевтична продукція»;
- 31 «Добрива»;

- 32 «Екстракти дубильні або барвні; тканини та їх похідні, барвники, пігменти та інші фарбувальні речовини, фарби і лаки; замазки та інші мастики; чорнило, туш»
- 33 «Ефірні олії та резиноїди; парфумерні, косметичні та туалетні препарати»;
- 34 «Мило, поверхнево-активні органічні речовини, мийні засоби, мастильні матеріали, воски штучні та готові, суміші для чищення або полірування, свічки та аналогічні вироби, пасти для ліплення, пластилин, «стоматологічний віск» і суміш на основі гіпсу для стоматології»;
- 35 «Білкові речовини; модифіковані крохмалі; клєї; ферменти»;
- 36 «Порох і вибухові речовини; піротехнічні вироби; сірники; пірофорні сплави; деякі горючі матеріали»;
- 37 «фотографічні або кінематографічні товари»;
- 38 «різноманітна хімічна продукція».

УКТЗЕД 2023 року	
I	(з 01 по 05) Живі тварини; продукти тваринного походження
II	(з 06 по 14) Продукти рослинного походження
III	(група 15) Жири та олії тваринного, рослинного або мікробного походження та продукти їх розщеплення; приготовлені харчові жири; воски тваринного або рослинного походження
IV	(з 16 по 24) Готові харчові продукти; алкогольні та безалкогольні напої і оцет; тютюн та його замінники; продукти, з вмістом та без вмісту нікотину, призначені для вдихання без горіння; інші нікотиновмісні продукти, призначені для забезпечення надходження нікотину в тіло людини
V	(з 25 по 27) Мінеральні продукти
VI	(з 28 по 38) Продукція хімічної та пов'язаних з нею галузей промисловості
VII	(з 39 по 40) Полімерні матеріали, пластмаси та вироби з них; каучук, гума та вироби з них
VIII	(з 41 по 43) Шкури необроблені, шкура вичищена, натуральне та штучне хутро та вироби з них; шорно-сделльні вироби та упряж; дорожні речі, сумки та аналогічні товари; вироби з кишок тварин (крім волокна в шовковидних залоз шовкопряда)
IX	(з 44 по 46) Деревина і вироби з деревини; деревне вугілля; корок та вироби з нього; вироби в соломи, альфи та інших матеріалів для плетіння; кошикові вироби та плетені вироби
X	(з 47 по 49) Маса з деревини або з інших волокнистих целюлозних матеріалів; папір або картон для переробки (накулатура та відходи); папір, картон та вироби з них
XI	(з 50 по 63) Текстильні матеріали та текстильні вироби
XII	(з 64 по 67) Вузтки, головні убори, парасольки від дощу та сонця, палиці, палиці-сидіння, стеки, батоги та їх частини; пір'я оброблені і вироби з нього; штучні катки; вироби з волосся людини
XIII	(з 68 по 70) Вироби з каменю, гіпсу, цементу, азбесту, слюди або аналогічних матеріалів; керамічні вироби; скло та вироби в скла
XIV	(група 71) Перли природні або культивовані, дорожочіне або напідорожочіне каміння, дорожочіні метали, метали, плаковані дорожочініми металами, та вироби з них; бжуктери; монети
XV	(з 72 по 83) Недорожочіні метали та вироби з них
XVI	(з 84 по 85) Машини, обладнання та механізми; електротехнічне обладнання; їх частини; звукозаписувальна та звуковідтворювальна апаратура, апаратура для запису або відтворення телевізійного зображення і звуку, їх частини та приладдя
XVII	(з 86 по 89) Засоби наземного транспорту, літальні апарати, плавучі засоби і пов'язані з транспортом пристрої та обладнання
XVIII	(з 90 по 92) Прилади та апарати оптичні, фотографічні, кінематографічні, контрольні, вимірювальні, прецизійні, медичні або хірургічні; годинники вськ видів; музичні інструменти; їх частини та приладдя
XIX	(група 93) Зброя, боєприпаси; їх частини та приладдя
XX	(з 94 по 96) Різні промислові товари
XXI	(група 97) Твори мистецтва, предмети колекціонування та антикваріат (група 99) Інші товари

Рис. 1 Фрагмент сайту «MD Office» - зображення кодової структури УКТЗЕД на рівні розділу [1].

Аналізуючи примітки і пояснення до розділу VI та його груп дав можливість однозначно віднести шампунь Wash&Go з рожевою водою для інтенсивного пом'якшення волосся до 33 групи «Засоби догляду за волоссям». Дотримуючись правил інтерпретації, назви груп не мають юридичної сили, а наводять лише для зручності користування. З точки зору юридичних цілей класифікація товарів проводиться виходячи з приміток до груп [2].

Підсумовуючи аналіз назв товарних позицій у межах групи 33 (рис.2), за видом продукції шампунь Wash&Go з рожевою водою для інтенсивного пом'якшення волосся слід класифікувати у товарній позиції 3305.

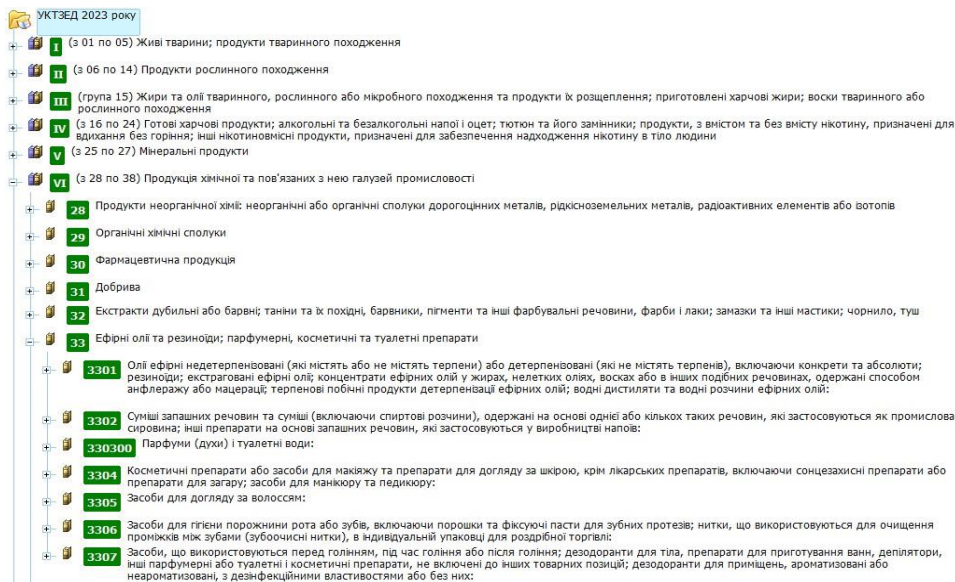

Рис. 2 Зображення кодової структури УКТЗЕД на рівні позиції 3305 [1].

Оскільки, об'єкт дослідження є шампунь, то він класифікується на рівні підкатегорії 3305100000, рис. 3.

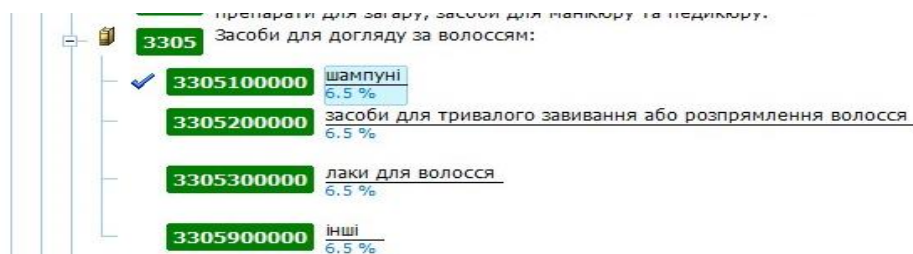

Рис. 3 Зображення кодової структури УКТЗЕД на рівні товарної підкатегорії [1].

Отже, нами визначено всі рівні класифікації об'єкта дослідження. На основі пояснень, приміток, основних правил інтерпретації та класифікаційних рішень нами було визначено десятизначний код УКТЗЕД – 3305100000.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

- Програма MD Office URL: <http://surl.li/drmxu> (дата звернення: 07.01.2024).
- Пояснення до Української класифікації товарів зовнішньоекономічної діяльності : Наказ Державної фіскальної служби України від 09.06.2015 № 401 // Класифікація товарів / Державна фіскальна служба України. Режим доступу: <http://sfs.gov.ua/baneryi/mitne-oformlennya/subektam-zed/klasifikatsiya-tovariv/73142.html> (дата звернення: 11.01.2024).

ФІЛОЛОГІЧНІ НАУКИ

Биленко Аліна Станіславівна,
Комунальна установа
Сумська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №27,
м. Суми

ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ МОТИВАЦІЇ ВИВЧЕННЯ СТАРШОКЛАСНИКАМИ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Сучасний світ неможливо уявити без використання інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ). Вони проникли фактично в усі сфери нашого життя.

Особливу роль ІКТ відіграють в освітньому процесі. Пандемія COVID-19 значно прискорила інтеграцію цифрових технологій у систему освіти на всіх її рівнях – від початкової до вищої. Україна активно диджиталізується в освіті і науці. Повномасштабне вторгнення ще більше поглибило цей процес. Для більшості школярів 2022/2023 навчальний рік закінчився у онлайн-форматі.

Інформаційно-комунікаційні технології є не лише способом зв'язку з учнями, а засобом для підвищення мотивації здобувачів освіти. Відомий український педагог К. Ушинський зазначав: «Учень – це не посудина, яку потрібно наповнити, а факел, який необхідно запалити» [3]. На сьогодні, в умовах зміни мети освіти та підходів до навчання, ці слова є особливо актуальними. Але недостатньо лише запалити цей факел, потрібно підтримувати вогонь, а для цього необхідно йти в ногу з часом, розвиватися разом з учнями, а іноді навіть йти вперед і стати для них прикладом для наслідування.

Для вчителя необхідно вміти отримувати інформацію з різних джерел, використовувати її, або створювати її самостійно. Використання ІКТ може відкрити нові можливості у викладанні англійської мови. Використання ІКТ є та буде вважатися психологічно привабливим для здобувачів освіти. Саме тому в освітньому процесі вони є одним із головних засобів підвищення мотивації учнів до навчання.

Використання ІКТ у процесі вивчення англійської мови дає можливість учням брати участь у конкурсах, вікторинах, олімпіадах, які відбуваються в мережі «Інтернет». Освітній проект «На урок» у 2023 році проводив Всеукраїнський інтернет-конкурс «НМТ з англійської мови: Survival guide», присвячений підготовці до національного мультипредметного тесту (НМТ) з англійської мови [2]. Усе це підвищує мотивацію учнів, їх прагнення розвиватися самостійно та удосконалювати свої навички.

Інтернет-олімпіади від «Всеосвіти» включають в себе спеціально розроблені інноваційні завдання, які спрямовані на розвиток пізнавального інтересу та підвищення мотивації учнів [1].

За допомогою онлайн-платформи Google Arts & Culture учні мають можливість здійснювати віртуальні екскурсії відомими музеями та мистецькими галереями. Інтерфейс даного ресурсу представлений англійською мовою, тому це може мотивувати учнів вивчати іноземну мову.

Онлайн-сервіс Google Maps можливо використовувати не лише як засіб для навігації. На уроках іноземної мови це вдала можливість здійснити віртуальну екскурсію вулицями англomовної країни та побачити на власні очі афіші, вивіски магазинів, дорожні знаки, дізнатися більше про транспорт, особливості архітектури, природньо-географічні об'єкти. Усе це також може позитивно вплинути на активізацію пізнавального інтересу учнів.

Провідний український освітній інтернет-ресурс Освіта.ua розробив сайт «ЗНО онлайн» [4], де розміщено тести, що складали абітурієнти протягом 2008-2023 років, а також варіанти тестів, що пропонувались вступникам до вищих навчальних закладів України під час пробного ЗНО 2008-2021 років. Це може мотивувати учнів, оскільки, виконавши завдання тесту, школярі мають можливість оцінити свій результат, за необхідності, спрямувати свою подальшу діяльність на покращення знань, умінь та навичок з англійської мови.

Інтерактивні цифрові інструменти – це технології, які дають змогу користувачеві взаємодіяти з ними у динамічному режимі. Такі інструменти відіграють особливу роль на дистанційному та змішаному навчанні, оскільки дають можливість компенсувати відсутність особистого контакту та дають змогу учням та ученицям активно працювати з навчальним матеріалом. А це сприяє підвищенню ефективності навчання. Для навчання можна використати такі інструменти: віртуальні дошки (Padlet, Jamboard), платформи для відео комунікації (Microsoft Teams, Google Meet), системи для опитувань та тестувань (Microsoft Forms, Google Forms), застосунки, які дають можливість навчатися через гру (Minecraft, LearningApps) та практичні вправи та інструменти для створення інтерактивного графічного чи мультимедійного контенту (Canva, Genially).

Таким чином, грамотне застосування інформаційно-комунікаційних технологій дає можливість підвищити мотивацію учнів до вивчення англійської мови. Однак, для того щоб ІКТ досягли максимального ефекту, важливо враховувати вік учнів, рівень їхнього володіння мовою та досвід використання ІКТ.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Всеукраїнська дистанційна олімпіада // Всеосвіта: [Веб-сайт]. URL: <https://vseosvita.ua/olympiad> (дата звернення: 08.01.2024).
2. Всеукраїнські конкурси для учнів // Освітній проєкт "На урок": [Веб-сайт]. URL: <https://naurok.com.ua/konkurs> (дата звернення: 08.01.2024).
3. Ідеї К. Д. Ушинського в контексті сучасної педагогічної освіти та науки: 1991-2010 рр. (до 185-річчя від дня народження) // бібліографічний покажчик / Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського. Одеса, 2010. С. 124.
4. Тести ЗНО/НМТ онлайн з англійської мови // ЗНО-ОНЛАЙН Онлайн — тести зовнішнього оцінювання: [Веб-сайт]. URL: <https://zno.osvita.ua/english/> (дата звернення: 10.12.2024).

Венгринюк Мирослава Іванівна,
к.філол.н., доцент,
Нагірний Роман Миколайович,
магістрант.

*Івано-Франківський національний
технічний університет нафти і газу*

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ АНГЛОМОВНИХ ТЕРМІНІВ У ГАЛУЗІ КІБЕРЗАХИСТУ ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ

Процес перекладу науково-технічної термінології в галузі кіберзахисту та інформаційної безпеки потребує визначення ключових способів перекладу, спираючись на структурні особливості та принципи науково-технічних термінотворень і взаємодії термінологічних одиниць в англійській мові.

Визначення та встановлення перекладацьких відповідностей у термінології (еквівалент, калькування, опущення, модуляція, функціональний відповідник, транслітерування тощо) сприяє покращенню розуміння принципів термінотворення й уникнення міжгалузевої полісемантичності.

Матеріалом дослідження послужило науково-популярне видання Кевіна Митника «Мистецтво залишатись непоміченим», у якому автор подає чіткі інструкції і рекомендації з інформаційної безпеки.

У результаті дослідження було виокремлено такі ключові способи перекладу англomовних термінів у галузі кіберзахисту та інформаційної безпеки:

1. Еквівалент

You could, for example, use your current laptop and create what's called a *virtual machine* (VM) on your desktop.

Як варіант, можна створити *віртуальну машину* просто на робочому столі власного ноутбука [1].

2. Калькування

Yet in my experience as a *penetration tester* (*pen tester*) — someone who is paid to hack into computer networks and find vulnerabilities — I find that many people, even executives at large corporations, are lazy when it comes to passwords.

Але за роки роботи *тестувальником на проникнення* (спеціаліст, якому платять за злам комп'ютерних мереж і пошук вразливих місць) я зустрів купу людей — навіть директорів величезних корпорацій, — які надто ледачі, щоби друкувати складний пароль [1, с. 19].

3. Опущення

I enjoy magic, and some might argue that sleight of hand is necessary for *computer hacking*.

Я обожнюю фокуси. І не дарма: кажуть, що *хакерові* таки не завадить хоч якась спритність рук [1, с. 13].

4. Модуляція

If you use the Chromebook only for the two or three *apps* you install, and if you bookmark the banking or health-care websites and visit no others, it is very unlikely that you will have a Trojan or some other form of malware residing on your machine.

Якщо ви користуєтеся на хромбуці лише двома-трьома *застосунками* і заходите лише на сайт банку та лікарні із закладок, то спіймати «троян» чи інший вірус майже неможливо [1, с. 33].

5. Функціональний відповідник

The signal response to those *beacons* from the towers translates into the number of “bars” you have — no bars, no signal.

Рівень зворотного радіосигналу від станцій до *передавача* має вигляд на телефоні як позначка з певною кількістю «паличок» [1, с. 55].

6. Транслітерування

If someone happens to infect your computer with malware that steals the password database and your master password through *keylogging* — when the malware records every keystroke you make — it’s game over.

Якщо хтось заразить ваш комп’ютер шкідливим ПЗ, яке вкраде базу даних паролів і майстер-пароль через *кілопінг* (процес, коли шкідливе ПЗ записує кожне натиснення клавіші), то кінець гри [1, с. 55].

7. Змішане транскодування

A *hash* is a fingerprint representing a particular string of characters.

Геш же — це відбиток пальця, який відповідає за конкретний рядок символів [1, с. 22].

8. Додавання

The most familiar is a *passcode* — a sequence of numbers that you enter in a specific order to unlock your phone.

Найпоширеніший — звичайний *кодовий пароль*, тобто коротка послідовність цифр, яку ви вводите на екрані блокування смартфона [1, с. 25].

9. Генералізація

Consider that the *CEO* of Sony Entertainment, Michael Lynton, used “sonyml3” as his domain account password.

Приміром, *генеральний директор* Sony Entertainment Майкл Лінтон поставив на внутрішній акаунт пароль «sonyml3» [1, с. 19].

10. Конкретизація

This would mean that you would need to purchase additional minutes anonymously using prepaid cards or Bitcoin from time to time, which you can do by using an open Wi-Fi safely after changing your media access control (MAC) address on your *wireless card* (see here), and being out of any camera view

Тоді вам доведеться час від часу анонімно купувати додаткові хвилини за передплатені картки чи біткоїни, що можна зробити через відкриту Wi-Fi мережу після зміни MAC-адреси на *бездротовій мережевій карті* (див. розділ 7), перед цим переконавшись, що не потрапили в поле зору камер [1, с. 58].

11. Транскрибування

For example, if you are running an old version of a *browser*, there may be bugs that can be exploited

Якщо ви використовуєте стару версію *браузера*, то такі баги стають вірогіднішими [1, с. 121].

Отже, до ключових способів перекладу англійських термінів у галузі кіберзахисту та інформаційної безпеки належать такі: еквівалент, калькування, опущення, модуляція, функціональний відповідник, транслітерування, змішане транскодування, додавання, генералізація, конкретизація, транскрибування.

ЛІТЕРАТУРА

1. Митник К. Мистецтво залишатися непоміченим. Хто ще читає ваші імейли? / пер. з англ. Олександра Асташова. Київ : Наш Формат, 2019. 280 с.
2. Англійсько-французько-німецько-український словник термінології Європейського Союзу. Київ: К.I.C., 2007. 226 с.

Гайденко Юлія Олексіївна,
кандидат філологічних наук,
доцент кафедри англійської мови
гуманітарного спрямування № 3
Національного технічного університету України
„Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського”

ЛЕКСИЧНИЙ ПОВТОР У СУЧАСНІЙ ЛІНГВІСТИЧНІЙ ДУМЦІ (НА МАТЕРІАЛІ РОМАНІВ ШАРЛОТТИ БІНГХЕМ)

Повтор – це стилістичний прийом, який полягає у дворазовому або кількарізовому використанні в межах контексту у певній послідовності тотожних або подібних (як у формальному, так і в семантичному аспектах) елементів – звуків, слів або їхніх частин, синтаксичних конструкцій, ужитих компактно або дистантно, для досягнення відповідного виражального або виражально-зображального ефекту [7, с. 496]. Оскільки повтор передбачає необов'язкове повторення вже відомої інформації, його правомірно вважають навмисним відхиленням від нейтральної синтаксичної норми [5, с. 39].

Наразі у мовознавстві панують два підходи до тлумачення повтору. По-перше, його інтерпретують як надлишковість, оскільки до предметно-логічної інформації у межах певного відрізка мовлення повтор нічого не додає [1, с. 82]. По-друге, у ньому вбачають засіб створення додаткових експресивних, емотивних (емоційних), оцінних, стилістичних відтінків, які нашаровуються на основний логіко-предметний зміст і виражають суб'єктивне ставлення мовця (а в художньому писемному мовленні – автора) до предмета мовлення, виділяючи частини повідомлення, що на його погляд є найбільш контекстуально вагомими.

Лексичний повтор, зокрема наскрізний дистантний, вважають найбільш поширеним способом зв'язку самостійних речень, що відповідає їх характеру та природі як структурно закінчених одиниць. Лексичний повтор – це повторення слова або словосполучення в складі одного речення, абзацу або цілого повідомлення. У мовознавчій науці сьогодення лексичний повтор розглядають як такий, що виконує семантичну чи / і стилістичну функції: по-перше, він забезпечує зв'язність мовлення, виступаючи важливим текстотворчим компонентом; по-друге, підвищує виразність, експресивність мовлення, зумовлює його динамічність [4, с. 233; 6, с. 33-34].

Лексичний повтор як категорія семантики у писемному мовленні передусім вказує на темо-рематичні відношення, внутрішньотекстові зв'язки і структурну співвіднесеність частин тексту. Наприклад, у романі Шарлотти Бінгхем „The Daisy Club” лексичний повтор виконує архітектонічну функцію, вказуючи на логіко-формальні взаємозв'язки частин художнього твору. Структурна співвіднесеність складових тексту забезпечується через повтор таких семантично значущих у романі лексичних одиниць, як: 1) власні імена (Daisy, Freddie, Laura, Aurelia, Jessica, Maude, Branscombe, Blossom, Jean, Joe, Gervaise, Guy Athlone і т. н.); 2) власні назви (Twistleton Court, Twistleton Hall, the Hall, the Court, the Cottages, Longbridge Farm, London mouzo); 3) лексема war і її похідні pre-war і т. п.

Розгляд лексичного повтору як стилістичної категорії пов'язано з тим, що він «переводить стилістично нейтральну структуру до розряду експресивних, стилістично

значущих побудов: повторюване слово стає смисловим і синтаксичним центром особливої комунікативної одиниці» [3, с. 15]. Як зазначає А. Гжесюк, повтор лексичної одиниці з метою її смислового чи емоційного підсилення спирається на принцип упорядкованості, тобто вживання повторюваного елемента у визначеному місці в реченні чи його частині, надфразній єдності, тексті [8, с. 33-135]. Поділяючи зазначену вище думку, конструктивно в межах нашого дослідження вважаємо класифікацію лексичних повторів Т. В. Жук, розроблену з опертям на принцип лінеарності чи структурної організації повторюваних лексичних одиниць [2, с. 6]. Відповідно, лексичний повтор поділяється нами на низку розглянутих нижче різновидів.

Простий контактний повтор – це багаторазове використання одного слова чи словосполучення, що займають у реченні контактну позицію (Фінів, 2019: 41). Шарлоттою Бінгхем цей тип повтору вживається насамперед у діалогах персонажів, максимально реалістично відтворюючи розмовне мовлення: *I told you, I told you, he had fallen in love with you.* [13, с. 119].

Розширений повтор – це повторення мовленнєвої одиниці з додатковими елементами, що уточнюють або розширюють її значення [6, с. 41]. Його стилістичне призначення у романах Шарлотти Бінгхем полягає у підсиленні емоційності всього висловлювання, а також змісту повторюваної одиниці й деталізації основної думки висловлювання через наділення повторюваного різними інформаційно-характерологічними відтінками: *Your light, your beautiful light must never be allowed to go out as mine has done.* [10, с. 32].

Кільцевий повтор, котрий також називають обрамленням чи рамковою конструкцією, – це повтор мовленнєвої одиниці на початку і в кінці висловлювання [6, с. 41]. У романах Шарлотти Бінгхем кільцевий повтор виконує не лише експресивно-стилістичну функцію, виділяючи важливу в контексті висловлювання інформацію, але й стильову, позначаючи просторічне мовлення персонажів, через повторення підмета, вираженого особовим займенником, і присудка або його частини на початку і в кінці речення: *It's pathetic, the things I've seen, you can imagine. No, perhaps you can't imagine, Mrs Mac, being so kind, but believe me, it is pathetic.* [10, с. 13].

Повтор-підхоплення, який також називають підхопленням, стиком, анадиплосисом (анадиплозою), епаналепсисом, лексичною акромонаграмою чи епанафорою, – це повтор кінцевого елемента висловлювання на початку іншого [6, с. 41]. У межах певного мовленнєвого відрізка він виконує функцію конкретизації висловленого: *Tea had already been set out on the lawn in the shade of the old beech trees. Trees which George had taught her to climb behind the backs of their parents.* [12, с. 23].

Ланцюжковий повтор – це поєднання декількох повторів-підхоплень. Він виконує функцію смислового зчеплення контактних розташованих речень або частин складнопідрядних речень, експлікує послідовність, причинно-наслідкові зв'язки, сповільнений характер перебігу подій: *If you show you're nervous it will make him nervous, and if you make him nervous he will feel nervous about what you have to say, and if he's nervous about what you have to say he won't feel like investing in you.* [10, с. 172].

Етимологічний повтор – це повторення (здебільшого контактне) у межах одного висловлювання близьких за значенням спільнокореневих слів, що належать до різних частин мови [9]: *It is perfect, Porters old thing, perfectly perfect.* [11, с. 490].

Отже, у романах Шарлотти Бінгхем лексичний повтор виступає важливим текстотворчим компонентом, забезпечуючи зв'язність мовлення, допомагає досягнути необхідного стилістичного ефекту та створити певний психологічний настрій читача.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Волощук В. І., Лут К. А. Конспект лекцій з дисципліни “Стилістика” для студентів 4 курсу спеціальності 035.04 Германські мови та літератури (переклад включно). Запоріжжя: ЗНТУ, 2019. 106 с.
2. Жук Т. В. Лексичний та синтаксичний повтор в українській народній творчості (на матеріалі українських народних казок). Автореф. дис... канд. філол. наук: 10.02.01. Київ, 2005. 18 с.
3. Івкова Н. М. Фігури експресивного синтаксису в сучасній публіцистичній літературі. Автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01. Харків, 2007. 22 с.
4. Калашник О. В., Олексенко О. А. Морфологічно акцентовані повтори як стилістичний прийом у поезії. Лінгвістичні дослідження. 2020. Вип. 53. С. 230-241.
5. Літературознавчий словник-довідник. Ред. Р. Т. Гром'як. Київ, 2007. 752 с.
6. Фінів В. М. Прагматика лексичного повтору в сучасній українській малій прозі. Дис. ... канд. філол. наук: 10.02.01. Івано-Франківськ, 2019. 237 с.
7. Холод І. В. Лексико-синтаксичний повтор у мові сучасної української преси: структура та прагмалінгвістичні функції. Дис. ... канд. філол. наук: 035 Філологія. Вінниця, 2021. 209 с.
8. Grzesiuk A. Składnia wypowiedzi emocjonalnych. Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej. Zakład Logopedii i Językoznawstwa Stosowanego. Lublin : Wydawnictwo UMCS. 1995. S. 133–135.
9. Kemertelidze N., Manjavidze T. Stylistic repetition, its peculiarities and types in modern English. European Scientific Journal. Volume 9. Issue 10. 2013. URL: https://www.researchgate.net/publication/309558946_STYLISTIC_REPETITION_ITS_PECULIARITIES_AND_TYPES_IN_MODERN_ENGLISH (дата звернення: 01.08.2023).
10. Bingham C. Distant Music. London : Bantam Books, 2002. 576 p.
11. Bingham C. Magic Hour. London : Bantam Books, 2005. 416 p.
12. Bingham C. The Kissing Garden. London : Bantam Books, 1999. 624 p.
13. Bingham C. The White Marriage. London : Bantam Books, 2007. 480 p.

Романенко Наталія Валеріївна,
канд. філ. наук, доцент кафедри філології на перекладу,
Уманців Ольга Олексіївна,
здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
спеціальність 035 Філологія
спеціалізація: германські мови та літератури
(переклад включно), перша — англійська.

*Івано-Франківський національний
технічний університет нафти і газу*

НАУКОВО-ПОПУЛЯРНА ЛІТЕРАТУРА З ПОРІВНЯЛЬНОЇ ПОЛІТОЛОГІЇ ЯК ПРОБЛЕМА ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВА

Науково-популярна література з порівняльної політології має на меті передати складні та абстрактні політичні концепції широкому читачьому колу. Багато тем, що досліджуються у політології, можуть бути важкими для розуміння людей, які не мають спеціальної освіти у цій області. Науково-популярні монографії популяризують академічні дослідження серед широкого загалу шляхом наближення рівня складності повідомлення до когнітивного рівня реципієнта-неспеціаліста. При перекладі науково-популярних текстів інформація повинна бути відтворена іншою мовою зі збереженням доступності викладу.

Мета дослідження — проаналізувати специфіку перекладу науково-популярної літератури, а саме: розглянути шляхи 1) забезпечення точності передачі фахових термінів, 2) досягнення доступності сприйняття повідомлення та 3) збереження засобів емоційного увиразнення тексту.

Джерельною базою дослідження є монографія Г. Кіссенджера "Світовий порядок", у якій автор аналізує зміни в міжнародних відносинах, розглядаючи такі важливі аспекти, як геополітика, глобальна економіка, конфлікти та взаємодія між державами.

При перекладі текстів з порівняльної політології фахівець повинен враховувати низку важливих аспектів. Передусім, слід пам'ятати, що культурні відмінності можуть впливати на сприйняття політичних концепцій, тому перекладач повинен адаптувати текст таким чином, щоб він був зрозумілим читачам різних культур. Це може включати в себе додавання позатекстових виносів або внутрішньотекстових коментарів, які допоможуть аудиторії краще зрозуміти конкретні політичні ситуації. Політичні реалії можуть швидко змінюватися, тому перекладач повинен слідкувати за актуальними подіями та враховувати їх у перекладі для забезпечення релевантності свого перекладу.

Переклад науково-популярних текстів вимагає збереження наукового стилю викладу для передачі точної інформації. Мова політичних текстів, зазвичай, відзначається сухістю та беземоційністю внаслідок використання багатьох фраз та штамів, а також високим рівнем абстракції. Лексичний рівень політичного дискурсу відзначається широким використанням політичної термінології, наприклад *jingoism*, *nonviolent resistance*, *an allegiance*, *abdication*, *caucus* або *реіндустріалізація економіки*, *узурпація влади*, *антикорупційний пакт*,

автократія, бікамералізм. Перекладач повинен мати глибокі фонові знання у галузі політології та вміння адекватно відтворювати терміни іншою мовою. Важливо також враховувати контекст, оскільки деякі терміни можуть бути багатозначними.

Водночас перекодований іншою мовою матеріал повинен бути зрозумілим непідготовленому реципієнту та викликати у нього цікавість. Для досягнення цих комунікативних цілей при здійсненні перекладу варто враховувати цільову аудиторію тексту. Визначення цільової аудиторії допомагає перекладачеві вибрати відповідний стиль, обсяг пояснень та рівень деталізації. Наприклад, якщо книга призначена для студентів чи для групи осіб без спеціальної освіти в галузі політології, переклад може містити більше пояснень та менше спеціалізованої термінології.

Оскільки комунікативною метою науково-популярного тексту є формування сталого інтересу широких верств населення до наукової проблеми, автори монографій поєднують елементи наукового стилю із елементами художнього стилю, зокрема використовують стилістичні засоби виразності та тропи.

Монографія "Світовий порядок" Г. Кіссенджера є прикладом успішної адаптації складного політичного тексту до сприйняття широкою читачською аудиторією. Монографія не лише передає складні ідеї та концепції, але й використовує низку стилістичних фігур для формування інтересу до інформації та для спрощення її сприйняття. Переклад тексту точно передає суть концепцій та максимально зберігає відтінки стилістичної експресії, відтворюючи такі стилістичні фігури, як метафори, епітети, антитези тощо. Приміром, у реченні «*Chaos threatens side by side with unprecedented interdependence: in the spread of weapons of mass destruction, ... and the spread of new technologies threatening to drive conflict beyond human control or comprehension*» [2, с. 49] стилістичну фігуру персоніфікацію *chaos threatens* — *загроза хаосу співіснує* не було збережено у перекладі, однак метафоричність речення у перекладі було збережено за рахунок компенсаторних механізмів. Замість персоніфікації у перекладі з'являється стерта метафора *невикорінені практики*, якої не було в оригіналі *the persistence of ... practices*. Ступінь метафоричності у перекладі дещо знижено, адже метафора є стертою, однак сама метафоричність висловлювання була збережена: *Загроза хаосу співіснує з безпрецедентною взаємозалежністю: ідеться про поширення зброї масового знищення, ... невикорінені практики геноциду, а також поширення нових технологій, що загрожують вивести конфлікти за межі людського контролю чи розуміння* [2, с. 54]. Водночас інший випадок персоніфікації у цьому реченні (*the spread of new technologies threatening ...* — *поширення нових технологій, що загрожують*) було повністю збережено у цільовому тексті.

Прагнення зберегти стилістичні фігури є ключовою стратегією у перекладі текстів науково-популярного стилю. Саме ця інтенція забезпечує формування сталого інтересу до таких текстів у іноземних реципієнтів. Збереження емоційного тону у комбінації з точністю відтворення термінології та структури речень є запорукою адекватного перекладу текстів науково-популярного дискурсу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Генрі Кіссенджер, «Світовий порядок. Роздуми про характери націй в історичному контексті», 2017, с. 416
2. Kissinger, Henry "World Order. Reflections on the Character of Nations and the Course of History", 2014, p. 432.

ФІЛОСОФСЬКІ НАУКИ

Вольгуст М.С.,

аспірант 1 курсу

*кафедри комп'ютерних інтелектуальних
технологій та систем.*

Харківський національний університет радіоелектроніки

АКСІОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОЇ НАУКИ

Аксіологічні проблеми сучасної науки представляють собою складний філософський вимір, який детально розкриває цінності та моральні аспекти у науковому пізнанні. Ця тема об'єднує етичні, соціокультурні та ціннісні розміри, впливаючи на процеси досліджень, їхній внесок у розвиток суспільства та сприйняття наукового знання. Далі розглянуть ключові аспекти аксіологічних проблем науки, зокрема етичні виміри наукових досліджень, взаємодія науки та суспільства в контексті цінностей, а також вплив ціннісних парадигм на формування та розвиток наукового знання. Аналіз цих аспектів надає можливість кращого розуміння взаємодії науки та ціннісних уявлень у сучасному світі, а також визначає важливість філософської рефлексії для досягнення балансу між розвитком науки та збереженням етичних та соціокультурних цінностей.

Проблема співвідношення істинності й цінності.

Проблема співвідношення істинності і цінності є однією з ключових тем у філософії та науці. Ця проблема ставить питання про те, як взаємодіють об'єктивна істинність (факти, об'єктивні реальності) та суб'єктивні цінності (особисті переконання, мораль, естетика). Деякі з основних аспектів цієї проблеми включають:

- співвідношення істинності і цінності результатів наукових досліджень, співвідношення істини і добра, істини і краси;
- співвідношення свободи наукового пошуку і соціальної відповідальності вченого;
- співвідношення науки і влади, можливостей і меж управління наукою;
- характер наслідків (особливо негативних) суперечливого і далеко не однозначного розвитку науки, її гуманістична сутність і ряд інших.

На відміну від пізнавального, ціннісне відношення неминуче містить у собі поряд з характеристикою об'єкта також і вираз властивих суб'єкту ідеалів і устремлінь.

Справедливо вважається, що фундаментальна постановка проблеми співвідношення істинності і цінності належить **І. Канту**, який відділив сферу моральності (свободи) від сфери природи (необхідності). Кант встановлює різницю між тим, що можна знаходити в об'єктивному світі (істинність) і тим, як ми це сприймаємо та оцінюємо (цінність). Ця різниця допомагає йому розробити моральну систему, яка базується на об'єктивних принципах, але залишає місце для індивідуальної відповідальності та вільного вибору.

Можливі критерії вирішення проблеми співвідношення істинності і цінності

Методологічний плюралізм:

Деякі дослідники прагнуть до методологічного плюралізму, допускаючи різні методи та підходи в залежності від конкретної задачі. Це дозволяє враховувати як об'єктивні аспекти дослідження, так і різноманіття індивідуальних цінностей дослідників.

Соціальна відповідальність науки:

В сучасній науці розглядається питання соціальної відповідальності науковців. Дослідження повинні не лише відповідати критеріям істинності, але й приносити користь суспільству та враховувати його цінності.

Етика досліджень:

У сучасній науці надається великий акцент на етику досліджень. Дослідники зобов'язані дотримуватися етичних норм у взаємодії з об'єктом дослідження, а також враховувати можливі етичні наслідки своїх висновків.

Гуманітаризація наук:

Зростає інтерес до гуманітаризації наук, включаючи соціальні та гуманітарні науки, де обговорення цінностей часто важливе так само, як і об'єктивність досліджень.

Діалог з громадськістю:

Здійснюється активний діалог між наукою та громадськістю. Це дозволяє враховувати різні погляди та цінності при формулюванні та використанні наукових результатів.

Ціннісне розмаїття в наукових спільнотах:

Враховується роль культурного та ціннісного розмаїття у наукових спільнотах. Різні культури та індивіди можуть мати різні цінності, які впливають на формулювання дослідницьких питань та методології.

Свобода наукового пошуку і соціальна відповідальність вченого

Актуальність проблеми співвідношення свободи наукового пошуку і соціальної відповідальності вченого зумовлена рядом важливих чинників, які впливають на розвиток сучасного наукового середовища та його взаємодію з суспільством. Декілька ключових аспектів, що пояснюють актуальність цієї проблеми, включають:

Етика досліджень та здоров'я громадськості:

Сучасна наука зосереджується на різних галузях, включаючи медицину, біотехнології та інші, де дослідники можуть стикатися з етичними питаннями, пов'язаними зі здоров'ям та благополуччям громадськості. Вчені повинні збалансувати свободу наукового пошуку з обов'язком не завдаючи шкоди громадському здоров'ю.

Відкритий доступ до інформації:

Зростання важливості відкритого доступу до наукової інформації робить наукових дослідників більш відкритими та вразливими перед широкою громадськістю. Вчені повинні враховувати можливі наслідки та відповідально вести комунікацію щодо своїх висновків.

Соціальні та екологічні проблеми:

Зростання екологічних та соціальних викликів ставить вчених у центральне положення щодо пошуку рішень. Вони повинні розвивати дослідження, які відповідають на сучасні проблеми, і водночас зберігають свою наукову незалежність.

Технологічний розвиток і вплив на суспільство:

Розвиток нових технологій, таких як штучний інтелект, біоенетика, кібербезпека тощо, ставить вчених перед викликами щодо етики, конфіденційності та відповідальності за можливі наслідки використання цих технологій у суспільстві.

Роль вчених у формуванні громадської думки:

Вчені виступають важливими громадськими постачальниками інформації, і їх думка може впливати на формування громадської думки. Це вимагає від них здатності чесно та відкрито спілкуватися з громадськістю.

Питання про свободу досліджень і про те, як її розуміти, є одним з центральних у ході дискусій навколо досліджень, результати яких можуть принести не тільки благо людству. Висловлюються різні точки зору. Нарівні із захистом абсолютно нічим не обмеженої свободи наукових досліджень, існує і діаметрально протилежна точка зору – пропонується регулювати науку подібно до того як регулюється рух на залізницях. Між цими крайніми позиціями знаходиться широкий діапазон думок про можливість і бажаність регулювання наукових досліджень. Але кому повинне належати тут вирішальне слово – самому досліднику, науковому співтовариству чи суспільству в цілому?

ЛІТЕРАТУРА

1. Проблеми аксіології та шляхи їх вирішення : моногр. / М. М. Підлісний. – Дніпро : Біла К. О., 2020. – 164 с.
2. Аксіологічні засади сучасної системи освіти України / А. В. Євтюк // Педагогічний пошук. - 2014. - № 2. - С. 12–15.
3. Штанько В.І. Філософія і методологія сучасної науки: підруч. для аспірантів усіх спеціальностей. Харків: ХНУРЕ, 2017. 180 с.

Сумятін Станіслав Вікторович,
аспірант II року навчання.

*Східноукраїнський національний університет
імені Володимира Даля*

ФЕНОМЕН ІТ: АКТУАЛЬНІСТЬ КУЛЬТУРОЛОГІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

«Просякнення» всієї системи соціокультурної діяльності інформаційними технологіями (ІТ) відбувається буквально *на наших очах* і з шаленою швидкістю. Навряд чи можна скласти вичерпний перелік всіх сучасних ІТ і не здивуватися їхнім розмаїттям, проте зростаюча множина ІТ та їхнього призначення сприймається чимось єдиним, що дозволяє поставитися до їхньої сукупності як до чогось єдиного, цільного. Втім, виникає низка нібито уточнюючих запитань, які, насправді, належать до царини філософування: а саме чого феноменом є (і коректно вважати) ІТ? До якого рівня реальності вони належать і чим саме вони є – феноменальним (існуючим як цілісна частка оточуючого світу, «даного нам у відчуттях», тобто «феномен ІТ» вкорінений у бутті і має безперечний об'єктивно-буттєвий – онтичний – статус) чи феноменологічним (формуючим цю цілісність у нашій свідомості, будучи результатом певних абстрагування й ідеалізації, узагальнення і конструювання як пізнавальних процедур)?

На наше переконання, пошуку відповідей і навіть спробам відповісти на ці запитання має передувати виявлення культурологічних вимірів ІТ, бо з'ясування того, власне, завдяки яким їхнім рисам і властивостям різномірні, явно гетерогенні та різні аж до несумісності, непорівнянності їхніх функцій та призначення інформаційні технології утворюють цілісність, що претендує на розгляд у вигляді єдиного феномена, можливо лише у співвіднесеності як будь-якої конкретної ІТ, так і їхньої сукупності із культурною практикою (тим чи іншим «зрізом» культури), в якій вони використовуються.

Походження ІТ з науково-технічного/інженерного знання та їхній вплив на сучасний спосіб життя, який буквально ними побудований та підтримується, роблять ІТ феноменом цивілізаційного рівня: розвиток технологій останніх десятиліть довів, що жодна галузь виробництва, тобто жодна промислова технологія і жодна складова інфраструктури сучасних суспільств вже не у змозі не послуговуватися досягненнями у сфері ІТ. Ми живемо у час потужних соціокультурних трансформацій, темпи та параметри яких пов'язані саме з використанням ІТ. З іншого боку, на наш погляд, є вагома підстава для визнання ІТ феноменом культури, – тут, передусім, мається на увазі зв'язок ІТ з особливою, існування якої нібито і не усвідомлювалося до їхньої появи, інформаційною сферою (інфосферою). Відтак, ІТ мають за визначенням викликати дослідницький інтерес культурології і входити до предметного поля культурологічних досліджень.

Актуальність дослідження культурологічних вимірів ІТ визначається тим, що вони є і культуруотворюючим чинником сучасності, – і це безпосередньо спостерігається як наочність, і, водночас, є тим, що руйнує культуру у багатьох аспектах, – причому, і перше, і друге випливає із зв'язку з інфосферою, яка не лише надає принципово нові й майже (як здається) необмежені умови для смислопородження/смислоутвердження, але «підкорює»

живого культурного суб'єкта і “перекроєє”, переструктурує людську особистість»: «Усе, що існує в інформаційному просторі, нібито зрівнюється, – байдуже, чи то є об'єкти неживої природи або живі істоти, включаючи людину, чи то є технічні споруди або якісь механізми, пристрої тощо, бо всі вони сприймаються лише як однаково-співмірні джерела даних. Людина, втрачаючи свою винятковість відносно «решти», тобто усього іншого, буття у світі (звичка вважати своє місце у світі особливим – як логічний наслідок християнського тлумачення природи людини – вкорінена у самосвідомості, а під впливом новоєвропейського гуманізму та настанов західної – прогресистської – парадигми modern вона ставала лише міцнішою), дійсно, «розчиняється» в інфосфері...» [1, с. 157-158]. Звідси закономірно випливає питання: чи можна чітко і зрозуміло розмежувати ці різноспрямовані форми впливу, які взаємно заперечують одна одну, та знайти/створити ефективні способи (засоби, інструменти, політики) сприяння першій та запобігання другій?

Актуальність саме культурологічного дослідження феномена ІТ посилюється і тим, що обидва «боки впливу» не завжди розуміються як взаємопов'язані чинники культурного життя. Про це свідчить, наприклад, можливість таких діаметрально протилежних оцінок ІТ з позицій техніко-технологічного та гуманітарного підходів, які нібито стосуються або принципово різних (конкретних) технологій, або їх різних – об'єктивного та суб'єктивного – вимірів. Так, з точки зору суто технічної, с появою цифрових технологій будь-яке цензурування/регушування контенту (і, тим паче, яесь «підправлення реальності» – на кшталт діяльності Орвеллівського «Мініправу») втрачає будь-який сенс [2]. У той же час ті ж самі ІТ, якщо розглядати їх як єдиний феномен, до складу якого вже впевнено увійшов штучний інтелект (причому, у різноманітних варіаціях – штучний вузький інтелект, штучний загальний інтелект та штучний суперінтелект [3]), підштовхнули сучасну культуру до схвалення чи не тотальної «постправди», бо, в решті решт, саме технічні можливості (перепрошуємо за вимушену тавтологію) уможливили стрімке поширення тенденції «підлаштовувати реальність під власні погляди, а не навпаки» [4, с. 14] і, відтак, створення практично необмеженого простору для маніпулюванням суспільною свідомістю, ціннісною у тому числі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Леонтьєва В.М. Щодо філософсько-антропологічних та культурологічних аспектів дослідження інфосфери. Філософські обрії : Наук.-теорет. журн. / Ін-т філософії імені Г. С. Сковороди НАН України, Полтав. нац. пед. ун-т імені В.Г. Короленка. – Вип. 42. – К. ; Полтава, 2019. – 256 с. С. 156 – 159. DOI: <https://doi.org/10.33989/2075-1443.2019.42.202394>
2. Dean Burnett. Why government censorship [in no way at all] carries greater risks than benefits. URL: <https://www.theguardian.com/science/brain-flapping/2015/may/22/government-censorship-psychology-theresa-may> (дата звернення: 16.01.2024)
3. Вероніка Смінк. Три стадії штучного інтелекту: чи може він знищити людство? URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-65728291> (дата звернення: 16.01.2024).
4. Лі Макінтайр. Постправа. Пер. з англ. К. : ArtHuss, 2021. 208 с.

ЮРИДИЧНІ НАУКИ

Богдан Аліна Євгенівна,

курсант 4-го курсу

*Навчально наукового інституту права та
підготовки фахівців для підрозділів Національної поліції.*

Науковий керівник: Нагорна Олена Олександрівна,

*викладач кафедри цивільного права та процесу,
старший лейтенант поліції.*

*Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ*

УМИСНЕ ДОВЕДЕННЯ ДО БАНКРУТСТВА

Чи можуть борги компанії стати особистими боргами її директорів або засновників? Відповідь на це питання криється в твердженні «субсидіарна відповідальність». Ст. 619 Цивільного кодексу України унормовано, що договором або законом поряд із відповідальністю боржника може бути передбачена додаткова (субсидіарна) відповідальність іншої особи.

На сьогоднішній день законне перекладення обов'язку сплати заборгованості компанії на її керівника чи засновника передбачене положеннями ст. 61 Кодексу України з процедур банкрутства (КУзПБ), відповідно до якої у разі банкрутства боржника з вини його засновників (учасників, акціонерів) або інших осіб, у т. ч. керівника боржника, які мають право давати обов'язкові для боржника вказівки чи мають змогу іншим чином визначати його дії, на засновників (учасників, акціонерів) боржника-юридичної особи або інших осіб у разі недостатності майна боржника може бути покладена субсидіарна відповідальність за його зобов'язаннями [1].

Стягнені суми включаються до складу ліквідаційної маси і можуть бути використані лише для задоволення вимог кредиторів у порядку черговості, встановленому цим Кодексом.

Субсидіарна відповідальність у справах про банкрутство призначена забезпечувати саме охорону інтересів кредиторів від недобросовісних дій боржника. При цьому такий самостійний вид відповідальності покладається на власників, керівника боржника або інших осіб, які мають повноваження на прийняття рішень щодо активів юридичної особи, при підтвердженні вини вказаних осіб у доведенні юридичної особи (боржника у справі про банкрутство) до стану неплатоспроможності. Довести відсутність своєї вини повинна особа, якій висунуті відповідні вимоги [2].

Також, виходячи з буквального аналізу ч. 2 ст. 61 КУзПБ, а саме, що на контролюючих осіб боржника може бути покладена субсидіарна відповідальність за його зобов'язаннями саме у разі недостатності майна боржника, слід дійти висновку, що ліквідатор має право подати заяву про покладення субсидіарної відповідальності не раніше, ніж після завершення реалізації всіх активів боржника та розрахунків з кредиторами за умови недостатності їх повного погашення кредиторської заборгованості банкрута [1].

Слід також зазначити, що вирішення питання правомірності подачі такої заяви фактично є обов'язковою умовою для забезпечення реалізації принципу безсумнівної повноти дій ліквідатора у ліквідаційній процедурі.

Умисне доведення до банкрутства — це дії суб'єкта господарювання (юридичної або фізичної особи), спрямовані на штучне створення умов для оголошення себе банкрутом з метою отримання вигод або уникнення виконання фінансових зобов'язань. Це може включати в себе різноманітні маніпуляції та неправомірні дії з метою штучного створення фінансових труднощів. Такі дії часто супроводжуються штучним погіршенням фінансового стану підприємства чи особи.

В кримінальному кодексі поняття умисного доведення до банкрутства розкривається, як умисне, з корисливих мотивів, іншої особистої заінтересованості або в інтересах третіх осіб вчинення громадянином - засновником (учасником) або службовою особою суб'єкта господарської діяльності дій, що призвели до стійкої фінансової неспроможності суб'єкта господарської діяльності, якщо це завдало великої матеріальної шкоди державі чи кредитору [3].

Деякі приклади умисного доведення до банкрутства включають:

- Штучне заниження активів, тобто підприємство або фізична особа може намагатися занизити вартість своїх активів, щоб штучно зменшити свій фінансовий стан.
- Фабрикація боргів, на увазі мається умисне створення фіктивних боргів або збільшення їхньої суми для надмірного завантаження зобов'язань.
- Переведення активів, а саме передача активів або майна компанії або фізичної особи іншим суб'єктам, щоб уникнути їх включення у масу банкрутства.
- Фінансові шахрайства, тобто вчинення різноманітних шахрайських дій для створення фіктивних операцій, які призводять до збільшення зобов'язань чи зменшення активів.
- Схеми підробки фінансової звітності, а саме шляхом використання різних схем для підробки фінансової звітності для приховування справжнього фінансового стану.
- Ухилення від оподаткування, тобто використання різних схем для ухилення від сплати податків та створення штучних фінансових труднощів.

Умисне доведення до банкрутства є серйозним порушенням законодавства і може призвести до правової відповідальності, включаючи штрафи, цивільні справи та кримінальні переслідування. В різних юрисдикціях санкції можуть відрізнятися, але у багатьох країнах існують закони, спрямовані на запобігання та припинення умисного доведення до банкрутства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. КОДЕКС УКРАЇНИ З ПРОЦЕДУР БАНКРУТСТВА // Відомості Верховної Ради (ВВР), 2019, № 19, ст.74. – 2019. – URL :<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2597-19#Text>.
2. Кучерявий Д. Довів підприємство до банкрутства? Неси за це субсидіарну відповідальність / Дмитро Кучерявий. – 2021. – URL: <https://jur-gazeta.com/publications/practice/bankrutstvo-i-restrukturizaciya/doviv-pidpriemstvo-do-bankrutstva-nesi-za-ce-subsidiarnu-vidpovidalnist.html>.
3. Кримінальний кодекс України // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2001, № 25-26, ст.131. – 2001. – URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>.

Бондарчук Д.С.,
бакалавр 2-го року навчання
юридичного факультету, 081: Право
*Науковий керівник: кандидат юридичних наук **Вакула І.Ю.***
Львівський національний університет імені Івана Франка,
м. Львів,

ОЗНАКА СУСПІЛЬНОЇ НЕБЕЗПЕЧНОСТІ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ В ЧИННОМУ КК УКРАЇНИ ТА ПРОЄКТІ КК УКРАЇНИ

Відповідно до ч.1.ст.11 КК України Кримінальним правопорушенням є передбачене Кримінальним кодексом України суспільно небезпечне, винне діяння (дія чи бездіяльність) вчинене суб'єктом кримінального правопорушення. З поданого законодавцем визначення випливає, що однією з ознак, які визначають діяння особи кримінальним правопорушенням є суспільна небезпечність такого діяння. Суспільна небезпечність на рівні з іншими ознаками кримінального правопорушення є обов'язковою, а тому за її відсутності відсутнім є і кримінальне правопорушення. Данна ознака має матеріальний характер, оскільки її суть полягає в тому, що вчинене діяння заподіює або може заподіяти шкоду. Тобто становить реальну можливість заподіяння істотної шкоди юридичній, фізичній особі, суспільству або державі. Суспільна небезпечність виступає ознакою, що вказує на соціальну природу кримінального правопорушення, а також є іманентною ознакою, що фактично виступає умовою визначення діяння кримінальним правопорушенням та встановлення за вчинення такого діяння відповідного покарання, яке визначається в санкції статті Особливої частини КК України. Таким чином виділяємо, що суспільна небезпечність є матеріальною ознакою, що визначає здатність кримінального правопорушення заподіяти істотну шкоду охоронюваним кримінальним законом відносинам, що в загальних рисах визначені ч.1.ст.1 КК України або створення реальної загрози заподіяння такої шкоди.

Проект нового Кримінального кодексу в статті 2.1.1. містить нове визначення поняття кримінальне правопорушення, відповідно до якого кримінальним правопорушенням є протиправне діяння, яке відповідає складу злочину чи проступку, передбаченого Кримінальним кодексом. В даному визначенні відсутня ознака суспільної небезпечності. За проектом ознака суспільної небезпечності має завуальований характер і суворіше матеріальне визначення - шкода. Таким чином в проекті Кримінального кодексу за допомогою шкоди визначається, яке діяння є кримінальним правопорушенням, а також в свою чергу здійснюється поділ кримінальних правопорушень за тяжкістю. Відповідно до проекту КК України можливо виділити такі види шкоди: мізерна (ст. 2.5.8); неістотна (ст. 2.5.2); істотна (ст. 2.5.3); значна (ст. 2.5.4); тяжка (ст. 2.5.5); особливо тяжка (ст. 2.5.6) і винятково тяжка (ст. 2.5.7).

В чинному КК України наявний поділ кримінальних правопорушень за особливостями конструкції об'єктивної сторони на кримінальні правопорушення з матеріальним складом, в яких одним з обов'язкових елементів є суспільно небезпечні

наслідки, з формальним складом, в яких обов'язковим елементом є лише суспільно небезпечне діяння та усіченим складом. В проєкті Кримінального кодексу, незважаючи на більш матеріальний характер визначення кримінальних правопорушень, наявні кримінальні правопорушення з формальним складом. За проєктом таким кримінальним правопорушенням характерна реальна загроза заподіяння шкоди.

Також в проєкті Кримінального кодексу ознака шкоди кримінального правопорушення має вагоме значення, оскільки Особлива частина проєкту містить кримінальні правопорушення, а визначення покарання за них здійснюється за ступенями тяжкості, що викладені в ст. 2.5.9 проєкту Кримінального кодексу. Кожному ступеню покарання відповідає певний вид шкоди, проте виділення цих ступенів, окрім шкоди залежить і від вини суб'єкта кримінального правопорушення, а саме наявності умислу чи необережності.

В статті 2.5.8 проєкту КК передбачена мізерна шкода. Визначення мізерної шкоди подане шляхом виключення мізерної шкоди з інших видів шкоди. Також в ч.4 ст.2.5.1 проєкту визначено, що протиправне діяння, яке спричинило мізерну шкоду, не є кримінальним правопорушенням. Це положення варто порівняти з ч. 2 ст.11 чинного КК України, відповідно до якої не є кримінальним правопорушенням дія або бездіяльність, яка хоча формально і містить ознаки будь-якого діяння, передбаченого цим Кодексом, але через малозначність не становить суспільної небезпеки, тобто не заподіяла і не могла заподіяти істотної шкоди фізичній чи юридичній особі, суспільству або державі. З такого порівняння стає зрозумілим, що закріплена в проєкті мізерна шкода визначає які діяння є малозначними.

Отже, при порівнянні чинного Кримінального кодексу України та проєкту Кримінального кодексу щодо ознаки суспільної небезпечності кримінального правопорушення було виявлено такі відмінності:

- в проєкті не визначена ознака суспільної небезпечності кримінального правопорушення
- кримінальним правопорушенням з формальним складом характерна реальна загроза заподіяння шкоди
- за проєктом визначення діяння, що є кримінальним правопорушенням, його тяжкості та караності здійснюється за ступенем шкоди
- кримінальне правопорушення в проєкті набуває більш матеріального характеру
- мізерна шкода вказує на малозначність діяння.

Василенко Марія Станіславівна,
здобувач вищої освіти,
Кисельов Андрій Олександрович,
доцент кафедри
оперативно-розшукової діяльності
факультету підготовки фахівців
для підрозділів кримінальної поліції,
доцент.

*Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ*

ЗНАЧЕННЯ КРИМІНАЛЬНОГО АНАЛІЗУ ПІД ЧАС ПРОТИДІЇ ЗЛОЧИННОСТІ У СУЧАСНИХ УМОВАХ

Агресивний розвиток злочинності є однією з найактуальніших проблем сучасного суспільства. Злочинність негативно впливає на всі сфери суспільного життя, завдає значної шкоди державі та громадянам. У сучасних умовах, характеризуються глобалізацією, інформаційними технологіями, змінами в соціальній структурі суспільства, відбувається еволюція злочинності. Злочинність стає більш організованою, професійною, небезпечною. З'являються нові види злочинів, які раніше не були відомі.

У цих умовах зростає значення кримінального аналізу, який є важливим інструментом боротьби зі злочинністю. Він дозволяє вивчати злочинність, її причини та наслідки, розробляти ефективні заходи щодо її попередження та розкриття.

Кримінальний аналіз є діяльністю співробітників правоохоронних органів з використання інтелектуального програмного забезпечення та системного підходу щодо збору відповідної інформації, аналітичного вивчення певних характеристик, тенденцій з метою встановлення взаємозв'язків між фактами, подіями, явищами, суб'єктами та об'єктами, оптимізації управління правоохоронними органами на державному, територіальному рівні та під час вирішення конкретних задач протидії злочинності [1].

Підрозділ кримінального аналізу відіграють важливу роль у діяльності правоохоронних органів. Він забезпечує глибоке розуміння кримінального середовища та допомагає розробляти ефективні методи боротьби зі злочинністю. Цей підрозділ також надає державним інституціям знання та рекомендації, які сприяють ефективному використанню ресурсів та розробці стратегічних планів [2].

Аналітичні дослідження забезпечують високоякісну обробку нових оперативних версій, планування додаткових оперативно-розшукових заходів у справі та формування стратегій впровадження оперативно-розшукових заходів. У своїх аналітичних звітах кримінальний аналітик надає рекомендації, виявляє приховані зв'язки, визначає напрями для дій оперативного працівника, візуалізує факти, які опосередковано підтверджують або спростовують ознаки злочину. Крім того, це сприяє уникненню перевантаження оперативно-розшукової служби інформацією, що не має відношення до справи,

систематизації даних, отриманих під час оперативно-розшукових заходів, та визначенню можливих джерел і напрямків отримання доказової інформації [3].

Залежно від рівня аналітичного продукту існують три види кримінального аналізу:

- Оперативний (оперативний) кримінальний аналіз - це вид кримінального аналізу, який полягає в збиранні, обробці та аналізі інформації про конкретні кримінальні провадження, осіб, об'єкти, організовані групи чи злочинні організації. Мета такого аналізу - виявити ознаки та інші відомості, які можуть сприяти розслідуванню правопорушень.

- Тактичний кримінальний аналіз - це вид кримінального аналізу, який спрямований на вивчення злочинності та злочинів на конкретній території за невеликий проміжок часу, за певним видом злочину чи протиправної діяльності певної групи. Мета такого аналізу - розробка тактичних заходів для затримання злочинців, виявлення ризиків і попередження конкретних правопорушень.

- Стратегічний кримінальний аналіз - це вид кримінального аналізу, який спрямований на вивчення кримінальних загроз особі, суспільству, державі. Мета такого аналізу - визначити вразливості правоохоронної системи або середовища, а також сформувати управлінські рішення щодо запобігання вчиненню кримінальних правопорушень і протидії злочинності [2].

За результатами використання методу кримінального аналізу правоохоронні органи отримують такі переваги та результати як деталізовану та структуровану інформацію щодо злочинності. Це дозволяє краще розуміти конкретні кримінальні події, їх характеристики та контекст. Підвищення ефективності розслідування злочинів, він дозволяє правоохоронним органам оперативно виявляти та збирати докази, а також встановлювати зв'язки між злочинцями та їхніми злочинами. Формування ефективної політики боротьби зі злочинністю, це дозволяє правоохоронним органам визначати пріоритетні напрямки боротьби зі злочинністю та розробляти ефективні заходи. А також надає інформацію для виявлення фактичних даних, що можуть бути доказами у кримінальному провадженні.

Кисельовим А.О. зазначено, що застосування кримінального аналізу здатне мінімізувати витрати часу працівників оперативних та слідчих підрозділів на вирішення поставлених завдань та підвищити якість їх інформаційно-пошукової діяльності [4, с. 65] та зауважено на необхідності врахування поліцейськими тактичних особливостей під час своєї діяльності [5, с. 149-152; 6], в тому числі в сучасних умовах.

Отже, у світлі сучасних викликів, таких як глобалізація, інформаційні технології та зміни в соціальній структурі суспільства, злочинність набуває нових форм та виявляється більш організованою та небезпечною. Підтримка цієї динаміки є актуальною проблемою, і кримінальний аналіз виступає ключовим інструментом у боротьбі з цією загрозою.

Як висновок хочемо зазначити, що кримінальний аналіз є необхідним інструментом для сучасних правоохоронних органів у забезпеченні безпеки громадян та держави. Його важливість у зборі, обробці та аналізі інформації допомагає сформувати стратегії, спрямовані на ефективну боротьбу з агресивним розвитком злочинності та забезпечити стабільність суспільства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ :

- 1) Кримінальний аналіз: Підручник / За ред. В.В. Вітрук. - Київ: Юридична думка, 2018
- 2) Федчак І. А. Основи кримінального аналізу: навчальний посібник. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2021. — 288 с
- 3) Половніков В. В. Характеристика кримінального аналізу з урахуванням практики його використання в оперативно – розшуковій діяльності державної прикордонної служби України. Питання боротьби зі злочинністю. - 2017. - Вип. 34. - С. 28-40.
- 4) Кисельов А.О. Особливості здійснення кримінального аналізу на прикладі складання аналітичного звіту (за матеріалами УКА ГУНП в Дніпропетровській області). Бюлетень з обміну досвідом роботи №228/2021. РВВ ДНДІ. К., 2021. С. 63-67.
- 5) Kyselov A.O. Combating illegal amber mining: peculiarities of conflict resolution. Naukovyi Visnyk Natsionalnoho Hirnychoho Universytetu, №2. Dnipro: 2019. Pp. 146-152.
- 6) Kyselov A., Kovalevska O. An investigation of effective police communication. law enforcement roles requiring language skills. Methodological bases of studying the processes of general mental laws in human interaction with the environment. International Science Group. – Boston : Primedia eLounch, 2022. 194 p. Available at : DOI - 10.46299/ISG.2022.MONO.PSYCHOL.1/ Pp. 39-47.

Софія ВІННИЧЕНКО,
курсантка ННІ права та підготовки
фахівців для підрозділів НП,
Кисельов Андрій Олександрович,
доцент кафедри
оперативно-розшукової діяльності
факультету підготовки фахівців
для підрозділів кримінальної поліції,
доцент.

*Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ*

ОВОЛОДІННЯ ОСНОВАМИ КРИМІНАЛЬНОГО АНАЛІЗУ ЯК ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ КОМПЕТЕНТНОСТІ ОПЕРАТИВНИХ ПРАЦІВНИКІВ КРИМІНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ

У змінюваній оперативній ситуації та перед загрозами організованої професійної злочинності виникає гостра необхідність у вдосконаленні професійної освіти, виховання та перепідготовці працівників Національної поліції. Виклики сучасної злочинності вимагають від оперативних підрозділів кримінальної поліції нових якісних підходів для вирішення поставлених завдань.

Експертні оцінки свідчать, що ефективність роботи оперативних працівників блоку кримінальної поліції становить приблизно 30 % [1]. Звіти про досягнення у протидії злочинності не відображають реальний стан справ. На територіальних рівнях роботи оперативних підрозділів відсутнє систематичне узагальнення інформації, зібраної під час проведення оперативно-розшукової діяльності (ОРД) та оперативно-розшукового забезпечення досудового розслідування кримінальних проваджень.

Недостатня професійна підготовленість багатьох оперативних працівників та їх неусвідомлення суті ОРД призводять до неефективного використання наявних можливостей. Оперативники кримінальної поліції часто відволікаються від об'єктів з другорядною або безоперативною важливістю. Такі недоліки, разом із невідповідністю завдань реаліям оперативної обстановки, рутинністю та дрібномасштабністю, призводять до безініціативності, байдужості та нерідко бездіяльності особового складу.

У країнах Європейського Союзу, США та інших розвинених країнах, використання можливостей кримінального аналізу є обов'язковим для усіх правоохоронних органів, і його сутність, правила та процедури чітко визначено в нормативно-правових актах [2]. Це особливо важливо у контексті проведення оперативно-розшукової діяльності, досудового розслідування та розгляду кримінальних проваджень у суді.

Стратегія розвитку органів Міністерства внутрішніх справ визначає комплексне впровадження сучасних систем кримінального аналізу, включаючи методологію оцінки

загроз тяжких злочинів та організованої злочинності (SOCTA) від Європолу. КМЄС активно підтримує впровадження в Національній поліції України моделі поліцейської діяльності, керованої аналітикою (Intelligence-Led Policing / ILP). Ця модель передбачає використання оперативно-аналітичної інформації як основи для проведення операцій і розслідувань, що сприяє зниженню витрат і рівня злочинності та забезпечує високий рівень безпеки для персоналу.

Кримінальний аналіз – це процес ідентифікації та точного визначення взаємозв'язків між відомостями, пов'язаними із злочинами, особами, які з ними пов'язані, та інформацією з різних джерел, призначений для використання правоохоронними органами та судами. Серед основних завдань кримінального аналізу важливо виділити якісне планування слідчих дій, аналітичне супроводження операцій і досудових розслідувань, а також оброблення великого обсягу інформації з використанням спеціальних аналітичних методів [3, с.88].

Так, Кисельовим А.О. акцентовано на тому, що під час кримінального аналізу основним завданням кримінального аналітика є проведення аналітичного дослідження доступної йому інформації, створення за результатами такого аналізу аналітичних продуктів, що мають інформативний та рекомендаційний характер і створюють підґрунтя для вирішення оперативних і тактичних завдань під час документування та розслідування кримінальних правопорушень, або планування превентивних заходів у протидії злочинності [4] та зауважено на необхідності врахування поліцейськими тактичних особливостей під час оперативно-розшукової протидії кримінальним правопорушенням [5, с. 149-152; 6].

Крім того, аналіз допомагає у виявленні ризиків та тенденцій майбутнього розвитку злочинності, стратегічному прогнозуванні, а також вирішенні масштабних, довгострокових проблем.

На сьогоднішній день, на жаль, у вищих системи МВС не приділяється достатньо уваги навчанню та проведенню брифінгів, що є критично важливим для ефективного розподілу інформації серед фахівців, учасників оперативних розробок та оперативно-розшукового забезпечення досудового розслідування.

Відсутність у оперативних працівників розуміння у складанні аналітичних звітів, які відповідали б стандартам розвідувальних органів, є актуальною, де суть проблеми і ключові фактори відображаються на початку документа, в той час як стратегічно важливі факти використовуються для підтвердження основних висновків.

Навчання основам кримінального аналізу завершується проведенням групових навчань, в ході яких учасники можуть застосовувати отримані знання в обстановці, яка максимально наближена до реальної. Розуміння того, як результати навчання можуть бути використані в операціях, полегшує студентам або слухачам усвідомлення їх ролі в правоохоронній системі та спонукає їх ставитися більш відповідально до виконання своїх службових обов'язків.

Наслідок, який визначає ефективність підготовки та зростання досвіду, залежить від декількох факторів, включаючи мотивацію учня, вплив групи та методи викладання. Таким чином, проблема підвищення компетентності оперативних працівників кримінальної поліції наразі є актуальною і враховується на всіх рівнях керівництва оперативними службами.

Проте прийняття висновку, що якісний ріст індивідуального досвіду окремих оперативних працівників обов'язково призведе до поліпшення загальної якості оперативно-розшукової роботи всього підрозділу, є передчасним.

Ефективність роботи оперативного підрозділу в багатьох відносинах залежить від рівня координації та якості управлінських рішень. У цілому, на думку американських фахівців, програми навчання основам кримінального аналізу надають оперативним працівникам унікальні теоретичні знання в галузі розвідувального аналізу та надають виняткову можливість застосування та практичного випробування їх на практиці.

Отож, Національна поліція України, враховуючи досвід поліції інших країн, систематично впроваджує міжнародні стандарти управління інформацією в галузі запобігання правопорушенням і розслідування злочинів. Заходи з впровадження кримінального аналізу реалізуються в межах відомчої програми, одночасно із створенням системи аналізу ризиків.

Важливо відзначити, що успішна реалізація та впровадження нових методів кримінального аналізу надасть можливість в майбутньому розширити їх впровадження на всю систему Національної поліції та активно використовувати сучасні аналітичні методи і прийоми. Це створить передумови для більш ефективного виконання завдань оперативними і слідчими підрозділами, що в свою чергу сприятиме підвищенню ефективності протидії злочинності загалом.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Актуальні питання та перспективи розвитку кримінального аналізу в правоохоронній системі України : матеріали міжвідом. наук.-практ. конф. (Київ, 11 серп. 2022 р.). С. 108.
2. Ханькевич А. М. Використання кримінального аналізу в діяльності підрозділів кримінальної поліції. Сучасні проблеми правового, економічного та соціального розвитку держави : тези доп. Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 30 листоп. 2018 р.). МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2018. С. 193
3. Сучасні методи досудового розслідування кримінальних правопорушень: підручник. О. М. Цільмак, О. Є. Користін, О. М. Заєць та ін. ; за заг. ред. О. М. Цільмак. Одеса. Фенікс. 2017. 352 с.
4. А.О. Кисельов. Особливості здійснення кримінального аналізу на прикладі складання аналітичного звіту (за матеріалами УКА ГУНП в Дніпропетровській області). Бюлетень з обміну досвідом роботи №228/2021. РВВ ДНДІ. К., 2021, с. 63-67.
5. Kyselov A.O. Combating illegal amber mining: peculiarities of conflict resolution. Naukovyi Visnyk Natsionalnoho Hirnychoho Universytetu, №2. Dnipro: 2019. Pp. 146-152.
6. Kyselov A., Kovalevska O. An investigation of effective police communication. law enforcement roles requiring language skills. Methodological bases of studying the processes of general mental laws in human interaction with the environment. International Science Group. – Boston : Primedia eLounch, 2022. 194 p. Available at : DOI - 10.46299/ISG.2022.MONO.PSYCHOL.1/ Pp. 39-47.

Гарсоян Л.Р.,
курсант ННІППФППП,
Кисельов Андрій Олександрович,
доцент кафедри
оперативно-розшукової діяльності,
кандидат юридичних наук, доцент.

*Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ*

ВНЕСОК КРИМІНАЛЬНОГО АНАЛІЗУ В РОЗСЛІДУВАННІ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ

Практична важливість дослідження кримінальної (розвідувальної) аналітичної діяльності обумовлюється декількома аспектами. По-перше, сучасний стан справ у сфері протидії злочинності в серйозний спосіб заважає впровадженню демократичних реформ і порушує соціально-економічну рівновагу в суспільстві. По-друге, незважаючи на велику кількість наукових публікацій, присвячених організованим формам злочинності, є потреба у дослідженні аспектів аналітичного супроводу як на етапі оперативно-розшукової діяльності, так і під час досудового розслідування кримінальних проявів. По-третє, динаміка активності організованої злочинності підкреслює неефективність заходів, застосованих правоохоронними органами, що вимагає коректив та змін у нормативно-правовому та організаційно-тактичному аспектах їхньої діяльності. Це може виявитися вивченням та втіленням концепційних положень кримінального аналізу для зміни тенденцій у напрямку зменшення злочинності.

Отже, одним із пріоритетних завдань для органів та підрозділів Національної поліції є перебудова моделі їхньої діяльності з урахуванням сучасних провідних тактик і стратегій, розроблених і успішно впроваджених у правоохоронній діяльності США, Канади, Великої Британії, країн Європейського Союзу. Ці країни, відзначаючись суттєвими вдосконаленнями у процесах аналітичного пошуку та аналітичної діяльності за умов інформаційного суспільства, слугують прикладом для організаційної переструктуризації та оптимізації потоків інформації [1, с.5].

Кримінальний аналіз представляє собою специфічний вид інформаційно-аналітичної діяльності, спрямований на ідентифікацію та точне визначення внутрішніх зв'язків між різними типами інформації, що стосуються злочину, та будь-якою іншою інформацією, отриманою з різних джерел.

Кримінальний аналіз служить як додатковий інструмент для працівників органів та підрозділів поліції, допомагаючи їм успішно обробляти обсяжні дані з метою вилучення значущих відомостей. Загальна мета кримінального аналізу полягає в розробці нових напрямків для оперативно-розшукової діяльності та досудового розслідування кримінальних проваджень [2, с.20]. Це включає отримання детального аналітичного продукту щодо об'єктів кримінального аналізу, якісне планування окремих оперативно-розшукових заходів та слідчих дій (як гласних, так і негласних), аналітичне супроводження оперативно-розшукової діяльності та досудового розслідування.

Кримінальний аналіз також включає в себе оцінку стану та ефективності досудового розслідування, оперативно-розшукової та превентивної діяльності у протидії злочинності,

оброблення великого обсягу інформації за допомогою спеціальних аналітичних методів. Кримінальний аналіз також спрямований на аналіз складної структури зв'язків об'єктів оперативно-розшукової справи або кримінального провадження, виявлення ризиків та тенденцій майбутнього розвитку злочинності, а також прогнозування і запобігання більш масштабним довгостроковим проблемам і цілям.

Використовуючи різнопланові відомості, зокрема оперативно-розшукову інформацію, кримінальний аналіз дозволяє встановлювати індивідуальну або групову приналежність різних об'єктів оперативної уваги підрозділів кримінальної поліції, досліджувати їх властивості та стан, прогнозувати подальший розвиток кримінальних подій і виявляти приховані взаємозв'язки між об'єктами [3, с.21].

Як зазначає Кисельов А.О., знання з аналітики дозволяють підрозділам Національної поліції ефективніше протидіяти кримінальним правопорушенням [4, с. 67].

Також Кисельовим А.О. акцентовано на необхідності врахування поліцейськими тактичних особливостей під час оперативно-розшукової протидії кримінальним правопорушенням [5, с. 149-152; 6]. Врахування вказаних позицій може покращити ефективність розслідування кримінальних правопорушень.

Отож, внесок кримінального аналізу в розслідуванні кримінальних правопорушень є невід'ємною та важливою частиною діяльності правоохоронних органів. Цей аналітичний підхід визначає нові напрямки для оперативно-розшукової роботи та досудового розслідування, забезпечуючи отримання детального аналітичного продукту щодо об'єктів кримінального аналізу.

Крім того, він сприяє якісному плануванню оперативних заходів, аналітичному супроводженню розслідування та виявленню тенденцій у злочинності. Кримінальний аналіз виявляє ризики, сприяє прогнозуванню майбутнього розвитку злочинності та визначенню пріоритетів діяльності правоохоронних органів, роблячи його важливим інструментом у протидії злочинній діяльності.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ:

1. Махнюк, А.В. Теоретичні основи провадження кримінального аналізу у сфері правоохоронної діяльності. Науковий вісник Державної прикордонної служби. 2011. №94. С. 3-7.
2. Некрасов, В.А. Сучасне розуміння кримінальної розвідки як напрямку діяльності правоохоронних органів. Кримінальна розвідка: методологія, законодавство, зарубіжний досвід: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, 29 квітня 2016 р.). Одеса: ОДУВС, 2016. С. 19-20
3. Основи кримінального аналізу: підручник. Бабенко А.М., Засць О.М., Некрасов В.А., Ісмаїлов К.Ю., Пефтієв Д.О. та ін.; за заг. ред. Користіна О.Є., 2019. 296 с.
4. А.О. Кисельов. Особливості здійснення кримінального аналізу на прикладі складання аналітичного звіту (за матеріалами УКА ГУНП в Дніпропетровській області). Бюлетень з обміну досвідом роботи №228/2021. ПВВ ДНДІ. К., 2021, с. 63-67.
5. Kyselov A.O. Combating illegal amber mining: peculiarities of conflict resolution. Naukovyi Visnyk Natsionalnoho Hirnychoho Universytetu, №2. Dnipro: 2019. Pp. 146-152.
6. Kyselov A., Kovalevska O. An investigation of effective police communication. law enforcement roles requiring language skills. Methodological bases of studying the processes of general mental laws in human interaction with the environment. International Science Group. – Boston : Primedia eLounch, 2022. 194 p. Available at : DOI - 10.46299/ISG.2022.MONO.PSYCHOL.1/ Pp. 39-47.

Денис ДЕГТЯРЬОВ,
*курсант ННІ права та підготовки фахівців для
підрозділів Національної поліції України,*
Олена НАГОРНА,
старша викладачка кафедри цивільного права та процесу.
*Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ*

ГОСПОДАРСЬКО-ПРАВОВА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ: ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА

Реалізація механізму захисту прав учасників будь-яких правовідносин існує з метою втілення конституційних імперативів у всі сфери суспільного життя, виключенням не стали й господарські правовідносини. За загальним правилом реалізація захисту прав учасників правовідносин віднаходить свій вияв шляхом притягнення до відповідальності тих учасників, які порушили як нормативно визначені правила поведінки, так й певні зобов'язання перед іншими учасниками правовідносин, що виникли у них в моменті появи таких відносин.

Господарська відповідальність – це зафіксована в нормативних актах або передбачена договором міра примусу і негативні (обтяжливі наслідки), які застосовуються до учасника господарських правовідносин, який учинив правопорушення чи не виконав умов господарського договору [1, с.434].

Забезпечення правопорядку у сфері господарсько-правових відносин є елементом захисту основоположних прав громадян, організацій, незалежно від організаційної форми та форми власності. Механізмом гарантування захист таких прав виступає процедура застосування господарських санкції щодо тих суб'єктів господарських правовідносин, які вчинили правопорушення у сфері господарювання. Застосування господарських санкцій повинно гарантувати захист прав і законних інтересів громадян, організацій та держави, в тому числі відшкодування збитків учасникам господарських відносин, завданих внаслідок правопорушення, та забезпечувати правопорядок у сфері господарювання [2].

За вчинення правопорушень у господарській сфері, як й у правовідносинах будь-якого іншого характеру, застосовуються заходи відповідного правового впливу, в процесі притягнення суб'єкта господарювання до господарсько-правової відповідальності вони віднаходять свій наслідок у формі відшкодування збитків, штрафні санкціях та оперативно-господарських санкціях [2], в окремих випадках за вчинення господарського правопорушення може наставати й адміністративно-господарська відповідальність.

Відповідно до цього, заходи відповідальності та інші санкції, що не є такими, необхідно чітко розмежовувати. Відповідальністю необхідно вважати лише застосування тих санкцій, які мають на меті покарання винного правопорушника і виражаються в позбавленні його суб'єктивного права або покладанні на нього додаткових несприятливих наслідків [3, с.517].

Зауважимо, що теорією господарського права виділяється дві форми підстав притягнення до господарсько-правової відповідальності: юридична та фактична. Юридичною підставою є документ, який окреслює межі протиправної поведінки, яка за своєю природою є правопорушення, наслідком якого виступає настання господарсько-правової відповідальності, вказаним документом також має бути визначена форма та розмір санкції, яка застосовується щодо суб'єкта, який вчинив такі дії.

В свою чергу, фактичними обставинами є діяння (дія та бездіяльність), які є протиправними відповідно до закону або договору, який встановлює таку поведінку як протиправну. Відзначимо, що існує науковий погляд, який визнає господарсько-правову відповідальність, за її змістом, економічною, адже формою, якою є санкція при вчиненні господарсько-правового делікту, має на меті стягнення певних активів в інтересах того суб'єкта господарських правовідносин, який зазнав збитків у зв'язку з вчиненням відповідним суб'єктом тих діянь, які є протиправними в контексті таких правовідносин.

Господарсько-правовій відповідальності притаманна особливість – наявність класифікації на види залежно від підстав виникнення відповідальності, що залежить від форми правовідносин, в яких перебували суб'єкти. Зокрема, позадоговірна господарсько-правова відповідальність настає за порушення правил здійснення господарської діяльності або обов'язків, які виникають з недоговірних підстав, і застосовується у вигляді відшкодування збитків, адміністративно-господарських санкцій. Проте договірна господарсько-правова відповідальність настає за порушення обов'язків, які випливають з господарського договору, і реалізується через застосування санкцій на підставах і в порядку, передбачених ГК України, іншими законами та господарськими договорами [4, с.82].

Виходячи зі змісту здійсненого нами дослідження, можемо зазначити, що господарсько-правова відповідальність за своєю суттю є специфічною формою застосування заходів економічного впливу, які настають у зв'язку з вчиненням господарсько-правових деліктів, які можуть бути окреслені як законом, так й у змісті конкретного договору, який утворює правовідносини між суб'єктами господарських правовідносин.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА:

1. Г. В. Смолин, О. А. Туркот, Л. В. Хомко Господарське право України. Загальна частина: підручник / за заг. ред. Г. В. Смолина. – Львів: ЛьвДУВС, 2017. – 484 с.
2. Господарський кодекс України : Кодекс України від 16.01.2003 р. № 436-IV : станом на 1 січ. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text> (дата звернення: 03.01.2024).
3. Богомолова Н. М. Відповідальність у сфері господарювання / Н. М. Богомолова // Правовий вплив на неправомірну поведінку: актуальні грані : монографія / за ред. О. В. Козаченка, Є. Л. Стрельцова; МОН України, НУ «ОЮА», Каф.крим. права та ін. крим.-прав. дисциплін Миколаїв. ін-т. права, ПРЦ НАПрНУ, ГО «Всеукр. Асоціація крим. права». — Миколаїв : Іліон, 2016. — С. 514-533.
4. Подоляк А. В. Господарсько-правова відповідальність за порушення щодо використання чужого майна у сфері господарювання. Правничий часопис Донецького національного університету імені Василя Стуса. 2021. № 1. С. 81–90. URL: <https://doi.org/10.31558/2786-5835.2021.1.9>

Олександр ДУДНИК,
курсант ННІ права та підготовки
фахівців для підрозділів НП.
Андрій КИСЕЛЬОВ,
доцент кафедри оперативно-розшукової діяльності,
кандидат юридичних наук, доцент.
Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ

ВИКОРИСТАННЯ МОЖЛИВОСТЕЙ КРИМІНАЛЬНОГО АНАЛІЗУ В ПРОЦЕСІ РОЗКРИТТЯ МАЙНОВИХ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ

Можливості кримінального аналізу – це невичерпний інструментарій, який дозволяє отримати комплексний та якісно сформований аналітичний продукт, зміст якого надає оперативним підрозділам та органам досудового розслідування не лише швидко викрити причетних до вчинення кримінальних правопорушень осіб, але й сформувати якісну доказову базу, підготуватись до проведення окремих слідчих (розшукових) дій, в тому числі й негласних, а також забезпечити дієвість кримінального провадження в цілому.

Злочинність у сфері протиправного заволодіння майном – це своєрідний «авангард» сучасної злочинності, який статистично-кількісно переважає інші спрямування злочинної діяльності, на підтвердження зазначеному твердженню можемо додати останні наявні статистичні відомості, які містяться в змісті звіту Національної поліції України за 2022 рік. З 24 лютого 2022 року розпочато досудове розслідування у майже 68 тис. кримінальних провадженнях щодо вчинення майнових злочинів в умовах воєнного стану, зокрема крадіжок (65,9 тис.), грабежів (1,8 тис.) та розбоїв (356) [1, с.4]. Так як це останні офіційно опубліковані Національною поліцією України відомості – вважаємо їх найбільш актуальними.

З урахуванням задач, які ставляться перед підрозділами Національної поліції України щодо розкриття та розслідування обставин кримінально-протиправних діянь проти власності, вважаємо за потрібне дослідити можливості використання інструментів кримінального аналізу в процесі викриття осіб причетних до вчинення кримінальних правопорушень такої категорії та сприянні у їх притягненні до кримінальної відповідальності.

Кримінальний аналіз - інформаційно-аналітична діяльність, спрямована на встановлення взаємозв'язків між даними про злочинну діяльність та іншими даними, потенційно з ними пов'язаними, їх оцінювання та інтерпретацію, прогнозування розвитку досліджуваних подій з метою їх використання для виявлення, припинення та розслідування кримінальних правопорушень, що посягають на функціонування економіки держави [2]. Запропоноване тлумачення поняттю «кримінальний аналіз» важливо взяти до уваги, в контексті нашого дослідження, з урахуванням його законодавчого визначення у Законі України «Про Бюро економічної безпеки».

Аналітична робота припускає використання оперативного аналізу, тобто, роботу за кримінальними провадженнями відносно конкретних осіб, злочинних угруповань, з метою перевірки гіпотез щодо їх ймовірної злочинної діяльності, встановлення зв'язків, структури злочинних груп, ролі їх окремих учасників, у тому числі їх соціального та економічного статусу, з використанням аналізу телефонних трафіків, транзакцій, потоків та маршрутів географічного переміщення об'єктів тощо, а також тактичного та стратегічного аналізів [3, с.250]. Окреслені можливості кримінального аналізу надають можливість викривати осіб причетних до здійснення кримінальних правопорушень проти власності, особливо тих, що пов'язані із переміщенням вантажу, що містить предмет кримінально-протиправного посягання.

Безпосередня інформація про самі діяння, організатори, виконавці, керівники, їх персональні дані, коло спілкувань, мобільні телефони, електронні адреси, записи з загальнодоступних камер відеоспостереження, дані про нерухому власність, зареєстровані юридичні особи, рахунки в банках, члени сім'ї, автомобілі, які використовуються членами злочинної організації, місце їх перебування тощо. Це мінімальний перелік даних, які ми можемо отримати в процесі розвідки та аналізу відкритих інтернет-джерел, інформація отримана в ході здійснення такого пошуку може допомогти не лише встановити певну інформацію про суб'єктів злочинної організації, а й безпосередньо виявити протиправну діяльність [4, с.69]. Перелічені можливості надають змогу не лише встановити конкретних осіб, місця їх перебування, контактів, з якими вони комунікують, але й безпосередньо відслідкувати покроковий маршрут їх пересування, зокрема завдяки системи відео-спостереження «Безпечне місто». В тому числі, важливим для потреб досудового розслідування є подальша «доля» викраденого майна, яке переважно перебуває у ломбардах, комісійних магазинах, можливості кримінального аналізу також надають змогу сформуванню звіту щодо місць ймовірного збуту викраденого майна в залежності від географії здійснення конкретного кримінального правопорушення проти власності.

Як зазначає Кисельов А.О., вдалим буде приклад застосування кримінального аналізу під час протидії злочинам, пов'язаним з незаконними заволодіннями транспортними засобами, оскільки дані злочини завдають суттєвої шкоди як окремим особам, так і державі в цілому. Так, у 2020 році криміногенна ситуація на території обслуговування органів та підрозділів Національної поліції Дніпропетровської області вказує на те, що «попитом» серед злочинців користуються автомобілі преміум-класу. Відповідно до основних результатів роботи підрозділів поліції ГУНП в Дніпропетровській області, за 10 місяців 2020 року розкрито 153 незаконних заволодінь транспортними засобами, а за аналогічний період 2019 року - 172. Станом на 01.11.2020 у залишку нерозкритих злочинів перебувало 192 незаконних заволодінь транспортними засобами, у т.ч. 78 – автомобілями. Негативна тенденція щодо продовження вчинення кваліфікованими злочинцями незаконних заволодінь транспортними засобами дає підстави для проведення аналітичними підрозділами заходів оперативного (ініціативного) пошуку, зокрема кримінального аналізу [5]. Також Кисельовим А.О. зауважено на необхідності врахування поліцейськими тактичних особливостей під час оперативно-розшукової протидії кримінальним правопорушенням [6, с. 149-152; 7], зокрема майновим злочинам.

Враховуючи викладене у змісті нашого дослідження, можемо наголосити, щодо ефективності використання методів та інструментів кримінального аналізу в процесі не тільки викриття осіб причетних до вчинення кримінальних правопорушень майнової категорії, але й для збору якісної доказової бази, яка в подальшому може лягти в зміст обвинувальних матеріалів.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА:

1. Звіт Національної поліції України про результати роботи у 2022 році. URL: https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/17-civik-2018/zvit2022/Zvit_polic_2022.pdf.
2. Про Бюро економічної безпеки України. Офіційний вебпортал парламенту України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1150-20#Text> (дата звернення: 10.01.2024).
3. Комар А.О., Неклеса О.В. Аспекти проведення кримінального аналізу в підрозділах правоохоронних органів. Актуальні питання та перспективи розвитку кримінального аналізу в правоохоронній системі України : Матеріали міжвідом. науково-практ. конф., м. Київ, 11 серп. 2022 р. Київ. С. 250-251.
4. Руденко А.В. Аналіз відкритих інтернет-джерел у процесі викриття організованої злочинності / А.В. Руденко, С.О. Прокопов // Оперативно-розшукова діяльність Національної поліції: проблеми теорії та практики : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (Дніпро, 22 груд. 2021 р.). – Дніпро : ДДУВС, 2021. – С. 68-71
5. А.О. Кисельов. Особливості здійснення кримінального аналізу на прикладі складання аналітичного звіту (за матеріалами УКА ГУНП в Дніпропетровській області). Бюлетень з обміну досвідом роботи №228/2021. ПВВ ДНДІ. К., 2021, с. 63-67.
6. Kyselov A.O. Combating illegal amber mining: peculiarities of conflict resolution. Naukovyi Visnyk Natsionalnoho Hirnychoho Universytetu, №2. Dnipro: 2019. Pp. 146-152.
7. Kyselov A., Kovalevska O. An investigation of effective police communication. law enforcement roles requiring language skills. Methodological bases of studying the processes of general mental laws in human interaction with the environment. International Science Group. – Boston : Primedia eLounch, 2022. 194 p. Available at : DOI - 10.46299/ISG.2022.MONO.PSYCHOL.1/ Pp. 39-47.

Дудник Олександр Володимирович,
курсант 4 го курсу
Навчально наукового інституту права та
підготовки фахівців для підрозділів Національної поліції,
Нагорна Олена Олександрівна,
старший лейтенант поліції,
викладач кафедри цивільного права та процесу
Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ

ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ДЕРЖАВНОГО МАЙНА У СФЕРІ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Згідно ст. 141 Господарського Кодексу України до державного майна у сфері господарювання належать цілісні майнові комплекси державних підприємств або їх структурних підрозділів, нерухоме майно, інше окреме індивідуально визначене майно, акції (частки, паї) держави в майні СГ різних форм власності, а також майно, закріплене за державними установами і організаціями з метою здійснення необхідної господарської діяльності, та майно передане в безоплатне користування самоврядним установам і організаціям або в оренду для використання його в господарській діяльності [1].

Управління об'єктами державної власності здійснюють Кабмін і, за його уповноваженням, центральні та місцеві органи виконавчої влади. У випадках, передбачених законом, управління державним майном здійснюють також інші суб'єкти.

З метою забезпечення ефективності управління державним сектором економіки Постановою КМУ від 14.04.2004р. запроваджено Реєстр об'єктів державної власності, які використовуються у сфері господарської діяльності, відповідно до якої впроваджується автоматизована система збирання, обліку, накопичення, оброблення, захисту та надання інформації про державні підприємства, корпоративні права держави, державне майно, передане в оренду, майно, яке не увійшло до статутних фондів господарських товариств, створених у процесі приватизації та корпоратизації [2].

Реєстр формується шляхом створення на єдиних методологічних засадах інформаційних систем у Держкомстаті, Мінекономіки, Фонді держмайна, Мінфіні, Державній комісії з цінних паперів та фондового ринку, у Міністерстві фіскальної служби, інших органах, уповноважених управляти державним майном і корпоративними правами держави. Правовий режим державного майна у сфері господарювання - це сукупність правових норм, які регулюють правове становище державного майна, яке використовується в господарській діяльності.

Особливістю правового режиму майна державних підприємств є те, що в разі прийняття державним органом, уповноваженим управляти державним майном, рішення про реорганізацію чи ліквідацію державного підприємства трудовий колектив має право вимагати передачу майна підприємства в оренду або перетворення його в інше

підприємство, засноване на колективній власності. Таке ж право належить йому і в разі визнання державного підприємства банкрутом за умови прийнятті на себе боргів банкрута і згоди на це кредиторів.

Особливості правового режиму державного майна у сфері господарювання визначаються такими факторами:

- Державна власність на майно. Державне майно є власністю народу України, яке перебуває в управлінні держави. Це означає, що держава має право розпоряджатися державним майном на свій розсуд, але в інтересах суспільства.
- Господарський характер використання майна. Державне майно, яке використовується в господарській діяльності, є товаром, що має економічну цінність. Це означає, що держава, як власник цього майна, має право отримувати від нього прибуток.
- Необхідність забезпечення ефективності використання майна. Держава має забезпечувати ефективне використання державного майна, яке використовується в господарській діяльності. Це означає, що держава повинна створювати умови для того, щоб це майно використовувалося в найкращих інтересах суспільства.

До особливостей правового режиму державного майна слід віднести і порядок передачі його об'єктів у комунальну власність згідно ч. 3, 4, 5, 6 ст. 141 Господарського Кодексу України [1].

Основні умови передачі об'єктів права державної власності в комунальну власність і навпаки передбачені Законом України "Про передачу об'єктів права державної та комунальної власності" [3].

Даний Закон регулює відносини, пов'язані з передачею об'єктів права державної власності в комунальну власність територіальних громад, сіл, селищ, міст або в їх спільну власність, а також об'єктів права комунальної власності в державну.

Така передача здійснюється безоплатно щодо цілісних майнових комплексів підприємств, установ, організацій, їх структурних підрозділів; нерухомого майна (будівлі, споруди, в тому числі об'єкти незавершеного будівництва); іншого окремого індивідуально визначеного майна підприємств; акцій (часток, паїв), що належать державі або суб'єктам права комунальної власності в майні господарських товариств.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. ГОСПОДАРСЬКИЙ КОДЕКС УКРАЇНИ // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, № 18, № 19-20, № 21-22, ст.144. – 2003. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>.
2. П О С Т А Н О В А Про затвердження Положення про Єдиний реєстр об'єктів державної власності // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2004, № 467. – 2004. – URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/467-2004-%D0%BF#Text>.
3. ЗАКОН УКРАЇНИ Про передачу об'єктів права державної та комунальної власності // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1998, № 34, ст.228. – 1998. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/147/98-%D0%B2%D1%80#Text>.

Збаражський Орест Олегович,
ліцеїст наукового ліцею
Державного університету «Житомирська політехніка»
м. Житомира

ЮВЕНАЛЬНА ЮСТИЦІЯ В УКРАЇНІ: ОСОБЛИВОСТІ СТАНОВЛЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Головним обов'язком держави є забезпечення прав і свобод людини, у тому числі неповнолітніх осіб, серед яких право на безпечне дитинство, право на опіку та піклування, виховання з боку батьків, на охорону здоров'я та лікування, відпочинок, доступ до освіти, право на житло, на справедливий судовий розгляд із забезпеченням права на захист на всіх етапах судового процесу.

Під поняттям «**ювенальна юстиція**» розуміємо систему державних та громадських органів, установ та організацій, які відповідно до норм Закону та за допомогою психолого-педагогічних методів здійснюють правосуддя щодо дітей, профілактику та попередження правопорушень дітей та проти дітей. Система ювенальної юстиції в Україні на даний час перебуває в процесі становлення.

Міжнародні стандарти у сфері захисту прав дитини є частиною національного законодавства України в силу статті 9 Конституції України та статті 19 Закону України «Про міжнародні договори України».

Конвенція ООН про права дитини визначає **основні принципи** здійснення правосуддя у справах неповнолітніх:

- принцип участі дитини у вирішенні справи, яка її стосується;
- принцип дотримання інтересів дитини (має однаково ставитись до потреб і інтересів дитини, що потребує правової та соціальної допомоги, судовий розгляд повинен проходити в атмосфері розуміння).
- принцип верховенства права (законності, справедливості, презумпція невинуватості, право на правову допомогу, на доступ до суду та на оскарження судових рішень).

Рада Європи в своїй Стратегії з прав дитини на 2022 - 2027 роки визначила шість пріоритетних напрямків у сфері захисту прав дитини, одним з яких є дружнє до дитини правосуддя для всіх дітей.

Відповідно до Державної соціальної програми «Національний план дій щодо реалізації Конвенції ООН про права дитини» одним із пріоритетних напрямків державної політики є створення системи правосуддя, дружнього до дитини.

Правосуддя, дружнє до дитини, має свої особливості, які є відмінними від підходів, що застосовуються до дорослих людей, які потрапляють у сферу дії правосуддя. Адаптація судових процедур до потреб дітей важлива для запобігання їх повторному травмуванню та повторній віктимізації. Діти повинні розуміти систему правосуддя і довіряти їй, а також впевнено нею користуватися.

Так, **принципами правосуддя, дружнього до дитини** є: доступність; відповідність віку; швидкість; надійність; адаптованість і орієнтованість на потреби дитини;

дотримання права на належну процедуру; право брати участь у розгляді справи; дотримання права на приватне та сімейне життя; право на недоторканність і гідність.

Отримати потрібну інформацію про кримінальне правопорушення від неповнолітньої особи, яка стала жертвою чи свідком злочину, дуже важко. Необхідно створити особливі, психологічно комфортні умови. Подолання стресу, відхилень у поведінці та розладів психіки можливо за допомогою, наприклад, організації роботи з дітьми в «зелених кімнатах».

«**Зелена кімната**» призначена для роботи з дітьми, які постраждали внаслідок кримінального правопорушення чи стали свідками насильства або експлуатації, інших правопорушень, або такими, які підозрюються в скоєнні кримінальних правопорушень, за допомогою спеціальних методик, дружніх до дитини. Основна мета проведення опитування в такій кімнаті – запобігання повторній травматизації психіки дитини в процесі опитування як завдяки спеціальним методикам та психологічно комфортній атмосфері, так і завдяки технічному оснащенню, яке дозволяє коректно вести відеозапис допиту та в подальшому використовувати цей відеозапис для ведення слідства без проведення повторних допитів.

Система роботи в «Зелених кімнатах» враховує вікові та психологічні особливості дітей, котрі перебувають у конфлікті (скоїли проступок або злочин), так тих, що стали жертвами або свідками правопорушення.

Також в багатьох обласних центрах України діє **Барнахус** (в перекладі «Будинок дітей») - це міждисциплінарний спеціалізований центр по роботі з дітьми, які постраждали від насильства або стали свідками подібних кримінальних правопорушень. Там з ними проводиться співбесіда, здійснюється медичний огляд, надається психологічна допомога та необхідні послуги відповідних спеціалістів.

Завданнями Барнахуса є:

- забезпечення дітям і підліткам, які зазнали різних видів жорстокого поводження і кримінальних правопорушень, лікування і підтримки;
- запобігання травматизації дітям внаслідок повторних співбесід, які проводять різні служби в різних місцях;
- створення для проведення слідчих допитів середовища, дружнього до дітей, яке б знижувало рівень занепокоєння дитини.

Модель Барнахус застосовується для покращення психологічного клімату для дітей, які залучені до кримінального процесу в якості потерпілих, свідків чи підозрюваних (обвинувачених).

Також, на сьогодні є потреба у ефективному запровадженні відновного правосуддя, що допоможе в подальшому зменшити кількість правопорушень, скоєних підлітками.

Відновне правосуддя – це керований медіатором (посередником) процес, під час якого правопорушник та потерпілий мають зустріч, проводять обговорення ситуації, що сталася, і приймають рішення щодо її вирішення та відшкодування завданої порушенням шкоди.

Основною метою відновного правосуддя є виведення неповнолітніх із кримінального процесу якомога раніше та ресоціалізація їх у суспільне життя (наприклад, перевиховання неповнолітнього засудженого реалізовується в навчально-виховній роботі, що передбачає загальноосвітнє й професійне навчання).

Також одним з актуальних питань, які є на обговоренні, це необхідність впровадження **спеціалізації суддів** в судах загальної юрисдикції по розгляду справ вказаної категорії. Юстиція, дружна до дітей, не повинна обмежуватися сферою кримінальних проваджень і справ про адміністративні правопорушення. Звертається

увага на вирішенні сімейних спорів з врахуванням інтересів дитини, оскільки питання вразливості дитини при вирішенні сімейних спорів часто межує з правопорушенням (наприклад, домашнє насильство).

Необхідно зазначити, що в Керівних принципах Комітету міністрів Ради Європи щодо правосуддя, дружнього до дитини, наголошується, що всі фахівці, які працюють з дітьми і для дітей (судді, адвокати, прокурори та інші учасники системи юстиції) повинні отримувати необхідну підготовку з питань прав і потреб дітей різних вікових груп, та щодо процедур, які адаптовані до них.

Тобто, актуальною є **підготовка фахівців у галузі ювенальної юстиції**, а саме: ювенальних суддів; прокурорів у справах неповнолітніх; адвокатів з ювенальних справ; працівників кримінальної поліції у справах неповнолітніх; слідчих; соціальних працівників; офіцерів пробації; працівників пенітенціарної системи по роботі з неповнолітніми; координаторів та ведучих програм з відновного правосуддя; психологів, медиків, які безпосередньо працюють із неповнолітніми правопорушниками; вихователів, вчителів, які безпосередньо працюють із дітьми групи ризику, з неповнолітніми, які перебувають у школах соціальної реабілітації.

Можливо звернути увагу на розробленні спеціальної освітньої програми у ВУЗах для спеціалістів, які працюватимуть у галузі ювенальної юстиції; на підготовку навчальної програми для запровадження правової освіти з метою виховання поваги до закону, а також профілактики правопорушень.

Необхідно підтримувати вивчення міжнародного досвіду, практики та законодавства, інформувати громадськість щодо суті ювенальної юстиції, її основних завдань та ефективності діяльності.

Отже, в умовах сьогодення, на ювенальне правосуддя покладено важливі завдання щодо захисту прав та інтересів неповнолітніх, які вчинили правопорушення або постраждали від неправомірних дій з боку інших осіб. Сьогодні в Україні не існує цілісної системи правосуддя щодо дітей у конфлікті з законом. Однак здійснено ряд заходів реалізації міжнародних зобов'язань щодо покращання захисту прав даних дітей, вирішення проблем «молодої групи ризику».

Таким чином, актуальним є впровадження спеціалізації суддів в судах загальної юрисдикції; створення центрів пробації та центрів надання соціальної і психологічної допомоги; створення інституту судового вихователя; впровадження програм відновного правосуддя.

При здійсненні судочинства рекомендувати використання поступового переходу від виконання каральних функцій правосуддя до відновних, реабілітаційних та охоронних, використовувати знання з психології та педагогіки, здійснювати особливий підхід до неповнолітніх під час досудового слідства, надавати перевагу мірам запобіжного заходу, які не пов'язані з перебуванням неповнолітнього під вартою; сприяти соціальній адаптації та реінтеграції неповнолітнього правопорушника.

Необхідно зауважити, що не можна повністю брати «західну» модель ювенальної юстиції за основу і застосовувати її в повній мірі в Україні, через менталітет та непристосованість існуючої правової системи, воєнний час і час повоєнного відновлення, її необхідно адаптувати та удосконалити.

Отже, для впровадження ювенальної юстиції в Україні потрібно провести реформи та привести законодавство у відповідність до розвитку правосуддя щодо неповнолітніх.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Конвенція ООН про права дитини, 1989 р., ст. 32, 34, 36. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021#Text
2. Модель «Барнахус»: Загальна характеристика і впровадження в Україні, Міжвідомча координаційна рада з питань правосуддя щодо неповнолітніх; UNICEF, 2023. 50 с.
3. Керівні принципи Комітету Міністрів Ради Європи щодо судочинства, дружнього дитині. URL: <https://rm.coe.int/16804c2188>
4. Методичні рекомендації щодо опитування дітей, що стали свідками та/або жертвами насильства, а також вчинили насильство. URL: <https://rescentre.org.ua/dytna-svidok/metodychni-rekomendatsii-shchodo-opytuvannia-ditei-iaki-staly-svidkamny-ta-abo-zhertvamynasylstva-a-takozh-vchynily-nasylstvo>.
5. Методичні рекомендації для суддів щодо розгляду кримінальних проваджень стосовно неповнолітніх. Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних і кримінальних справ. (Проект «Реформування системи кримінальної юстиції щодо неповнолітніх в Україні»). К, 2017. 71 с.
6. Основні принципи застосування програм відновного правосуддя в кримінальних справах (Економічна і Соціальна Рада ООН, 24 липня 2002 р.) URL: <http://ipcg.org.ua/upload/bazovi-printsipi-on-ukr.pdf>.
7. Шпак К.О., Грачова О.Ю., Головка О.М. Відновне правосуддя в межах справ щодо неповнолітніх. Право та інноваційне суспільство. 2021. №2 С. 178-186. URL: http://apir.org.ua/wp-content/uploads/2021/12/Shpak_Gracheva_Golovko17.pdf.
8. Савченко Г. В., Маслюк А.М., Фарафонов А.О. Методичні матеріали до тренінгу «Психологічні особливості спілкування з малолітніми / неповнолітніми учасниками судового процесу». Київ: ТОВ «Абріс Прінт», 2020. 40 с.
9. Методичні рекомендації для суддів щодо організації роботи з дітьми за методикою «Зелена кімната». К, 2023. 51 с.
10. Проект «Програма відновлення для неповнолітніх, які є підозрюваними у вчиненні кримінального правопорушення».- 2023. URL: <https://rozbudova.org/pravovyy-azymut/proyekt-programa-vidnovlennya-dlya-nepovnolitnih-yaki-ye-pidozryuvanyu-u-vchynenni-kryminalnogo-pravoporushennya-2/>.
11. Павло Пархоменко, Лариса Гретченко. Дослідження досвіду запровадження спеціалізації суддів у справах сім'ї та дітей. 2024, 20 с., URL: <https://bit.ly/3veqaYi>.
12. Стратегія Ради Європи з прав дитини на 2022 -2027 роки. «Права дитини на практиці: від стабільної реалізації до спільного новаторства» // <https://rm.coe.int/coe-strategy-for-the-rights-uk/1680a774c4>

Кобелянський Ярослав Андрійович

*Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ*

ОСОБЛИВОСТІ РОЗСЛІДУВАННЯ ЗЛОЧИНІВ, ПОВ'ЯЗАНИХ З ЛЕГАЛІЗАЦІЄЮ МАЙНА, ОДЕРЖАНОГО ЗЛОЧИННИМ ШЛЯХОМ

В сучасному світі проблема легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом, стає дедалі більш актуальною та складною для боротьби. Організована злочинність нерідко використовує різні механізми та схеми для приховування походження неправомірно нажитого майна. Розслідування таких злочинів вимагає специфічних підходів та глибокого розуміння юридичних, фінансових та криміналістичних аспектів.

Однією з ключових особливостей розслідування злочинів, пов'язаних з легалізацією майна, є необхідність вдосконалених методів аналізу фінансових потоків та виявлення неправомірно нажитого майна в обширних мережах. Застосування сучасних технологій та міжнародного співробітництва стає важливим елементом в роботі правоохоронних органів у цьому напрямку.

Важливим аспектом є також розробка ефективних правових механізмів та міжнародних угод, спрямованих на протидію легалізації злочинних доходів. Впровадження інноваційних підходів у сфері юстиції та поліції є ключовим елементом успішної боротьби з цим типом злочинності [1].

У даному контексті, вивчення особливостей розслідування злочинів, пов'язаних із легалізацією майна, є необхідним для розбудови ефективних стратегій протидії цьому виду злочинності та забезпечення правової справедливості. Висвітлення цієї теми сприяє формуванню обґрунтованих підходів до проблеми та виявленню шляхів вдосконалення правового регулювання та практики розслідувань.

Злочини, пов'язані з легалізацією майна, одержаного злочинним шляхом, є серйозною загрозою для економіки та безпеки держави. Вони сприяють поширенню злочинності, фінансуванню тероризму та інших суспільно небезпечних дій.

Розслідування таких злочинів має ряд особливостей, які обумовлені їхньою специфікою. По-перше, злочини, пов'язані з легалізацією майна, одержаного злочинним шляхом, часто є складними і вимагають ретельного вивчення фактичних обставин справи. Це пов'язано з тим, що такі злочини зазвичай вчиняються заздалегідь продуманим чином і супроводжуються використанням складних фінансових схем.

По-друге, розслідування цих злочинів часто утруднюється тим, що потерпілий від них не завжди відомий. Це пов'язано з тим, що злочинне майно часто використовується для приховування джерела його походження.

По-третє, розслідування цих злочинів часто вимагає міжнародного співробітництва. Це пов'язано з тим, що злочинне майно може бути переміщене на територію інших держав [2, с.77].

Враховуючи ці особливості, слідчий має розробити ефективну тактику розслідування.

На початковому етапі розслідування слідчий повинен:

- зібрати та вивчити матеріали, які можуть містити інформацію про злочин, зокрема, повідомлення про кримінальне правопорушення, відомості, отримані від органів фінансового моніторингу, а також відомості, отримані в результаті оперативно-розшукової діяльності;
- провести невідкладні слідчі (розшукові) дії, спрямовані на встановлення обставин злочину, зокрема, допити, обшуки, виїмки, експертизи;
- визначити коло осіб, які можуть бути причетні до вчинення злочину.

На наступному етапі розслідування слідчий повинен:

- провести детальне дослідження фактичних обставин справи, зокрема, встановити джерело походження злочинного майна, способи його приховування, схеми його використання;
- встановити потерпілого від злочину, якщо він невідомий;
- застосувати спеціальні криміналістичні методи дослідження, зокрема, експертизи, оперативні закупівлі, аудит.

На завершальному етапі розслідування слідчий повинен:

- зібрати докази, які підтверджують вину підозрюваного у вчиненні злочину;
- сформулювати обвинувальний акт і направити його до суду [3, с.154].

У процесі розслідування злочинів, пов'язаних з легалізацією майна, одержаного злочинним шляхом, слідчий повинен використовувати такі тактичні прийоми, як:

- залучення до розслідування спеціалістів, зокрема, фінансових експертів, аудиторів, фахівців у галузі комп'ютерних технологій;
- проведення міжнародного співробітництва з правоохоронними органами інших держав;
- використання спеціальних криміналістичних методів дослідження.

Важливим елементом розслідування таких злочинів є застосування заходів щодо конфіскації злочинного майна. Це дозволяє запобігти подальшому використанню такого майна для вчинення злочинів, а також відшкодувати збитки, завдані потерпілим.

Отже, розслідування злочинів, пов'язаних з легалізацією майна, одержаного злочинним шляхом, є складним і трудомістким завданням. Однак, завдяки ефективним діям слідчих, такі злочини можуть бути викриті та притягнуті до відповідальності особи, які їх вчинили.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Захаров В.П. Легалізація (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом: теоретико-правовий аспект. URL: <http://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2017/may/2171/vnulpurn201480134.pdf>. (дата звернення 11.01.2024)
2. Скулиш Є.Д. міжнародне співробітництво у сфері протидії транснаціональній організованій злочинній діяльності. Науково-аналітичний бюлетень Нац. центру з питань євроатлантичної інтеграції України. № 1(7). с. 76–79.
3. Баранов Р.О. Формування та реалізація державної політики запобігання та протидії легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом : дис. канд. юрид. наук : 25.00.02. Київ, 2018. 310 с.

Карина МАЛАХОВА,
курсантка ННІ права та підготовки
фахівців для підрозділів НП
Андрій КИСЕЛЬОВ,
доцент кафедри
оперативно-розшукової діяльності,
кандидат юридичних наук, доцент.

*Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ*

МІСЦЕ КРИМІНАЛЬНОГО АНАЛІЗУ В СИСТЕМІ КРИМІНАЛЬНОЇ ЮСТИЦІЇ КРИЗЬ ПРИЗМУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ

Система кримінальної юстиції нашої держави, невід’ємною складовою якої є органи досудового розслідування, беззупинно реформується відповідно до вимог та практик європейських колег та правоохоронних інституцій Сполучених Штатів Америки, модернізуючи підходи та форми своєї діяльності у відповідності з умовами сьогодення, які своїм чином роблять виклик усталеним методикам здійснення досудового розслідування та документування протиправної діяльності, в тому числі в рамках оперативно-розшукових проваджень, вимагаючи впровадження та використання сучасного інструментарію в процесі кримінального провадження, таким потужним та відносно новітнім для вітчизняної правоохоронної системи інструментом сприяння викриттю та притягнення до кримінальної відповідальності винних осіб став кримінальний аналіз та його можливості.

Профільним для наймолодшого правоохоронного інституту нашої держави – Бюро економічної безпеки, став однойменний Закон України «Про Бюро економічної безпеки», який нормативно надав тлумачення визначенню «кримінальний аналіз», відповідно до п.3 ч.1 ст.2 Закону України «Про Бюро економічної безпеки» кримінальний аналіз – це інформаційно-аналітична діяльність, спрямована на встановлення взаємозв’язків між даними про злочинну діяльність та іншими даними, потенційно з ними пов’язаними, їх оцінювання та інтерпретацію, прогнозування розвитку досліджуваних подій з метою їх використання для виявлення, припинення та розслідування кримінальних правопорушень, що посягають на функціонування економіки держави [1]. Важливим для тематики нашого дослідження є те, що кримінальний аналіз законодавцем визначено як вид діяльності, що використовується саме для потреб у розслідування кримінальних правопорушень.

Так, Кисельовим А.О. акцентовано на тому, що під час кримінального аналізу основним завданням кримінального аналітика є проведення аналітичного дослідження доступної йому інформації, створення за результатами такого аналізу аналітичних продуктів, що мають інформативний та рекомендаційний характер і створюють підґрунтя для вирішення оперативних і тактичних завдань під час документування та розслідування кримінальних

правопорушень, або планування превентивних заходів у протидії злочинності [2] та зауважено на необхідності врахування поліцейськими тактичних особливостей під час оперативно-розшукового чи кримінального провадження [3, с. 149-152; 4].

У сучасних умовах неможливо розкрити резонансні, тяжкі та особливо тяжкі кримінальні правопорушення без належної аналітичної розвідувальної роботи в межах оперативно-розшукових та кримінальних проваджень. Якщо норми кримінально-процесуального законодавства визначають принципи кримінального процесу, то на рівні «слідчого» законодавства це питання досі не вирішене [5, с.252]. Аналізуючи зміст Кримінально процесуального кодексу України (далі – КПК) як фундаментального кодифікованого Закону, що унормовує та встановлює порядок здійснення кримінального провадження, можемо відмітити відсутність жодного згадування словесної конструкції «кримінальний аналіз», в тому числі й дотичних визначень.

Так, головною метою кримінального аналізу є вдосконалення механізмів попередження, виявлення, документування та розслідування кримінальних правопорушень, а також налагодження механізмів моніторингу криміногенної ситуації, обміну інформацією на державному, регіональному й міжнародному рівнях стосовно тенденцій та ризиків у цій сфері [6, с.274]. Процес інформатизації всіх сфер життєдіяльності сучасного суспільства, інтеграція масивів інформації у кіберпростір та створення цифрових аналогів таких масивів – це прогресивне досягнення нашої держави, як такої, що попри умови повномасштабної війни, продовжує реалізовувати євроінтеграційну політику.

Завдяки вищезазначеним процесам утворюються раніше недоступні можливості використання масивів інформації, частиною яких є відомості щодо обстановки на вулицях, завдяки розташування камер відеоспостережень в межі міста (система «Безпечне місто»); відслідковування рухів транспортних засобів на певних ділянках доріг, трас, шосе, можливість здійснення аналізу відеозаписів з камер, що розташовані на цих ділянках – як додаткова можливість встановлення транспортних засобів, що є предметом, засобом чи знаряддям вчинення кримінального правопорушення, відшукування осіб, які є причетними до вчинення кримінальних правопорушення та пересуваються на відповідних транспортних засобах; отримання відомостей щодо біометричних даних завдяки сховищам баз даних Державної міграційної служби тощо.

Подальший розвиток кримінального аналізу та його адаптація до особливостей національного законодавства та системи боротьби зі кримінальною протиправністю забезпечить раціональний розподіл ресурсів правоохоронних ресурсів та суттєво вплине на зниження рівня кримінальної протиправності в Україні [7, с.333]. В тому числі, використання інструментарію кримінального аналізу в процесі збору доказів та доказування у кримінальному провадженні.

Узагальнюючи зміст нашого дослідження, зауважимо, що вітчизняні правоохоронні інституції, що належать до системи кримінальної юстиції як такої, в тому числі здійснюючі досудове розслідування кримінальних правопорушень, мають опановувати чи принаймні усвідомлювати можливості кримінального аналізу, з метою його ефективного використання для належного виконання завдань кримінального провадження.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА:

1. Про Бюро економічної безпеки України : Закон України від 28.01.2021 р. № 1150-IX : станом на 1 січ. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1150-20#Text> (дата звернення: 04.01.2024).
2. А.О. Кисельов. Особливості здійснення кримінального аналізу на прикладі складання аналітичного звіту (за матеріалами УКА ГУНП в Дніпропетровській області). Бюлетень з обміну досвідом роботи №228/2021. РВВ ДНДІ. К., 2021, с. 63-67.
3. Kyselov A.O. Combating illegal amber mining: peculiarities of conflict resolution. Naukovyi Visnyk Natsionalnoho Hirnychoho Universytetu, №2. Dnipro: 2019. Pp. 146-152.
4. Kyselov A., Kovalevska O. An investigation of effective police communication. law enforcement roles requiring language skills. Methodological bases of studying the processes of general mental laws in human interaction with the environment. International Science Group. – Boston : Primedia eLounch, 2022. 194 p. Available at : DOI - 10.46299/ISG.2022.MONO.PSYCHOL.1/ Pp. 39-47.
5. Коптєв О., Кисельов А. Проблематика використання результатів кримінального аналізу в досудовому розслідуванні. Актуальні питання та перспективи розвитку кримінального аналізу в правоохоронній системі України : Матеріали міжвідом. науково-практ. конф., м. Київ, 11 серп. 2022 р. Київ. С. 251-253.
6. Луцок Д., Зарубей В. Сучасні засоби кримінального аналізу в умовах воєнного стану. Актуальні питання та перспективи розвитку кримінального аналізу в правоохоронній системі України : Матеріали міжвідом. науково-практ. конф., м. Київ, 11 серп. 2022 р. Київ. С. 274-275
7. Шейда О., Хацуцяк О. Сучасний стан і перспективи розвитку кримінального аналізу в правоохоронній системі України. Актуальні питання та перспективи розвитку кримінального аналізу в правоохоронній системі України : Матеріали міжвідом. науково-практ. конф., м. Київ, 11 серп. 2022 р. Київ. С. 331-333

Морохіна Карина Денисівна,
курсант 4-го курсу ННІ права та
підготовки фахівців для підрозділів
Національної поліції України.

Науковий керівник: Нагорна Олена Олександрівна,
викладач кафедри цивільного права та процесу
старший лейтенант поліції.

*Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ*

ОСОБЛИВОСТІ УКЛАДЕННЯ ГОСПОДАРСЬКОГО ДОГОВОРУ

Задля того, аби один суб'єкт господарювання зобов'язав вчинити певну дію господарського або управлінсько - господарського характер на користь іншого суб'єкта або утриматись від певних дій, а інший суб'єкт має право вимагати від зобов'язаної сторони її обов'язку, тобто задля виникнення господарського зобов'язання, необхідно укласти господарський договір між суб'єктами.[1]

Взагалі, нормативно-правових актах термін «господарський договір» не знайшло своє висвітлення, але можемо зрозуміти, що господарський договір – це домовленість двох або більше суб'єктів господарювання, спрямованих на встановлення, зміну, припинення прав та обов'язків у сфері господарювання.

Як і всі договори, котрі укладаються в різних сферах, господарський договір має власний затверджений порядок укладання та необхідні умови, котрі повинні бути зазначені в ньому.

Звісно, зміст господарського договору в переважній більшості визначають сторони на принципі свободи договору, але процедура його укладання регулюється законом. Укладення договору полягає в процесі погодження сторонами всіх умов, котрі є істотними для його реалізації. Даний договір передбачає надання пропозиції однією стороною та розгляд пропозиції іншою.

Згідно ст. 179 Господарського кодексу України, зміст договору суб'єкти господарювання можуть визначати на основі вільного волевиявлення, примірного або типового договору та договору приєднання. [1]

Також, є певні особливості, на котрі необхідно звернути увагу під час укладання даного виду договору. Перед початком укладання договору необхідно перевірити ділову репутацію контрагента, тобто перевірити дану особу на наявність судових рішень щодо невиконання ним аналогічних договірних зобов'язань, за можливістю перевірити статутні документи. Перевірити повноваження уповноваженої посадової особи іншої сторони на підписання договору.[2]

Слід зазначити, що укладання господарського договору може супроводжуватися певними проблемами та питаннями.

Через зазначення неоднозначності умов, можуть виникати між суб'єктами укладання договору розбіжності в тлумаченні договору через недостатню конкретність та ясність

умов договору. В договорі слід зазначати істотні умови, тобто ті, котрі визнані такими за законом або необхідні для договору такого виду. Згідно ст. 180 Господарського кодексу загальними істотними вимогами є предмет, ціна та строк дії договору.

Також, сторони повинні чітко визначити свої обов'язки та відповідальність у разі невиконання умов договору, адже неясне визначення ризиків та відповідальність за їх реалізацію може спричинити конфлікти між сторонами.

В наш час законодавство постійно зазнає певних змін, тому під час укладання договору слід передбачити можливі зміни в законодавстві та включити в договір положення, котрі дозволять в подальшому адаптувати угоду до нового законодавства.

Тож, з вищевикладеного можна зробити певний висновок, що під час укладання господарського договору слід враховувати багато нюансів. За необхідності, можна залучати відповідних юридичних фахівців, котрі зможуть допомогти визначити потенційні проблеми та розробити договір, котрий буде максимально чітким та відповідатиме зазначеним умовам сторін.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Господарський кодекс України від 16.01.2003. // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2003. – № 18, № 19-20, № 21-22. – Ст.144.
2. Денис Пронь. кКндидат юридичних наук, адвокат практики контрактного права. Укладення господарського договору: проблемні питання. URL: https://jurliga.ligazakon.net/analitics/206592_ukladennya-gospodarskogo-dogovoru-problemn-pitannya (дата звернення : 28.12.2023)

Єлизавета ПАВЛЕНКО,
курсантка ННІ права та підготовки
фахівців для підрозділів НП,
Андрій КИСЕЛЬОВ,
доцент кафедри
оперативно-розшукової діяльності,
кандидат юридичних наук, доцент
*Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ*

КРИМІНАЛЬНИЙ АНАЛІЗ ЯК ЗАСІБ ВИЯВЛЕННЯ КОРУПЦІЙНИХ ЗЛОЧИНІВ

В сучасних умовах корупційні кримінальні правопорушення є особливо небезпечними у контексті воєнного стану, оскільки вони порушують діяльність державних органів та підривають економічну та національну безпеку України. Механізми вчинення таких правопорушень різноманітні і постійно змінюються, залежачи від сфери суспільних відносин, в якій вони відбуваються, таких як фінансово-кредитна, банківська і бюджетна системи, паливно-енергетичний, агропромисловий та оборонно-промисловий комплекси та інші галузі [1, с.31]. Зокрема, корупційна злочинність відрізняється кваліфікованим приховуванням слідів та ознак, і це ускладнює виявлення та розслідування таких правопорушень, що в сучасних умовах становить 60–70% латентної злочинності в цій області.

Останнім часом способи вчинення корупційних кримінальних правопорушень суттєво змінилися через введення воєнного стану та російську окупацію на території України, а також через нові виклики та значні зміни в суспільному житті. Ця форма злочинності набула високого рівня таємності та латентності, що призвело до зростання "професіоналізації" цієї злочинної діяльності. Такі явища мають негативний вплив на органи державного та військового управління, завдаючи шкоди обороноздатності та національній безпеці України. Водночас виявлення таких корупційних правопорушень за допомогою традиційних методів стає надзвичайно ускладненим, що підкреслює важливість використання криміналістичних засобів для їх виявлення та ефективного розслідування.

Значення кримінального аналізу в боротьбі з корупційними злочинами полягає у можливості співробітника (аналітика) правоохоронного органу України ідентифікувати та спостерігати взаємозв'язки між даними щодо злочинів та іншою інформацією, потенційно пов'язаною з ними [2, с.22]. Мета цього процесу - забезпечення своєчасного запобігання злочинам або надання аналітичної підтримки досудового розслідування та проведення оперативно-розшукових заходів.

На практиці кримінальний аналіз допомагає в проведенні окремих слідчих (розшукових) заходів та негласних слідчих (розшукових) дій, визначенні тактики та методики ведення оперативно-розшукових справ, удосконаленні їх з точки зору ефективності. Також аналіз визначає сферу інтересів злочинців і встановлює

психологічні особливості злочинця, а також структуру та роль конкретного організованого злочинного угруповання.

Кисельовим А.О. акцентовано на тому, що під час кримінального аналізу основним завданням кримінального аналітика є проведення аналітичного дослідження доступної йому інформації, створення за результатами такого аналізу аналітичних продуктів, що мають інформативний та рекомендаційний характер і створюють підґрунтя для вирішення оперативних і тактичних завдань під час документування та розслідування кримінальних правопорушень, або планування превентивних заходів у протидії злочинності [3] та зауважено на необхідності врахування поліцейськими тактичних особливостей під час оперативно-розшукового чи кримінального провадження [4, с. 149-152; 5], в тому числі й щодо корупційних злочинів.

Окремою галуззю кримінального аналізу є виявлення злочинів, включаючи корупційні. Наприклад, у структурі Національного антикорупційного бюро України діє Управління аналітики та обробки інформації, яке відповідає за аналітичну підтримку детективів під час досудового розслідування та за виявлення інформації про злочинну діяльність. Детективи цього управління здійснюють аналіз інформації з різних джерел, таких як бази даних, звіти недержавних організацій, дані з приватного сектора, наукові доповіді та інші відкриті джерела.

Для виявлення злочинів, передбачених законом, детективи Національного антикорупційного бюро здійснюють аналіз інформації з різних джерел, таких як бази даних, звіти недержавних організацій, дані з приватного сектора, наукові доповіді, а також матеріали кримінальних проваджень та оперативно-розшукових справ.

Детективи використовують два основні методи для здійснення кримінального аналізу: аналіз даних та аналіз злочинних схем.

У процесі аналізу даних проводиться перевірка внутрішніх документів за базами даних державних органів, використання комерційних баз даних, виконання запитів до фінансової розвідки та правоохоронних органів інших країн. Також досліджується бухгалтерська та фінансова звітність, включаючи податкові декларації, вантажні митні декларації та інші види звітності.

При аналізі злочинних схем виявляється невідповідність обсягу операцій і доходів учасників, нелогічні або не вигідні операції, а також виявляється наявність компрометуючої інформації, такої як кримінальне минуле чи втрата документів.

Для успішного здійснення кримінального аналізу важливу роль відіграє використання програмного забезпечення. Деякі з них включають Analyst's Notebook, Orion Leads, розроблений Orion Scientific Systems, та Watson Powercase, що пропонується компанією Hanalys. Ці програми можуть ідентифікувати злочинні мережі за допомогою асоціативного аналізу [6, с. 232].

Організацією ООН з наркотиків і злочинності розроблено програмне забезпечення goPRS для контролю державних закупівель, а також систему обміну та аналізу даних goTRACE. Ці інструменти сприяють виявленню підозрілих дій і моделей поведінки, зокрема в сфері державних закупівель.

Українським прикладом ефективного аналітичного програмного пакету є YouControl, який надає актуальну інформацію про компанії або фізичних осіб з різних державних реєстрів.

Отож, ефективність кримінального аналізу у виявленні корупційних злочинів полягає у ретельному дослідженні фінансової документації та злочинних схем, спрямованих на легалізацію доходів, отриманих злочинним шляхом. Важливо враховувати, що впровадження системи електронного декларування дозволяє детективам Національного антикорупційного бюро (НАБУ) аналізувати задеклароване майно та фактичний обсяг доходів певних осіб.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ:

1. Корж В. П. Деякі проблеми розслідування корупційних злочинів. Протидія корупції: правове регулювання і практичний досвід : зб. матеріалів міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 3 груд. 2021 р.) МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ, Наук. парк «Наука та безпека». Х. ХНУВС. 2021. С. 30–32.
2. Вознюк А. Корупційні кримінальні правопорушення: концептуальні проблеми в контексті реформування кримінального законодавства України. Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ. №20. 2021. С. 21-32.
3. А.О. Кисельов. Особливості здійснення кримінального аналізу на прикладі складання аналітичного звіту (за матеріалами УКА ГУНП в Дніпропетровській області). Бюлетень з обміну досвідом роботи №228/2021. РВВ ДНДІ. К., 2021, с. 63-67.
4. Kyselov A.O. Combating illegal amber mining: peculiarities of conflict resolution. Naukovyi Visnyk Natsionalnoho Hirnychoho Universytetu, №2. Dnipro: 2019. Pp. 146-152.
5. Kyselov A., Kovalevska O. An investigation of effective police communication. law enforcement roles requiring language skills. Methodological bases of studying the processes of general mental laws in human interaction with the environment. International Science Group. – Boston : Primedia eLounch, 2022. 194 p. Available at : DOI - 10.46299/ISG.2022.MONO.PSYCHOL.1/ Pp. 39-47.
6. Пчеліна О. В. Тактичні операції при розслідуванні злочинів корупційної спрямованості. Дискусійні питання застосування антикорупційного законодавства : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф (м. Дніпро, 15 листоп. 2019 р.). Дніпро, 2019. С. 231–234.

Паньків Дмитро Русланович,
курсант 4-го курсу
Навчально наукового інституту права та
підготовки фахівців для підрозділів Національної поліції.
Науковий керівник: Кисельов Андрій Олександрович,
доцент кафедри оперативно-розшукової діяльності
факультету підготовки фахівців
для підрозділів кримінальної поліції,
кандидат юридичних наук, доцент.
Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ

ГЕОПРОСТОРОВИЙ КРИМІНАЛЬНИЙ АНАЛІЗ

Кримінальний аналіз як важливий інструмент у сфері правопорядку та боротьби зі злочинністю відіграє ключову роль у діяльності Національної поліції України.

Кримінальний аналіз становить собою дії, спрямовані на ідентифікацію і точне визначення взаємозв'язків між відомостями, які стосуються подій злочинного характеру, осіб, пов'язаних з ними та даними, що походять з різних джерел, і в подальшому їх використання слідчими органами, прокуратурою та судами.. Його мета – виявлення та аналіз законодавчих, організаційних і тактичних аспектів злочинів, а також розробка рекомендацій щодо вдосконалення діяльності правоохоронних органів щодо попередження та розкриття злочинів.

Роль кримінального аналізу полягає в наступному:

- Виявлення злочинів: аналітики можуть визначати тенденції злочинності, допомагаючи правоохоронним органам ідентифікувати потенційних злочинців.
- Запобігання злочинності: аналіз може висвітлити слабкі місця в правоохоронних органах і допомогти покращити стратегії запобігання злочинності.
- Ефективність розслідування: Кримінальний аналіз забезпечує доказову базу для розслідування злочинів і розробки ефективних планів дій.

Геопросторовий або географічний аналіз — це набір методів, технік і програм, заснованих на географічному представленні, з метою визначення гарячих точок і географічних моделей.

Геопросторовий аналіз — це підхід до застосування методів статистичного аналізу та різних інформаційних технологій до даних географічного або геопросторового характеру (геопросторових даних). Такий аналіз передбачає використання спеціалізованого програмного забезпечення для геопросторової обробки та представлення, застосування аналітичних методів до наземних чи географічних даних, зокрема з використанням геоінформаційних систем (ГІС) та геоінформатики.

Геопросторовий аналіз здійснює:

- перетворення адрес в географічні координати та координат в адреси;
- створення KML-файлів та завантаження в Google Earth;

- створення шляхів, полігонів, редагування елементів;
- створення графіків, карт гарячих точок та теплових карт;
- географічне передбачення та створення шаблонів.

Отже, геопросторовий аналіз включає збирання, відображення та обробку зображень, використання координат глобальної системи позиціонування (GPS), супутникових фотографій і даних (в реальному часі або за минулі періоди), а також використання зазначених у явному вигляді географічних координат або ідентифікаторів, що застосовуються в географічних моделях.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Власюк О. В. Роль і місце кримінального аналізу у розкритті та розслідуванні злочинів на державному кордоні України: матер. постійно діючого наук.-практ. семінару. Харків, 2011.
2. Махнюк А. В. Теоретичні основи провадження кримінального аналізу у сфері правоохоронної діяльності. Науковий вісник Державної прикордонної служби. 2011.
3. Яніцкі М. Оперативний кримінальний аналіз // Міжнародна організація з міграції. К., 2009. 86 с.

Раковчук Дмитро Олегович,
курсант 4-го курсу ННІ права та підготовки
фахівців для підрозділів Національної поліції України.
Науковий керівник: Нагорна Олена Олександрівна,
викладач кафедри цивільного права та процесу,
старший лейтенант поліції.
Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ

ГОСПОДАРСЬКИЙ ДОГОВІР: ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ТА ПРОЦЕДУРА

Господарські правовідносини за рахунок реалізації принципу диспозитивності укладаються за умови вільного волевиявлення сторін таких правовідносин – суб'єктів господарювання, що в свою чергу такі домовленості, як і більшість інших форм правовідносин віднаходять свій зовнішній, документальний вияв у формі укладеного договору, що породжує певні права та зобов'язання між учасниками господарських правовідносин.

Нормативна визначеність поняття договору визначена у ч.1 ст. 626 Цивільного кодексу України (далі – ЦКУ), відповідно до якого договором є домовленість двох або більше сторін, спрямована на встановлення, зміну або припинення цивільних прав та обов'язків [1]. Частиною 3 статті 179 Господарського кодексу України (далі – ГКУ), встановлено, що укладення господарського договору є обов'язковим для сторін, якщо він заснований на державному замовленні, виконання якого є обов'язком для суб'єкта господарювання у випадках, передбачених законом, або існує пряма вказівка закону щодо обов'язковості укладення договору для певних категорій суб'єктів господарювання чи органів державної влади або органів місцевого самоврядування [2]. Господарські договори регулюють такі важливі аспекти господарської діяльності, як об'єкти договору, ціна, строк виконання, порядок розрахунків, відповідальність сторін тощо.

Тобто, таким чином законодавцем визначено перелік умов, при яких укладення господарського договору – є обов'язковим, а не правом. Відмітимо, що укладення господарського договору – це перш за все запорука забезпечення виконання своїх зобов'язань учасниками господарських правовідносин, а у випадку порушень умов такого договору – можливість реалізації права на захист власних інтересів з метою відшкодування завданих збитків.

Сьогодні, коли у народному господарстві України функціонують суб'єкти господарювання різних форм власності та організаційно правових форм, окремі із них спеціально включають в договір положення, у якому інтереси суб'єкта господарювання, якому направлено проєкт договору, будуть ущемлені з найнесподіванішого боку. Доволі часто в проєктах договорів спеціально зазначається двозначність, розмитість фраз, нечіткість [3, с.404]. Зазвичай, допущенність зазначених методів використовується при укладанні договорів тими суб'єктами господарювання, які не забезпечені належним юридичним

супроводом, наслідком чого стає невиконання або часткове виконання однією стороною такого договору своїх зобов'язань, що в свою чергу завдає як матеріальних, так й у деяких випадках репутаційних збитків тій, чи іншій стороні господарських правовідносин.

Механізм захисту законних прав та інтересів учасників господарських правовідносин полягає у можливості відшкодування збитків, завданих господарським правопорушенням. Наявність господарського договору – це підстава для встановлення наявності існування господарських правовідносин в цілому, для подальшої реалізації механізму захисту прав та інтересів, у випадку їх порушення. Аналіз положень Господарського кодексу дає підстави стверджувати, що законодавець не сформулював самі терміни «неустойка», «штраф», «пеня», що може призвести до ускладнень їх застосування в господарському обігу. Натомість Цивільний кодекс України визначає ці поняття [4, с.519].

З переходом до ринкової економіки сфера застосування договірної регулювання відносин значно розширилась, з'явилась значна кількість нормативно-правових актів, що встановлювали порядок укладення, зміни, припинення господарських договорів, межі відповідальності за порушення, невиконання або неналежне виконання господарських зобов'язань [5, с.115].

Господарський договір – це можливість реалізації суб'єктами господарювання повноцінного здійснення своєї діяльності, за умови укладення якого він може отримувати необхідні ресурси, реалізовувати свою продукцію чи послуги.

Господарські договори є ключовим елементом регулювання господарських відносин. Вони впливають на господарські правовідносини у всіх аспектах, сприяючи їхньому розвитку та вдосконаленню. Господарські договори є важливим інструментом регулювання господарських відносин. Вони сприяють економічному розвитку, забезпечують стабільність і передбачуваність господарської діяльності, а головне – забезпечують можливість реалізації наявних механізмів правового впливу до тих учасників господарських правовідносин, які порушили визначені договором зобов'язання, наслідком чого до таких суб'єктів господарювання можуть бути застосовані відповідні санкції, які є похідними в процесі притягнення до господарської відповідальності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Цивільний кодекс України : Кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV : станом на 1 січ. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення: 10.01.2024).
2. Господарський кодекс України : Кодекс України від 16.01.2003 р. № 436-IV : станом на 1 січ. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text> (дата звернення: 10.01.2024).
3. Нагорна О.О., Журавель В.В. Проблемні аспекти господарського договору та його юридична природа / О.О. Нагорна, В.В. Журавель // Міжнародна та національна безпека: теоретичні і прикладні аспекти : матеріали IV Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Дніпро, 13 березня 2020 р.). - Дніпро : ДДУВС, 2020. – С. 404-405
4. Дубинець В.К. Відповідальність за господарськими договорами: поняття та особливості / В.К. Дубинець, О.О. Нагорна // Сучасні тенденції розвитку приватно-правових відносин в умовах євроінтеграційних процесів: матеріали Всеукр. наук-практ. конф. (м. Дніпро, 23 листоп. 2022 р.). – Дніпро: ДДУВС, 2022. – С. 518-520
5. Поняття господарського договору: доктринальний аспект / В. М. Малишко, Є. В. Бородин // Юридичний вісник. Повітряне і космічне право. - 2014. - № 2. - С. 115-118.

Савенко Ганна Богданівна,
курсант 4-го курсу

*Навчально наукового інституту права та
підготовки фахівців для підрозділів Національної поліції.*

*Науковий керівник: **Нагорна Олена Олександрівна,**
викладач кафедри цивільного права та процесу,
старший лейтенант поліції.*

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА ПРО БАНКРУТСТВО

Відповідальність за порушення законодавства про банкрутство може бути різною і залежить від конкретних обставин та дій суб'єкта. Зазвичай вона може бути цивільною, кримінальною чи адміністративною.

До адміністративних правопорушень у сфері банкрутства відносяться такі дії:

- невиконання вимог органу банкрутства щодо надання інформації, документів або виконання інших обов'язків, встановлених законодавством про банкрутство;
- порушення порядку проведення зборів кредиторів;
- порушення порядку проведення конкурсних торгів;
- порушення порядку здійснення розрахунків з кредиторами;
- невиконання рішень суду у справі про банкрутство.

Адміністративна відповідальність передбачена статтями 135-139 Кодексу України про адміністративні правопорушення. До адміністративної відповідальності можуть бути притягнуті керівники боржника, його учасники (засновники), арбітражні керуючі та інші особи, які порушили законодавство про банкрутство [1].

Види адміністративної відповідальності

* Неподання або несвоєчасне подання до господарського суду заяви про відкриття провадження у справі про банкрутство. Штраф для керівника боржника - від 100 до 200 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян (від 1700 до 3400 гривень), для інших осіб, винних у порушенні, - від 50 до 100 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян (від 850 до 1700 гривень).

* Невжиття заходів щодо погашення заборгованості перед кредиторами. Штраф для керівника боржника - від 200 до 300 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян (від 3400 до 5100 гривень), для інших осіб, винних у порушенні, - від 100 до 200 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян (від 1700 до 3400 гривень).

* Зловживання повноваженнями арбітражного керуючого. Штраф для арбітражного керуючого - від 300 до 500 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян (від 5100 до 8500 гривень), дискваліфікація арбітражного керуючого на строк від одного до трьох років.

Цивільна відповідальність передбачена статтями 328-330 Господарського кодексу України та статтями 59-61 Кодексу України з процедур банкрутства. Цивільна відповідальність може настати у вигляді відшкодування збитків, завданих кредиторам, або у вигляді повернення майна, переданого боржником безвідплатно третім особам [2].

Види цивільної відповідальності

* Відшкодування збитків, завданих кредиторам. Боржник або інші особи, які вчинили порушення законодавства про банкрутство, зобов'язані відшкодувати збитки, завдані кредиторам. Збитки можуть бути завдані кредиторам у вигляді:

- * нестачі майна, яке могло бути використано для погашення їхніх вимог;
- * витрат, пов'язаних з провадженням у справі про банкрутство;
- * інших витрат, пов'язаних з порушенням законодавства про банкрутство.

* Повернення майна, переданого боржником безвідплатно третім особам. Якщо боржник безвідплатно передав майно третім особам у період, коли він був неспроможним виконати свої зобов'язання перед кредиторами, це майно може бути повернуто кредиторам.

До кримінальних правопорушень у сфері банкрутства відносяться такі дії:

- фіктивне банкрутство;
- приховування банкрутства;
- умисне доведення до банкрутства.

Кримінальна відповідальність передбачена статтями 219-221 Кримінального кодексу України. До кримінальної відповідальності можуть бути притягнуті керівники боржника, його учасники (засновники), кредитори та інші особи, які умисно вчинили порушення законодавства про банкрутство [3].

Види кримінальної відповідальності

* Приховування банкрутства. Це умисне приховування стійкої фінансової неспроможності суб'єктом господарювання. Штраф у розмірі від 300 до 500 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або позбавлення волі на строк до трьох років, з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

* Створення штучного вигляду платоспроможності. Це умисне створення штучного вигляду платоспроможності суб'єктом господарювання. Штраф у розмірі від 500 до 1000 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або позбавлення волі на строк до п'яти років, з позбавленням права обіймати посаду на 3 роки.

Крім того, в Україні передбачена відповідальність за порушення законодавства про банкрутство у вигляді дисциплінарного стягнення, яке може бути накладено на посадових осіб органів банкрутства.

До дисциплінарних стягнень відносяться такі дії:

- зауваження;
- догана;
- звільнення з посади.

Порушення законодавства про банкрутство може також вплинути на репутацію та довіру до особи або компанії в бізнес-середовищі. Відповідно до юрисдикції та конкретних обставин справи, можуть застосовуватися різні види відповідальності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Кодекс України про адміністративні правопорушення // Відомості Верховної Ради Української РСР (ВВР) 1984, додаток до № 51, ст.1122. – 1984. – URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>.

2. ЦИВІЛЬНИЙ КОДЕКС УКРАЇНИ // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, №№ 40-44, ст.356. – 2003. – URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>.

3. Кримінальний кодекс України // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2001, № 25-26, ст.131. – 2001. – URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>.

Сизько Владислав Андрійович,
здобувач вищої освіти,
курсант н.г. ДР-042,
Кисельов Андрій Олександрович,
доцент кафедри оперативно-розшукової діяльності
факультету підготовки фахівців для
підрозділів кримінальної поліції,
кандидат юридичних наук, доцент.
*Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ*

КРИМІНАЛЬНИЙ АНАЛІЗ ЯК ЗАСІБ ВИЯВЛЕННЯ КОРУПЦІЙНИХ ЗЛОЧИНІВ

Значення кримінального аналізу у протидії корупційним злочинам полягає в здатності працівника (аналітика) правоохоронного органу України ідентифікувати та встановлювати взаємозв'язки між даними про злочини та іншими відомостями, що потенційно пов'язані зі злочинами. Мета полягає в забезпеченні вчасного виявлення загрози вчинення злочину або аналітичної підтримки досудового розслідування та виконання оперативно-розшукових заходів.

На практиці, кримінальний аналіз служить для підтримки проведення окремих слідчих (розшукових) або негласних слідчих (розшукових) дій, а також для визначення тактики та методики оперативно-розшукових справ та досудового розслідування з метою їх удосконалення. Він визначає сферу інтересів злочинців, встановлює психологічні особливості злочинця та структуру та роль конкретного організованого злочинного угруповання.

Одним з основних аспектів кримінального аналізу є виявлення різновидів злочинів, включаючи ті, що мають корупційний характер. Наприклад, в межах структури Національного антикорупційного бюро України (НАБУ) функціонує Управління аналітики та обробки інформації, відповідальне не лише за аналітичну підтримку детективів під час досудового розслідування, але й за виявлення інформації про злочинні події. У даному відділі працюють детективи, які здійснюють заходи зі збору даних, їх обробки та аналізу для визначення ознак кримінальних порушень, які підпадають під юрисдикцію НАБУ.

Наприклад, з метою виявлення злочинів, передбачених статтями 191, 206-2, 209, 210, 211, 354 (щодо працівників юридичних осіб публічного права), 364, 366, 368, 368-2, 369, 369-2, 410 Кримінального кодексу України, детективи НАБУ проводять аналіз інформації з різних джерел.

Джерелами для кримінального аналізу можуть стати різноманітні інформаційні ресурси, такі як бази даних, звіти громадських організацій, дані з приватного сектора, наукові звіти та інші доступні джерела, включаючи журнали, документацію (рішення, заяви, загальні доповіді, бюлетені, протоколи засідань та інші довідкові матеріали) підприємств, установ, організацій, а також матеріали кримінальних проваджень та

операційно-розшукових справ. Здобуті дані можуть включати аналіз фінансових операцій та інформацію з основних державних реєстрів та баз даних, таких як Єдиний державний реєстр податкових накладних, АС «Є Казна», Реєстр суб'єктів ЗЕД і інші, що дозволяє виявляти схеми легалізації.

Корупційні порушення кримінального характеру є найбільш поширеними формами предикатного злочину, визначеного у статті 209 Кримінального кодексу України. Таким чином, аналіз фінансових операцій окремих суб'єктів господарської діяльності, здійснений детективами (аналітиками) правоохоронних органів, може встановити склад корупційних злочинів. Цей процес відомий як "рух від зворотного", коли детектив (аналітик), через збір, обробку та аналіз інформації про фінансові операції чи підозрілу діяльність конкретного суб'єкта господарювання, може виявити факт легалізації (відмивання) доходів, отриманих злочинним шляхом (ст. 209 КК України), а також встановити потенційний факт привласнення, розтрати майна чи заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем (ст. 191 КК України) або отримання неправомірної вигоди службовою особою (ст. 368 КК України) і т. д.

Відмінність фінансового моніторингу (аналізу) від кримінального аналізу полягає в тому, що детектив Управління аналітики та обробки інформації НАБУ самостійно проводить пошук чи перевірку інформації, отриманої в результаті оперативно-розшукових заходів, стосовно незаконних дій окремих осіб чи груп. Зазвичай у таких випадках діяльність детектива регулюється Законом України "Про оперативно-розшукову діяльність" або Кримінальним процесуальним кодексом України, якщо відповідні відомості внесені до Єдиного реєстру досудових розслідувань.

Натомість, фінансовий моніторинг виконується відповідно до Закону України "Про запобігання та протидію легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення". Сутність цього процесу полягає в реалізації Державним фінансовим моніторингом України заходів, спрямованих на збір, обробку та аналіз інформації, наданої суб'єктами первинного і державного фінансового моніторингу, іншими державними органами, відповідними установами іноземних країн та іншою інформацією, яка може мати відношення до підозрілих випадків легалізації (відмивання) доходів, отриманих злочинним шляхом та інших супутніх питань.

Єдина допомога, яку Держфінмоніторинг України може надати правоохоронним органам, полягає в предоставленні узагальнених матеріалів, які можуть служити підґрунтям для проведення оперативно-розшукової діяльності (відповідно до ст. 6 Закону України "Про оперативно-розшукову діяльність"). Проте подальше включення Держфінмоніторингу України у фінансовий аналіз матеріалів кримінального слідства чи операційно-розшукових справ є неможливим. Це призводить до обмеження можливостей української правоохоронної системи у повному використанні інтелектуального та інформаційного потенціалу Держфінмоніторингу України. В діючій структурі НАБУ існує окремий аналітичний підрозділ, який включає детективів з відповідними повноваженнями, забезпеченими Законом України "Про оперативно-розшукову діяльність" та Кримінальним процесуальним кодексом України, проте використовує інший, аналітичний підхід у здійсненні своїх функціональних обов'язків у боротьбі з корупційною злочинністю.

Вони спеціалізуються на виявленні корупційних схем та формуванні матеріалів, які можуть послужити основою для подальших розслідувань. Для цього вони мають

привілейований доступ до закритих баз даних та проводять аналіз інформації з відкритих джерел, включаючи соціальні мережі.

Основними методами здійснення кримінального аналізу детективів є аналіз даних та розгляд злочинних схем.

Під час аналізу даних проводиться перевірка внутрішніх документів в базах даних державних органів, використовуються комерційні бази даних, робляться запити до підрозділів фінансової розвідки та правоохоронних органів інших країн. Також проводиться дослідження бухгалтерської, фінансової та податкової звітності, включаючи податкові декларації, вантажні митні декларації та інші види звітності.

Ще однією програмою, розробленою тим же управлінням ООН, є система goTRACЕ для обміну та аналізу даних. Ця система сприяє безпечному та оперативному порівнянню конфіденційних даних, збережених у різних базах даних однієї чи кількох установ, та виявленню їх відповідності [2, с. 142]. Внутрішнім прикладом ефективного аналітичного програмного пакету є YouControl, що забезпечує доступ до актуальної інформації про компанії або фізичних осіб-підприємців з понад 30 державних реєстрів.

Ефективність кримінального аналізу виявлення корупційних злочинів проявляється у вивченні фінансових документів та злочинних схем легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом. Запровадження системи е-декларування дозволяє детективам НАБУ аналізувати задеклароване майно та реальний обсяг доходів певних осіб, сприяючи успішному розслідуванню кримінальних проваджень за фактом вчинення злочинів, передбачених ст. ст. 366-1, 368-2 Кримінального кодексу України.

Вважаємо, що потрібна подальша правова доробка у плані забезпечення доступу детективів НАБУ до міжнародних баз даних. Це спростить виявлення та розслідування схем легалізації доходів, отриманих через корупційні злочини. Наприклад, Меморандум про взаєморозуміння між НАБУ та Федеральним бюро розслідувань США (відділ по боротьбі з міжнародною корупцією) та Угода між Україною та Європолом щодо оперативного співробітництва (де НАБУ визначається як суб'єкт прямого звернення) дають детективам можливість отримувати інформацію про грошові потоки, пов'язані з міжнародним відмиванням коштів, хабарництвом та корупцією високопосадовців України. Це розширює можливості Управління аналітики та обробки інформації НАБУ у виявленні корупційних злочинів через проведення кримінального аналізу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Вільямс Ф. Мережі і мережні війни: майбутнє терору, злочинності та бойових дій/ пер. з англ. А. Іщенко; за ред. Дж. Арквіллі, Д. Ронфельдта. Київ: Києво Могил. акад., 2015. 352 с.

1. Міжнародні та національні правові положення системи захисту засобів фінансової допомоги Європейського Союзу та іноземних донорів в Україні: зб. норм. прав. актів/упоряд.: І. Кржечковськіс, В. В. Тацієнко, С. С. Чернявський та ін.; за ред. В. В. Чернея. Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2016. 260 с.

УДК 347.91/95

Скуміна Х.П.,
студентка IV курсу.
Науковий керівник: Керноз Н.Є.,
ст. викладач кафедри публічного та приватного права.
Національний університет «Чернігівська політехніка»
(м. Чернігів, Україна)

ЗАОЧНИЙ РОЗГЛЯД СПРАВ ТА ПИСЬМОВЕ ПРОВАДЖЕННЯ: ПРОБЛЕМНІСТЬ

Заочний розгляд справи широко використовується у цивільному судочинстві як заочне провадження, що покликане підвищувати ефективність судочинства при дотриманні сторонами процесуальних обов'язків та недопущення затягування розгляду цивільної справи. Щодо правового врегулювання цього провадження в главі 11 «Заочний розгляд справи» розділу III Цивільного процесуального кодексу (далі – ЦПК) України[1] та інших його статтях існують певні неузгодженості, колізії, що необхідно усунути.

Проблема відсутності визначення поняття заочного розгляду справи досліджувалась багатьма авторами й її актуальність залишається на сьогоднішній день, адже в ЦПК України визначення даного поняття відсутнє. Натомість, Керноз Н. Є. та Кот В.В., проаналізувавши думку інших науковців, узагальнили різні визначення заочного розгляду справи в цивільному судочинстві, зокрема: «...1) І. М. Євхутич надає визначення заочного розгляду справи як форма судового розгляду цивільної справи за відсутності відповідача, який не з'явився до суду без поважних причин, з наданням йому права звернутися із заявою про перегляд рішення у справі судом, який його ухвалив». Але, на слухну думку авторів: «дане визначення є неповним, оскільки не відображає всю суть заочного розгляду справи та його обов'язкові процесуальні умови, передбачені ст. 280 ЦПК України»; 2) Погорелова К. В. та Татаренко Г. В. надають визначення заочного розгляду справи як специфічна процедура розгляду цивільної справи та її вирішення у відсутності відповідача, якого було належним чином повідомлено про дату, час і місце судового розгляду, який не сповістив про причини своєї відсутності або зазначені причини визнані судом неповними, та якщо позивач не заперечує проти такого вирішення справи» [2, с. 64-65], яке більш повно відображає суть заочного розгляду з чим не можна не погодитись.

При цьому необхідно зауважити, що відсутність визначення поняття не є єдиною прогалиною досліджуваної теми. Аналізуючи порівняльно-правовий аналіз стану нормативного врегулювання заочного розгляду справи як специфічного підвиду позовного провадження у цивільному судочинстві не можна не погодитися з точкою зору Керноз Н. Є. та Кот В.В.: «...є необхідність у відмежуванні понять «заочний розгляд справи», «загальне позовне провадження», «спрошене позовне провадження» для їх правильного правозастосування... й у зміні назви глави 11 «Заочний розгляд справи» розділу III ЦПК України на «Розгляд справ у порядку заочного провадження», яка на

думку авторів більш правильно відображала б його як специфічний підвид саме позовного провадження в цивільному судочинстві».

Оскільки письмове провадження є новелою цивільного судочинства з 15.12.2017 року, то більш детально це питання врегульовано Кодексом адміністративного судочинства (далі – КАС) України. Досліджуючи положення ст.ст. 205, 231, 235, 243, 250, 253, 256, 311, 325, 340, 345, 359 КАС України [4] щодо письмового провадження можна дійти до висновку, що дані норми не врегульовані так в ЦПК України. Тому, логічним є вирішення питання буде доповнити ЦПК України нормам аналогічними до КАС України, зокрема щодо: «1) судового розгляду у випадку, якщо всі учасники справи не з'явилися у судові засідання – пропонується доповнення ч. 10 ст. 223 ЦПК і викладення у редакції аналогічній до ч. 9 ст. 205 КАС; 2) зауваження щодо технічного запису і протоколу судового засідання – пропонується ч. 2 ст. 249 ЦПК викласти у редакції аналогічній до ч. 2 ст. 231 КАС; 3) зауваження до протоколу вчинення окремої процесуальної дії – пропонується ч. 5 ст. 250 ЦПК викласти у редакції аналогічній до ч.2 ст. 235 КАС; 4) складання судового рішення у порядку письмового провадження – пропонується доповнити ч. 9 ст. 259 ЦПК та викласти у редакції аналогічній до ч. 4 ст. 243 КАС; 5) щодо проголошення судового рішення у порядку письмового провадження – пропонується ч.ч. 4-5 ст. 268 ЦПК викласти у редакції аналогічній до ч.ч. 4-5 ст. 250 КАС; 6) щодо виправлення описок і очевидних арифметичних помилок у судовому рішенні – пропонується ч. 2 ст. 269 ЦПК викласти у редакції аналогічній до ч. 2 ст. 253 КАС; 7) набрання ухвалою законної сили – пропонується ч. 2 ст. 261 ЦПК викласти у редакції аналогічній до ч. 2 ст. 256 КАС; 8) щодо апеляційного розгляду справи в порядку письмового провадження за наявними у справі матеріалами – пропонується доповнити статтею 368¹ ЦПК у редакції аналогічній до ст. 311 КАС; 9) щодо набрання ухвалою законної сили – пропонується ст. 384 ЦПК викласти у редакції аналогічній до ст. 325 КАС; 10) щодо підготовки справи до касаційного розгляду – пропонується ст. 399 ЦПК викласти у редакції аналогічній до ст. 340 КАС; 11) щодо касаційного розгляду справи в порядку письмового провадження за наявними у справі матеріалами – пропонується доповнити ст. 405¹ ЦПК у редакції аналогічній до ст. 345 КАС; 12) щодо набрання судовими рішеннями суду касаційної інстанції законної сили – пропонується ст. 419 ЦПК викласти у редакції, аналогічній до ст. 359 КАС» [3, с. 169-170].

Отже, дослідження відносно відмежування «письмового провадження» за ЦПК України та КАС України від «заочного розгляду справ» як суміжних понять існує неузгодженість щодо їх правового регулювання. Тому, з метою усунення прогалин запропонований шлях уніфікації законодавчого врегулювання правових норм, які стосуються письмового провадження в судах, через те, що в ЦПК України законодавець практично не звертає увагу на «письмове провадження» при вирішенні різних питань, що є виходом з кризи правозастосування.

Статистичні показники заочного розгляду справ, зокрема: Зарічним районним судом м. Суми за 1 півріччя 2018 р. винесено 295 заочних рішень, а за 1 півріччя 2019 р. – 371 рішення, що на 20,1% справ більше ніж в попередньому періоді; заяв про скасування заочного рішення за 1 півріччя 2018 р. задоволено 13, а у 1 півріччі 2019 р.- 8 [5].

У 2022 році місцевими судами розглянуто 101,8 тис. справ з ухваленням заочних рішень [6].

Отже, з аналізу статистичних даних можна зробити висновок, що ухвалення заочних рішень становить чималий відсоток, який зростає. При цьому пасивна поведінка відповідача викликана або через своє небажання брати участь у даному процесі, що й веде за собою саме затягування судового розгляду, або неналежне його повідомлення про час розгляду.

Правові висновки Верховного Суду у постанові Першої судової палати Касаційного цивільного суду від 08.02.2022 року у справі № 179/1354/13-ц, відносно перегляду заочного рішення за заявою третіх осіб у заочному провадженні наступні:

«Згідно з вимогами ч. 1 ст. 284 ЦПК України заочне рішення може бути переглянуте судом, що його ухвалив, за письмовою заявою відповідача. Тобто персоніфікованим суб'єктом подання заяви про перегляд заочного рішення є виключно відповідач, а не інші особи, які беруть участь у справі. Оскільки заявник є третьою особою, то він має право оскаржувати заочне рішення суду в загальному порядку.

Суд першої інстанції не взяв це до уваги та передчасно відкрив провадження за заявою третьої особи про перегляд заочного рішення. Апеляційний суд на вказане порушення норм процесуального права уваги не звернув, хоча відповідні доводи скарги були. Банк у касаційній скарзі, крім іншого, спирався на те, що ухвала суду першої інстанції про розгляд заяви третьої особи про перегляд заочного рішення є незаконною.

Отже, доводи касаційної скарги дають підстави для висновку, що відповідні ухвали й рішення районного суду та постанову апеляційного суду ухвалено з порушенням норм процесуального права» [7].

Висновки. У ЦПК України існує законодавча невизначеність, зокрема щодо необхідності відмежування понять «заочний розгляд справи» й «письмове провадження» як суміжних для правильного правозастосування й потреби уніфікації правового врегулювання щодо письмового провадження таким чином як це детально виписано в КАС України.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Цивільний процесуальний кодекс України від № 1618-IV. Дата оновлення: 31.12.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text> (дата звернення: 16.01.2023)
2. Кот. В. В., Керноз Н.Є. Процедури заочного розгляду (in absentia) в національному судочинстві. Економіко-правова політика України у контексті негативного впливу війни. Збірник – Чернівці: Чернігівський інститут ім. Героїв Крут ПрАТ «ВНЗ «МАУП», 2022. С. 64-69
3. Керноз Н. Є., Кот В.В. Заочний розгляд справи та письмове провадження: порівняльно-правовий аналіз. Юридичний науковий електронний журнал. № 5. 2022. С.167-171.
4. Кодекс адміністративного судочинства України від № 2747-IV. Дата оновлення: 31.12.23. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text> (дата звернення 17.01.2024)
5. Заочний розгляд справи. URL: <https://zr.su.court.gov.ua/sud1805/gromadyanam/lektorii/zaochne> (дата звернення 24.12.2023).
6. Аналітичний огляд стану здійснення цивільного судочинства у 2022 році. Верховний Суд.
7. Постанова Верховного Суду від 08.02.2022. № 179/1354/13-ц (провадження № 61-21132св21). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/108959778> (дата звернення 25.12.2023).

**Сорокін Роман Олександрович,
Таймасханов Халід Сайд-Магомедович,**
здобувачі вищої освіти 3 курсу
спеціальність 262 «Правоохоронна діяльність»
факультету підготовки фахівців для
підрозділів кримінальної поліції
Науковий керівник : **Чорна Аліна Геннадіївна,**
старший викладач кафедри
кримінального права та кримінології,
капітан поліції.
Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ

ВЗАЄМОДІЯ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ КВАЛІФІКАЦІЇ ТА МІЖНАРОДНОГО ПРАВА У СФЕРІ БОРОТЬБИ ІЗ ЗЛОЧИННІСТЮ

Сучасне світове співтовариство стикається з ростом транснаціональних злочинів, що вимагає вдосконалення та ефективного впровадження засобів для їх запобігання та припинення. У цьому контексті важливо розглядати взаємодію кримінально-правової кваліфікації та міжнародного права, як ключовий елемент у сфері боротьби з злочинністю.

Кримінально-правова кваліфікація, що визначає характер та ступінь суспільної небезпеки правопорушень, є основою для правового регулювання у кожній країні [1, с.12]. Однак, у зв'язку з глобалізацією та зростанням транскордонної злочинності, важливо забезпечити взаємну відповідність національних кримінально-правових систем. Міжнародне право, в цьому випадку, виступає як мостик між різними юрисдикціями, забезпечуючи співпрацю та обмін інформацією для успішної розкритості та карантинування злочинів.

Здійсненню кримінально-правової кваліфікації має передувати встановлення фактичних обставин вчиненого особою діяння, після чого і має (може) здійснюватись власне його кримінально-правова оцінка, тобто встановлення фактичних обставин не є складовою частиною механізму кримінально-правової кваліфікації, а передує йому.

Завданням і метою кримінально-правової кваліфікації є кримінально-правова оцінка діяння, вчинення якого інкримінується особі, встановлення наявності якого є підставою застосування якогось із заходів кримінально-правового характеру до особи, яка його вчинила, в тому числі діяння, відомості про яке як про кримінальне правопорушення внесені до ЄРДР, в аспекті визнання його як такого, що є (не є) підставою кримінальної відпо-відальності, тобто як такого, що містить (не містить) складу злочину, передбаченого статтею (частиною статті) Особливої частини КК, та чи є (не є) таке діяння суспільно небезпечним у разі встановлення наявності у ньому складу злочину [2, с.8].

Метою і завданням кримінально-правової кваліфікації також є встановлення наявності/відсутності події злочину — складу кримінального правопорушення (складу злочину) в діянні особи та визнання такого діяння суспільно небезпечним.

Один із прикладів взаємодії полягає у використанні міжнародних конвенцій та угод у боротьбі з тероризмом. Норми кримінально-правової кваліфікації, що стосуються терористичних дій, узгоджуються на міжнародному рівні, створюючи загальні стандарти для криміналізації та покарання терористичних злочинів. Така уніфікація дозволяє ефективно координувати дії держав у розслідуванні, екстрадиції та судочинстві щодо осіб, звинувачених у терористичних актах.

Інший аспект взаємодії полягає в участі країн у міжнародних трибуналах та судових органах для розгляду випадків тяжких злочинів. Кримінально-правова кваліфікація узгоджується з міжнародними стандартами, а особи, які порушили правила, притягуються до відповідальності перед міжнародним співтовариством. Це зроблено з метою запобігання безкарності та забезпечення справедливого судочинства [3, с.366].

Завдяки сучасним технологіям та миттєвому обміну інформацією, міжнародне співробітництво у боротьбі з кіберзлочинністю стає все важливішим. Кримінально-правова кваліфікація кіберзлочинів швидко адаптується до нових викликів, а міжнародне право забезпечує обмін даними та експертами для швидкого реагування на кіберзагрози.

У вирішенні проблем транснаціональної злочинності важливо зберігати баланс між національними і міжнародними інтересами. Взаємодія кримінально-правової кваліфікації та міжнародного права стає ключовим фактором у забезпеченні безпеки глобального суспільства та відповідальності перед порушеннями правопорядку.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ:

1. Політика в сфері боротьби зі злочинністю: взаємозв'язок кримінальноправової та кримінально-процесуальної підсистем : монографія. М. О. Красій. Калуш. Петраш К.Т. 2020. 153 с.
2. Навроцький В. О. Основи кримінально-правової кваліфікації : навч. по В. О. Навроцький. К. Юрінком Інтер. 2009. С. 6—12
3. Митрофанов І. І. Взаємозв'язок доктрини кримінально-правового вчення про механізм реалізації кримінальної відповідальності. Наука кримінального права в системі міждисциплінарних зв'язків: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Харків, 9-10 жовтня 2014 р.). Харків. 2014. С. 365-369.

Шрамко Денис Максимович,
*курсант 4-го курсу ННІ права та підготовки фахівців
для підрозділів Національної поліції України,*
Кисельов Андрій Олександрович,
*доцент кафедри оперативно-розшукової діяльності,
кандидат юридичних наук, доцент.*
*Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ*

РОЛЬ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПОКРАЩЕННІ КРИМІНАЛЬНОГО АНАЛІЗУ

Забезпечення суспільства безпекою та правопорядком у світі, де злочинність стає більш складною та винахідливою, вимагає високотехнологічних рішень та стратегій. Інформаційні технології не лише дозволяють ефективно виявляти та протидіяти новим формам злочинності, але й революціонізують сам процес кримінального аналізу, роблячи його більш точним, оперативним та гнучким.

Інформаційні технології – нова категорія криміналістики, що претендує на належне місце в її структурі. Використання технологічного підходу можливе не лише в криміналістичній техніці, а й у криміналістичній тактиці і методиці (технології провадження окремих слідчих дій, слідчі або криміналістичні технології) [1].

Зловмисники у своїх злочинних цілях дедалі частіше залучають інформаційно-телекомунікаційні технології. Інформацію про особу злочинця та загалом про кримінальні правопорушення найчастіше можна знайти у відкритому доступі в мережі «Інтернет». Але пошук інформації з відкритих джерел не такий простий, як може здатися, для цього необхідне володіння певними навичками та знаннями, де шукати та що шукати. Цю діяльність прийнято називати «OSINT».

Термін «OSINT» був придуманий і введений в обіг військовими США наприкінці 1980-х років у зв'язку з реформуванням розвідувальної служби та появою нових інформаційних вимог. У 1996 р. Комісія Американського розвідувального співтовариства (відома як комісія Аспіна-Брауна) заявила, що «необхідно докласти більше зусиль щодо використання загальної світової інформації, доступної зараз із відкритих джерел». У той же час у НАТО були розроблені довідники OSINT та практичних рекомендацій [2].

Згідно з довідником з розвідки з відкритих джерел НАТО від листопада 2001 р. розрізняють чотири різні категорії джерел інформації для OSINT.

Open Source Data (OSD). До цієї категорії джерел можна віднести необроблені дані для друку, усне опитування чи іншу форму інформації з первинного джерела. Це може бути фотографія, запис на магнітофон, зображення комерційного супутника або особисті листи людей.

Open Source Information (OSI). OSI складається з даних, які об'єднані, оброблені та відредаговані, – ця інформація доступна для усіх: газети, книги, трансляції та загальні щоденні доповіді, звіти.

Open Source Intelligence (OSINT). OSINT – це інформація, яка поширюється на вузьку аудиторію, як правило, керівництву, персоналу, для вирішення конкретних питань розвідки. OSINT застосовує традиційні методи розвідки до відкритих джерел інформації.

Validated OSINT (OSINT-V). Ця категорія є інформацією з дуже високим ступенем довіри. Вона надається фахівцем із розвідки за результатами аналізу всіх можливих гарантованих відкритих джерел інформації [3].

В даний час OSINT необхідно розглядати в більш широкому значенні. Сфера його застосування стосується не лише військової розвідки, а й правоохоронної діяльності по боротьбі зі злочинністю і навіть цивільної діяльності служб безпеки підприємств по боротьбі з інцидентами кібербезпеки.

Інформаційні технології дозволяють автоматизувати процеси збору даних з різних джерел, включаючи бази даних, соціальні мережі, електронні звіти та інші.

Підвищення ефективності боротьби зі злочинністю вимагає всебічного наукового дослідження об'єктивно існуючих явищ та притаманних їм тенденцій та закономірностей.

Пошук інформації, що цікавить, здійснюється через загальнодоступні інформаційні ресурси (мережа «Інтернет») за допомогою використання інформаційно-пошукових систем. Кожна інформаційно-пошукова система має у своєму складі одну або декілька пошукових машин. Пошукові машини є набором програм-роботів (пошукових програм), які здійснюють збір інформації в загальнодоступних мережах відповідно до встановлених правил.

Аналіз інформації, що міститься в соціальних мережах та інших сайтах, що зберігають персональні дані, відкриває великі можливості для збору інформації про конкретну особу. Ця інформація може бути корисною правоохоронним органам з метою розкриття кримінального парвпорушення та отримання значущої інформації у кримінальній справі.

Тому інноваційний шлях має сприяти оптимізації розкриттю та розслідуванню кримінальних правопорушень, зменшенню слідчих та судових помилок.

Інформаційні технології у кримінальному аналізі дозволяють значно підвищити ефективність правоохоронних органів, зменшити строк розслідування та забезпечити більш точні результати. В Україні застосування інформаційних технологій в кримінальному аналізі є надзвичайно актуальним, так як існуючі інформаційні технології є дещо застарілими, а новітні не застосовується у зв'язку з правовими, фінансовими, кадровими проблемами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Сокуренок В.В. Особливості застосування інформаційних технологій у криміналістиці. 2022.
2. Федчак І. А. Основи кримінального аналізу : навчальний посібник. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2021. 288 с.
3. Форос Г.В. Загальні підходи щодо отримання інформації під час кримінального аналізу. Diss. Одеса: ОДУВС, 2023.

Щербина Дар'я Віталіївна,
*курсант 4 курсу Навчально-наукового інституту права
та підготовки фахівців для підрозділів національної поліції*
Науковий керівник: Нагорна Олена Олександрівна,
*викладач кафедри цивільного права та процесу,
старший лейтенант поліції.*
*Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ*

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ГОСПОДАРСЬКОГО ПРАВА В УКРАЇНІ

Під впливом високотехнологічної економіки, що формується в Україні, і її інтеграції в загальносвітові економічні моделі знаходиться система юридичних уявлень про підприємництво і, відповідно, інститути господарського права. Перетворення даної правової галузі обумовлені значною мірою «четвертою промисловою революцією», яка визначила розвиток квантових технологій, промислового інтернету, великих даних, штучного інтелекту, систем розподіленого реєстру, робототехніки, технологій бездротового зв'язку, а також виявила найважливіші галузі цифрової трансформації:

- а) масштаб, охоплення та швидкість;
- б) власність та активи;
- в) ринки та екосистеми [1].

Розвиток телекомунікаційних систем став стимулом появи цифрових об'єктів цивільних і господарських правовідносин – електронних активів. До них відносяться:

- криптовалюти, токени, емітовані юридичною особою або індивідуальним підприємцем (цифрові фінансові активи з метою залучення фінансування);
- електронні страхові поліси;
- смарт-контракти.

З урахуванням швидкого розвитку цифрових технологій, включаючи блокчейн, штучний інтелект, та інші інновації, господарське право в Україні трансформується для адаптації до викликів е-комерції та електронного бізнесу. Введення цифрових технологій також ставить перед правовою системою завдання захисту прав та інтересів учасників цифрового ринку.

Україна, розглядаючи своє членство в Європейському Союзі, зобов'язана адаптувати своє законодавство до європейських стандартів. На сьогоднішній день, в контексті регулювання обробки персональних даних на території ЄС, діє Регламент Європейського Парламенту і Ради (ЄС) 2016/679 від 27 квітня 2016 року. Цей регламент встановлює стандарти та правила щодо захисту фізичних осіб у зв'язку з обробкою їхніх персональних даних та вільного руху таких даних [2].

Важливо зазначити, що він замінює Директиву 95/46/ЄС (Загальний регламент про захист даних) і надає єдиночасні та спрощені правила для всіх країн-членів ЄС.

Загальний регламент забезпечує охорону персональних даних фізичних осіб, їхні права та свободи щодо захисту особистих даних, а також передбачає законні підстави для їхньої обробки (наприклад, якщо суб'єкт даних сам надав на це згоду або ж вона необхідна для виконання контракту, стороною якого він являється) та їх транскордонної передачі. Загальний регламент має пряму дію в усіх 27 державах-членах ЄС та застосовується до всіх компаній на його території, які опрацьовують персональні дані громадян та резидентів. Крім того, в рамках Європейського Союзу захист персональних даних фізичних осіб забезпечується п. 1 ст. 16 Договору про функціонування ЄС та п. 1 ст. 8 Хартії Європейського союзу про Основні права [3].

Україна активно спрямовує свою господарську правову систему на відповідність до міжнародних стандартів та вимог Європейського Союзу. Це включає в себе гармонізацію законодавства у сферах договірних права, корпоративного управління, конкуренції, трудового законодавства та інших аспектів господарської діяльності.

У підсумку можемо сказати, що головним завданням держави є створення умов, що забезпечують максимальну економічну свободу підприємницької діяльності (за допомогою відповідних правових актів), що природно передбачає повну економічну, юридичну та іншу відповідальність за результати такої діяльності. Образно кажучи, держава повинна встановлювати правила гри на ринку і, ширше, правила ведення бізнесу. Але ця свобода не є невидимою, вільною від стихійної анархії людської діяльності в економічній сфері

Отже, загальною метою цих тенденцій є створення сприятливого середовища для підприємництва, розвитку інновацій та підвищення конкурентоспроможності української економіки в умовах глобальної інтеграції.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Котелевець Д.О. Тенденції розвитку цифрової економіки в Україні. Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління. 2022. № 5. URL: <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2022-5-03-01>

2. Регламент Європейського Парламенту і Ради (ЄС) 2016/679 від 27 квітня 2016 року про захист фізичних осіб у зв'язку з опрацюванням персональних даних і про вільний рух таких даних, та про скасування Директиви 95/46/ЄС (Загальний регламент про захист даних): Регламент Європ. Союзу від 27.04.2016 р. № 2016/679. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_008-16#Text

3. Орлова О.С. Правове регулювання господарської діяльності в умовах цифровізації. 2023.